

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

Diplomová práce

Přístupy ke vzdělávání romských žáků

Attitudes to the Education of the Romany students

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Markéta Dvořáková

Vypracovala: Bc. Jitka Vernerová

Obor: Dějepis- Základy společenských věd

V Praze dne 12.7.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma Přístupy ke vzdělávání romských žáků vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s využitím uvedené odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

Místo:.....

Podpis:.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Markétě Dvořákové za odborné vedení a podnětné rady při zpracování této diplomové práce. Zvláštní poděkování bych ráda věnovala pracovníkům centra Naděje v České Třebové, kteří mi ochotně předali své zkušenosti a věnovali mi svůj čas.

Abstrakt

Tato diplomová práce na téma „Přístupy ke vzdělávání romských žáků“ se zabývá vzděláváním Romů jako nástroj prevence kriminality tohoto etnika. Cílem diplomové práce je na základě osobních zkušeností zhodnotit praktické uplatnění státních strategií projektu Prevence kriminality. Na konkrétním příkladu ve vybrané lokalitě je ukázáno, jakým způsobem je možné s těmito projekty pracovat. Práce je členěna na dvě části. První část se věnuje historii Romů na území českých zemích a vztahem tohoto etnika ke kriminalitě. Druhá část se zabývá projektem Prevence kriminality, který je nejprve teoreticky vysvětlen. Následuje praktická část, ve které je ukázáno, jak je tento program pojat ve vybrané lokalitě.

Abstract

The topic of this thesis, “Attitudes to the Education of the Romany students”, is looking at instruction of Roma people as a tool for crime prevention related to this ethnic group. The purpose of this text is to assess the practical impacts of the implementation of the Czech government’s “Strategy for Crime Prevention”, based on personal experience and involvement in a project related to it. A specific project, in a selected area, is used as an example of how to implement projects of this kind. The following text is split into two parts. The first part is describing the history of Roma people in the Czech lands, and addresses the relationship between this ethnic group and crime. The second part is focused on the project related to the Strategy for Crime Prevention. The Strategy is first theoretically introduced and then described in practical terms in the given locality.

Klíčová slova

Romové, vzdělávání, prevence kriminality,

Key words

Roma people, education, crime prevention,

Obsah

Úvod.....	8
1. Romové.....	12
1.1 Romové nebo Cikáni?.....	12
1.2 Romové v českých zemích.....	14
1.3 Romové v Československu.....	17
1.4 Romové po roce 1945.....	20
1.5 Romové po roce 1969.....	27
2. Program prevence kriminality.....	37
2.1 Sociální patologie romského obyvatelstva.....	37
2.2 Legislativní vymezení programu.....	43
2.3 Cíle a principy programu Prevence kriminality.....	45
2.4 Struktura prevence kriminality.....	48
3. Realizace projektu v České Třebové.....	51
3.1 Charakteristika místa.....	51
3.2 Práce centra Naděje.....	54
3.3 Pět pátečních odpolední.....	59
Závěr.....	70
Použitá literatura.....	73
Legislativní dokumenty.....	73
Sekundární literatura.....	73
Periodika.....	74
Internetové zdroje.....	74
Seznam příloh.....	77
Přílohy.....	78

Úvod

Problematika romské menšiny, jejich začleňování do společnosti a otázka vzdělání, je velmi často diskutována jak v médiích, tak i na univerzitním poli. Mluví se o příčinách nedostatečného vzdělání Romů, o jejich postoji ke vzdělání jako takovém. Hledají se různá řešení, která by měla pomoci vyššímu vzdělání romské komunity a tím i lepší integraci do majoritní společnosti.

My se v této práci nechceme zabývat obecně vzděláváním Romů, příčinám jejich neúspěšnosti a rozbořem historických a společenských příčin této situace. Domníváme se, že bylo napsáno mnoho prací a publikací na toto či podobné téma a ještě jich zcela jistě bude napsána celá řada.

Naším cílem je věnovat se konkrétním projevům státních strategií, které se snaží o zlepšení romské integrace v České republice a jejich praktické uplatnění ve vybrané lokalitě. Konkrétně jsme si vybrali projekt Prevence kriminality, který se zabývá primární prevencí a jeho pojetím v České Třebové.

Chceme se skrze tento projekt zaměřit na vztah romské menšiny a kriminality, která mimo jiné souvisí i s úrovní vzdělání jednotlivých členů vybrané etnické skupiny. Romové jsou již od minulosti vnímání jako kriminální živlové, drobní zlodějíčci a tuláci, kteří nepracují. Proto se v první části naší práce chceme zabývat historií Romů nebo také Cikánů, použijeme-li starší výraz, v českých zemích. Od prvních doložených zmínek pohybu Romů po českých zemích, přes genocidu za druhé světové války, po novodobý boj Romů za národnostní práva. Rádi bychom se v této kapitole více zaměřili na kriminalitu Romů a postoji majoritní společnosti vůči Cikánům.

Druhá část práce bude věnovaná již zmíněnému projektu Prevence kriminality, který v úvodu kapitoly legislativně vymezíme. Budeme se ptát co to je Prevence kriminality, jaké jsou její cíle a jakou má strukturu. Hlavní náplň druhé části naší práce bude popis praktického pojetí programu Prevence kriminality ve vybrané lokalitě, kterou bude Česká Třebová.

Existuje několik důvodů, proč jsme si zvolili právě tuto lokalitu. Jednak autorka této diplomové práce je rodilým občanem České Třebové a je obeznámena se sociální a etnickou situací ve městě. Především se ale několik po sobě jdoucích let aktivně

účastnila projektu Prevence kriminality, který se odehrával prostřednictvím Domu dětí a mládeže Kamarád.

Projekt se nejčastěji odehrával na sídlišti Borek v místní praktické škole. Nejprve tedy charakterizujeme lokalitu, to znamená obecně město Česká Třebová a poté sídliště Borek, neboť v něm žije většina romské menšiny v České Třebové. Budeme se také stručně věnovat historii Romů v České Třebové a jejich sociální a ekonomické pozici.

Práce je o vzdělávání romských žáků jako nástroj prevence kriminality tohoto etnika. Samotné vzdělání Romů by však vystačilo na obsáhlou publikaci, a tak se v této práci omezujeme pouze na dílčí aspekt a to je trávení volného času.

Cílem této práce je pak posoudit i na základě vlastních zkušeností, jak státní strategie a celostátní program zaměřený na prevenci kriminality mohou být pojímány v praxi. Na konkrétním příkladu ve vybrané lokalitě ukážeme, jakým způsobem je možné s projekty pracovat, jak mohou probíhat a jaké se mohou objevit limity a meze. Zároveň nastíníme propojení projektu Prevence kriminality s problematikou vzdělávání romského etnika, neboť v našem případě spolu tyto dvě problematiky souvisí.

Přínosem pak bude právě ono zhodnocení praktického použití státní strategie týkající se romské integrace do majoritní společnosti ve vybrané lokalitě na konkrétním příkladu projektu. Budeme se snažit najít odpověď na otázku, zda snaha zaměstnat děti ze znevýhodněných etnik v jejich volném čase zvyšuje jejich šance na lepší život ve většinové společnosti.

V první části práce se budeme opírat o sekundární literaturu týkající se historie Romů v českých zemích. Bude se jednat především o studii mapující společenské postavení Romů v České republice v letech 1945-1998 s názvem *Romové v České republice*³ a sborník příspěvků k problematice romského etnika s názvem *Černobílý život*⁴ či *Cikáni a etnicita* autora Marka Jakoubka⁵ Dále budeme vycházet z publikací od prof. PhDr. Ctibora Nečase, DrSc. Bude se jednat o publikace věnující se historii Romů

---

3 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice: (1945-1998)*. Praha: Sociopress, 1999. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-7-8.

4 ČERNÁ, Milena. *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-37-6.

5 JAKOUBEK, Marek (ed.). *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-105-5.

s názvem Romové včera a dnes⁶, Holokaust českých Romů⁷ a poslední publikace, ve které se profesor detailněji zabývá převozem Romů do hlavního vyhlazovacího tábora Osvětim⁸. Ze zahraniční literatury použijeme knihu Cikáni od Anguse Fräsera⁹.

Vycházet budeme i ze dvou článků, které napsal prof. PhDr. Ctibor Nečas, DrSc., který se dlouhodobě věnuje Romskému etniku v českých zemích. Bude se jednat o článek publikovaný v časopise Živá historie¹⁰ a o článek na internetové stránce romove.radio.cz.¹¹ Článek má název Historie Romů na území České republiky, který profesor Nečas psal ve spolupráci Mgr. Marty Miklušákové, té doby tajemnicí Rady pro lidská práva vlády ČR.

V části týkající se prevence kriminality budeme nejprve vycházet ze zdrojů legislativní povahy. Především půjde o Strategii prevence kriminality v České republice¹², pomocí které vysvětlíme základní principy prevence kriminality a následně o koncepci prevence kriminality Pardubického kraje na léta 2013-2016¹³. Druhým důležitým zdrojem, ze kterého budeme v této části práce vycházet, bude rozhovor, který jsme vedli s pracovníky centra Naděje, jejichž centrála sídlí přímo na sídlišti Borek, tedy v lokalitě, o kterou se v naší práci budeme zajímat. Zkušenosti a znalosti zaměstnanců Naděje nám poslouží k tomu, abychom mohli popsat sociální situaci na sídlišti. Jelikož jsme rozhovor vedli se zakladateli pobočky v České Třebové, věříme, že jejich praktické zkušenosti budou pro tuto práci přínosem. Doslovný přepis rozhovoru je součástí práce, audio nahrávka pořízená mobilním telefonem je uložena v našem soukromém archivu.

Popis samotného průběhu projektu Prevence kriminality v České Třebové na sídlišti Borek postavíme na vlastních zkušenostech načerpaných během čtyř po sobě jdoucích

---

6 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Romové včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4

7 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Holokaust českých Romů*. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-022-2

8 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Z Brna do Auschwitz-Birkenau*. Brno: Muzeum romské kultury, 2000. ISBN 80-902476-3-6

9 FRASER, Angus M. *Cikáni*. Překlad Marta Miklušáková. Praha: Lidové noviny, 1998. Dějiny národů. ISBN 80-7106-212-X.

10 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. Cikáni a „cikáni“ v Letech. *Živá historie*. 2011, 3(04), 3

11 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

12 Česká republika. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. 2011. Dostupné z: url <http://www.mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

13 Česká republika. Koncepce prevence kriminality Pardubického kraje na léta 2013-2016. 2012. Dostupné z: url <http://www.pardubickykraj.cz/prevence-kriminality>

let, během kterých jsme se tohoto projektu aktivně účastnili. Pokusíme se v této části práce prezentovat své názory na průběh projektu, jaké v něm vidíme přínosy a meze. Tato část práce bude velmi subjektivní, své názory si vždy argumentačně podpoříme. Nicméně jsme si vědomi, že kterýkoliv jiný účastník tohoto projektu v České Třebové může situaci vidět jinak a nemusí s našimi názory souhlasit.

Dalšími zdroji, ze kterých v této práci budeme vycházet, jsou internetové stránky jednotlivých organizací. Bude se jednat o stránky Naděje¹⁴, Základní školy praktické¹⁵, Domu dětí a mládeže¹⁶ a dalších, ze kterých budeme čerpat informace ohledně jejich fungování.

Celá diplomová práce bude obsahovat přílohy, které se budou v první řadě týkat přepisu rozhovoru, který jsme vedli s pracovníky Naděje. V druhé řadě půjde o kopii velmi krátkého dotazníku vyplněného ředitelkou ZŠ praktické paní magistrou Fikejšovou, ve kterém se vyjadřuje k průběhu projektu konaném na škole, kterou spravuje. Dotazník byl zaslán prostřednictvím e-mailu po předchozí telefonické domluvě. Nakonec se bude jednat o fotografie, které jsme pořídili na sídlišti Borek. Jedná se o fotky, jejichž úkolem je ilustrovat situaci na sídlišti, aby si čtenář této práce mohl prakticky představit, jak lokalita vypadá. Kromě fotografií exteriéru budou součástí příloh i fotografie pořízené uvnitř nízkoprahového centra, které jsme mohli pořídit s laskavým souhlasem pracovníků Naděje.

---

14 *Naděje Česká Třebová* [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/ceska_trebova/terenni_program1

15 *ZŠ praktická* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://zsprceskatrebova.webnode.cz/>

16 *DDM Česká Třebová* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/>

1. Romové

Na začátku této kapitoly se budeme nejprve věnovat terminologii, kterou budeme v této práci používat. Touto terminologií je nazývání početné české menšiny, Romů. Chtěli bychom ukázat rozdílné pojetí mezi slovy „Rom/ Romové“ a „Cikán/ Cikáni“ tak, jak je vysvětlují odborníci věnující se Romům. Myslíme si, že je to podstatné především proto, že v české společnosti je možné i nadále vysledovat diskuze o tom, zda se má členům této menšiny říkat „Romové“ nebo „Cikáni“. Proč by se jim mělo říkat právě tímto výrazem a ne jiným. Následně se budeme věnovat historii Romů v českých zemích a na konci se zaměříme na jejich kriminalitu. Nechceme se v této práci zabývat pouze obecnou historií a vývojem Romů na českém území, ale rádi bychom se zaměřili i na vztah romské menšiny ke kriminalitě.

Celá tato část je důležitá pro pochopení romské problematiky v českých zemích, jaké jsou její kořeny a také nám poslouží k propojení vzdělanosti romské menšiny s jejich údajnou zvýšenou kriminalitou.

1.1 Romové nebo Cikáni?

Dnes, stejně jako v minulosti, řeší Češi otázku, jestli mají být „Cikáni“ nazýváni „Romové“, který z výrazů je přesnější a proč. Zcela logicky se utvořily dvě hlavní názorové skupiny. Jedna tvrdí, že správnější je oslovení „Cikán“ a termín „Rom“ vznikl až po revoluci v 1989, druhá skupina se přiklání k opačnému názoru. Každá z obou skupin si na základě různorodých argumentů hájí svůj názor a ten považuje za správný.

I v odborné literatuře se samozřejmě můžeme setkat s protichůdnými názory. V publikaci „Cikáni a etnicita“ vysvětluje antropolog Matt. T. Salo, který se dlouhodobě věnuje studiu Cikánů¹⁷, že jen malé procento Cikánů se nazývá „Rom“ a ještě méně „Roma“. Termín „Roma“, se dle M. T. Salo, objevil jako politický výraz ve východní Evropě během komunistické éry, když se někteří cikánští představitelé snažili při svém boji za lidská práva prezentovat jako jednotný blok a shrnuli všechny Cikány pod jeden termín. Tady je potřeba si uvědomit, že cikánských skupin je celá řada, a ne všichni Cikáni by chtěli být označováni za Romy, nebo též romské cikány. Například v angličtině se všechny dotyčné skupiny nazývají Cikáni- Gypsies a termín Rom anglický jazyk nezná, nepoužívá ho ve stejném smyslu jako český jazyk. Z těchto důvodů Matt

---

17 JAKOUBEK, Marek (ed.). *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-105-5., str 396

T. Salo navrhuje širší cikánské universum nazývat termínem „Cikáni“ a termín „Romové“ užívat jen pro ty skupiny, které se tak samy nazývají.¹⁸

Tento názor nahlíží na Cikány v celosvětových souvislostech a zkoumá různé cikánské skupiny žijící ve všech koutech světa. Je tedy zřejmé, že skupiny žijící na území České republiky jsou jen malým vzorkem a debata o správném označení získává nový rozměr.

Lukáš Houdek se v článku „Když se Rom „pere“ s Cikánem“, publikovaným na stránkách Romea.cz¹⁹, vysvětluje etymologický původ slova „Rom“. To s největší pravděpodobností vzniklo jazykovou změnou z původního označení „Dom“, kterým se nazývalo uskupení kast. Tímto vysvětlením tedy autor článku datuje označení Rom do zhruba 9 století našeho letopočtu, do doby, kdy Romové opustili Indii. Jejich označení Cikán, potom vychází z období 11. století, ve kterém se Romové dostali do Byzantské říše. V této zemi způsobili rozruch svým vzezřením a způsobem obživy (pěstování magie, předvádění cvičných zvířat apod.). Místním obyvatelům připomínali heretickou sektu Athinganů a zaměnili je za ní. Z tohoto výrazu následně jazykovými změnami vznikla dnešní podoba slova Cikán.²⁰

Již od počátku mělo toto označení negativní konotace, neboť i samotná sekta Athinganů byla perzekuována kvůli své odlišnosti. Z toho důvodu začali především romští vzdělanci prosazovat používání původního výrazu Rom. V českých zemích se pak užívání tohoto slova začalo oficiálně objevovat v roce 1969. Dle autora je tedy správné původní označení Rom, nikoliv Cikán (či Cigán ve Slovenštině). Jako jeden z dalších argumentů, kterými chce autor podpořit tento názor je, že Rom je Rom, protože se tak sám nazývá. Stejně tak jako se gayům nemůže říkat „buzny“, i když je tak někteří lidé nazývají, tak se nemohou Romové nazývat Cikáni jenom proto, že to tak někteří říkají.²¹

Jiné pojetí označení „Cikán“ je možné najít v článku „Cikáni a „cikáni“ v Letech“ od Prof. PhDr. Ctibora Nečase DrSc. v časopise *Živá historie*²², ve kterém píše následující: „Moderní a dnes závazné etnonymum Romové vzniklo až po druhé světové válce a v

18 Ibid., str. 10-11

19 *Když se Rom pere s Cikánem* [online] [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravo-dajstvi/lukas-houdek-kdyz-se-rom-pere-s-cikanem>

20 Ibid.

21 Ibid.

22 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. Cikáni a „cikáni“ v Letech. *Živá historie*. 2011, 3(04), 3

daném kontextu (článek pojednává o osudech Cikánů během druhé světové války, pozn. autora diplomové práce) by bylo zkreslující. Pro skutečné cikány (Romy), jak je běžně zařazujeme podle barvy pleti a etnického původu, používáme název cikáni bez uvozovek. Slovo cikán však mělo dřív i jiný význam, pro nějž používáme uvozovky. Za cikánské se podle zákona č. 117/1927 Sb. považovaly buď osoby, jimž byla vystavena cikánská legitimace či kočovnický list, nebo ty, které pro jejich nezákonnou činnost vedla v evidenci kriminální ústředna v Praze. To jinak řečeno znamenalo, že neměly trvalé příbytky a řádné zdroje obživy a že zpravidla nemávaly čisté trestní rejstříky. Navíc se k nim počítali také brusiči a deštníkáři, kramáři nebo provozovatelé malých kolotočů, kteří chodili světem a společenství etnických cikánů připomínali jenom svou územní mobilitou a způsobem života- odtud světšší nebo také bílí „cikáni“.

Jak je vidět, otázka historicky správného označení tohoto etnika je stále nevyřešená. Záleží na pohledu autora a jeho argumentech, které používá pro, či proti každému z označení „Rom“ nebo „Cikán“. My se v této práci přikloníme k označení, které někteří autoři považují za původní, jiní za nově vzniklé po druhé světové válce a tím je označení „Rom“. Domníváme se, že v dnešní době je to politicky i společensky nejkorektnější označení i přes to, že jsme si vědomi, že je to označení diskutabilní a mnozí by s ním nesouhlasili. Výjimkou bude kapitola věnující se historii Romů, ve které budeme z důvodu historické přesnosti používat také označení „Cikán“, neboť i historické prameny o romském etniku hovoří jako o Cikánech, nikoliv Romech.

1.2 Romové v českých zemích

Abychom se mohli zabývat Romy a jejich vztahem ke kriminalitě dnes, je důležité si nejprve připomenout historii Romů v českých zemích. Ta ke dnešní situaci přispěla a z ní, mimo jiné, dnešní pohled na romskou menšinu vychází.

Nechceme se ale zabývat obecně historií Romů (popřípadě Cikánů, budeme-li vycházet z dobového označení), rádi bychom se zaměřili také na vztah Romů a kriminality. Jak se vyvíjel pohled na Cikány v průběhu staletí a jejich spojení s obecnou kriminalitou.

Za první zmínku o Romech na našem území se cituje kapitola z kroniky tak řečeného Dalimila, ve které se píše, že Romové byli tureckými vyzvědači. Zda se ale doopravdy jednalo o Romy, kteří byli mylně považováni za tatarské vyzvědače, je ale nejasné²³.

Za jistý lze, dle profesora Nečase, pokládat až rok 1417, kdy přes naše území prošla skupina, v jejímž čele stál „král“ Sindel a „vévodové“ Panuel, Michal a Ondřej, jež se vydala do Budína a do Košic. Tato skupina, stejně jako ostatní, se cestou prokazovala glejty (ochrannými listinami), které jim zaručovaly příznivé přijetí. Takový glejt vystavil i v roce 1423 císař římský a král český Zikmund Lucemburský vojvodovi Ladislavovi na Spišském hradě: „My Zikmund, král uherský, český,..., náš věrný Ladislav, vojvoda svého lidu cikánského nás pokorně poprosil o dosvědčení naší zvláštní schovívavosti. Přijměte tedy jeho uctivou žádost a neodmítejte tento dopis. V takovém případě, jestliže se uvedený Ladislav a jeho lidé objeví na jakémkoliv místě našeho císařství, ve městě nebo ve vsi, doporučujeme Vám prokázat mu věrnost, kterou tímto prokazujete nám. Ochraňujte je, aby vojvoda Ladislav a jeho lid mohl přebýt bez újmy za vašimi zdmi. Jestliže se najde mezi nimi někdo opilý, jestli kdokoli vyvolá hádku jakéhokoli druhu, My chceme a nařizujeme, že pouze sám Ladislav, vojvoda, má jediný právo tohoto soudit, potrestat, dát odpuštění a rozhrěšení, vyloučit ho z vašeho kruhu...” S tímto glejtem prošli Cikáni až do Francie.²⁴

Glejty byly pro Cikány důležité především proto, že jim zajišťovaly bezpečnost. V kronice „Chronica Novella“ kterou sepsal Hermann Cornerus se píše, že Cikáni, kteří cestovali severoněmeckým Holštýnském, se pohybovali ve skupinách, tábořili poblíž měst a protože kradli, báli se, že v městech by byli uvězněni. Zejména jejich ženy prý byly velké zlodějky a někteří z Cikánů pak byli na několika místech pochyťáni a popraveni. Proto se nechávali vybavit glejty, které jim měli zaručit, pokud možno, co nejvíce bezproblémový průchod zemí.²⁵

V českých zemích byl z počátku postoj vůči Cikánům neutrální, měnit se začal až v polovině 16. století. Důvodů bylo více. Například mezi pražským obyvatelstvem rozšiřovali skupinu tuláků, povalečů a škůdců veřejné bezpečnosti. V roce 1541 byli podezříváni ze založení požáru a obecně proti nim bylo zakročováno přísněji, než proti

---

23 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

24 *Ibid.*

25 FRASER, Angus M. *Cikáni*. Překlad Marta Miklušáková. Praha: Lidové noviny, 1998. Dějiny národů. ISBN 80-7106-212-X. str. 60

jiným členům městské spodiny. Jak se s Cikány zacházelo lze vyčíst z mandátu Ferdinanda I z roku 1549, ve kterém nařizuje, aby Cikáni, zvláště ženy a děti, nebyli ihned topeni, nebo jiným způsobem zabijeni, ale aby byli bráni k pracím jako trestanci.²⁶

Represe Cikánů se časem stupňovaly. Leopold I. je ze svého území vypověděl a prohlásil za psance. Cikáni mohli být kýmkoliv beztrestně zatčeni a následně je čekal trest smrti. Ženám bylo nejprve uřezáváno ucho, pak se ale trest smrti vztáhnul i na ně. Za doby vlády Josefa I byly podél hranic rozmístěny výstražné tabule s vyobrazením Romů, kteří neuposlechnou zákazu a hranici přestoupí. Na tabulích byli vyobrazeni pro výstrahu oběšený muž a mrskané ženy a děti²⁷. Důležitou roli v této době hrál postoj několika šlechtických rodů, kteří usazovali některé romské rodiny na svých panstvích. Například Lichtenštejnové povolali Romy na své panství Uherský Ostroh nebo hrabě Ondřej Kounic zaměstnal romskou kovářskou rodinu, aby vyráběla doplňkový kovářský sortiment. Cikáni často na těchto panstvích pracovali jako levná námezdní síla, nicméně to bylo výhodné pro obě strany.²⁸

K obecnému vstřícnějšímu postoji došlo až za vlády Marie Terezie, která otevřenou represí nahradila asimilačními pokusy. Cikáni dostali povolení k pobytu na daném území, ale jejich další pohyb podléhal přísné kontrole. Označení „Cikán“ bylo nahrazeno jazykovou inovací „novosedláci“ nebo „novomadřaři“²⁹ (z toho možná plyne dnešní stereotyp, v němž si řada lidí myslí, že Cikáni jsou Maďaři). A právě například v Uhrách pak základy usedlého života Cikánů byly provázány snahou o omezení romštiny, zákazy tradičního odívání, snahou o převýchovu romských dětí atd.³⁰

Syn Marie Terezie, Josef II, v asimilačním přístupu pokračoval. Za své vlády vydal nařízení, ve kterém kladl důraz na školní docházku dětí, povinnou návštěvu bohoslužeb a zlepšení hygienických podmínek. Zároveň došlo k prvnímu pokusu o státní rozmístění dosud neusazených moravských romských rodin do osmnácti moravských a dvou slezských obcí. V průběhu následujícího 19. století se romské osady rychle rozrůstaly a tradiční způsoby obživy (například kovářství) Cikánům přestaly dostačovat. Tak se Romové začali věnovat i dalším pracím jako byly například nádenické nebo sezónní

26 BĚLINA, Pavel. *Dějiny Prahy I.*: 1. vydání. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-142-6, str. 304.

27 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

28 ČERNÁ, Milena. *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-37-6., str.

29 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

30 Ibid.

práce. Romové si tím také začali přivykat majoritní společnosti. I přes to ale svá obydlí stavěli mimo hlavní zástavbu a proto rostly v mnohých městech tzv. cikánské tábory.³¹

Je pochopitelné, že cílevědomé usazování cikánských rodin v neromské společnosti se ne vždy setkávalo s pochopením majoritní společnosti. Zpravidla jejich přijetí bylo vykompenzováno splněním určitých podmínek, například již výše zmíněného omezování romského jazyka, zákazu nošení tradičního cikánského oděvu apod.

Během následujícího 19. století i přes asimilační procesy docházelo k osočování a napadání Romů. Do jaké míry bylo toto osočování bezdůvodné, si nedovolíme hodnotit. Po Rakousko-Uherském vyrovnání byl v roce 1888 vydán výnos, ve kterém byli Cikáni, kteří nelegálně překročili hranici, navraceni zpátky za hranice země. Zároveň byli trestáni všichni potulní Romové.³²

1.3 Romové v Československu

Vznik Československé republiky nezpůsobil, alespoň z počátku, žádnou velkou změnu. Zcela logicky pokračoval život běžných lidí dál, tak jako za Rakouska-Uherska. Po právní stránce byla v mnoha oblastech života vyhlášena právní kontinuita s předchozím státem, aby nedocházelo k svévoli. Proto ani v oblasti romské menšiny nelze podléhat iluzi, že všichni Romové byli usazení. Nadále docházelo ke kočování některých rodin po zemi a to zejména z toho důvodu, že si místní obyvatelé nepřáli mít romské sousedy a nesouhlasili s jejich usazením v okolí. Příčiny jejich nevráživosti byla obava z drobných krádeží, především drůbeže. Představenstvo obcí naopak nechtělo nést zodpovědnost za sociální zabezpečení nově příchozích, ne příliš majetných lidí.³³

První výraznější změna přišla na počátku 20. let, kdy byli Cikáni oficiálně uznáni za svébytnou národnostní menšinu. Ve sčítání lidu v roce 1921 byla romská národnost, stejně jako židovská, zvláště vymezena. I přes to ale Československo nadále uplatňovalo přísné zákony z dob Rakouska-Uherska, jako byl například zákon o potulce z roku 1885.³⁴

---

31 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Romové včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4, STRANA!!! stáhnout z ulozto

32 Ibid.

33 ČERNÁ, Milena. *Černobilý život* str 50

34 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

Snaha o asimilaci Cikánů do majoritní společnosti se projevila až v roce 1927 přijetím zákona č. 117/1927 o potulných Cikánech. K tomuto zákonu přibyla o rok později prováděcí nařízení, kterými byla praktická stránka řešení cikánské otázky uvedena v život. Hlavním bodem, který již při samotném schvalování vyvolával řadu nespokojených ohlasů i řad poslanců, byla řádná evidence Romů. Původně mělo jít o soupis všech kočovníků, tedy i lidí neromského původu, mezi které se ale počítali i Romové polousedlí. Tedy ti, kteří se přes zimu zdržovali na jednom místě a v létě kočovali za prací.³⁵

K prvnímu soupisu došlo v letech 1928 a 1929 a týkal se všech Cikánů starších čtrnácti let, kteří byli zaevidováni, a byla jim vydána cikánská legitimace. Tuto legitimaci byli povinni nosit neustále u sebe a kdykoliv na požádání státních úřadů se jí prokazovat. Postupem času byla legitimace vydávána nejen kočovným a polokočovným Romům, ale obecně všem Romům na území republiky, Tímto krokem byli příslušníci romského etnika vylučováni z občanské společnosti.³⁶

Mimo výše zmíněný fakt došlo vydáním zákona 117/1927 k zásadnímu filosofickému i etickému odklonu od dosavadního občanského principu, který hájil přirozenou rovnost oproti rasové, národnostní nebo sociální nerovnosti. Dalo by se říci, že strach, který panoval z potulných Cikánů, kteří měli pověst drobných zlodějů, a snaha o podchycení tohoto živlu, vyústila v první státem institucionalizovanou segregaci romského etnika, která měla dopady na mnohé členy tohoto etnika v průběhu druhé světové války.³⁷

Cikánská legitimace byla knížka, která na první stránce obsahovala evidenční číslo Cikána, jméno a státní příslušnost. Na dalších stránkách pak byla osobní data, výpis jazyků, které dotyčný Rom ovládá, popis držitele legitimace, případně jeho zvláštní znamení- například výrazné pihy, jizvy, změny v chůzi apod. Dále cikánská legitimace obsahovala otisky všech deseti prstů, aby se legitimace nedala falšovat. V případě, že se některý Cikán nedostavil na výzvu státních orgánů k šetření, hrozil mu trest zabavení části majetku nebo odejmutí průkazu.³⁸

---

35 Ibid.

36 Ibid.

37 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*. str 140

38 Ibid.

Ke konci třicátých let se do Československa stěhovalo množství romských rodin, které prchaly z nacistického Německa a okupovaného Rakouska. V roce 1939 nařídilo protektorátní ministerstvo všem kočovným Romům, aby se okamžitě usadili a to ve lhůtě dvou měsíců. Ten kdo neuposlechl, byl umístěn do kárných pracovních táborů, které byly v roce 1942 změněny na tábory sběrné a následně tábory cikánské.

Po příchodu do sběrného tábora byli vězni roztříděni do tří tříd. Káraci I. třídy mohli být propuštěni za tři měsíce, II. třídy za čtyři měsíce a III. třídy po půlročním pobytu.³⁹

Do cikánských táborů byli umisťovány cikánské rodiny, které byly označené jako asociální a byla jim odebrána cikánská legitimace. Jednalo se o osoby, které byly četníky nebo příslušníky kriminální policie definovány jako osoby bez zaměstnání, anebo na ně měla být uvalena preventivní policejní vazba.⁴⁰ Život ve sběrném táboře se svými podmínkami podobal pracovním koncentračním táborům, tak, jak je známe ve spojení především s židovským národem. Po příchodu do tábora byli všichni vězni rozděleni do tří skupin na muže, ženy a děti. Prošli zběžnou lékařskou prohlídkou, byli jim ostříhány vlasy a byla provedena lehká očista. Všichni dospělí museli odevzdat své cikánské legitimace, cennosti a peníze. Byl jim také zabaven jejich majetek, který se následně prodával v uspořádané dražbě.⁴¹

Všechny ubikace, ve kterých Cikáni bydleli, byly vlhké a špatně vytápěné s jediným vybavením, kterým byly dřevěné pryčny se slamníky. Strava se pro dospělé jedince skládala z náhražky černé kávy ke snídani, vodnaté polévky a guláše, případně jen brambor, k obědu a zbylá polévka od oběda k večeři. Děti dostávaly kávu s mlékem k snídani a krupicovou kaši na oběd a k večeři. Všichni vězni přirozeně museli být něčím zaměstnání. Mužská síla bývala často využívána k lámání a roztloukání kamene na šterk, k výkopům a jiným silničním pracem. Ženy s mládeží pomáhaly při sklizních obilí či brambor.⁴²

Špatná hygienická situace a podvýživa způsobila šíření různých kožních infekcí a tyfu, na které zemřelo celkem 326 mužů, žen a dětí. Od konce roku 1942 do začátku

---

39 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. Cikáni a „cikáni“ v Letech. *Živá historie*. 2011, 3(04), 3., str 35

40 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

41 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. Cikáni a „cikáni“ v Letech. *Živá historie*. 2011, 3(04), 3, str 36

42 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Holokaust českých Romů*. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-022-2

roku 1944 začaly z cikánských táborů odjíždět transporty do Auschwitzu (Osvětim) nebo do Auschwitz-Birkenau (Osvětim- Březinka). Z Osvětimi bývali Cikáni dále převáženi do jiných koncentračních táborů Buchenwald či Mittelbau⁴³. Nicméně nejvíce českých Romů skončilo v Birkenau, ve kterém jich zemřelo zhruba 6.500-7.000. Romský holokaust přežilo necelých šest set Romů.⁴⁴

1.4 Romové po roce 1945

Po válce mohlo ze sociálního pohledu romské obyvatelstvo doufat ve zlepšení svého postavení ve společnosti. Bylo jednou z přímých obětí nacistického režimu a na Slovensku se účastnilo Slovenského odboje. Navíc Košický vládní program z roku 1945 zaručoval ústavní svobody a nepřipouštěl diskriminaci občanů Československé republiky z rasových důvodů.⁴⁵

Nicméně pro ty Romy, kteří přežili hrůzu druhé světové války a nacistickou genocidu, se život stal mnohem náročnější. Válka umocnila jejich sociální bídu, kulturní zaostalost a izolovanost od majoritní společnosti.⁴⁶ „Čeští Romové“ byli až na pár desítek jedinců povražděni v koncentračních táborech. „Slovenští Romové“ našli své příbytky v neobydlovatelném stavu, jiní se vrátili ke svému původnímu kočovnému nebo polokočovnému životu. Východní Slovensko, kam se Romové nejčastěji vraceli, bylo hospodářsky zaostalé a zpusťované válkou. Z tohoto prostředí začaly některé romské rodiny cestovat do průmyslového pohraničí Čech a na Moravu za lepší práci a přijatelnějšími podmínkami pro život.⁴⁷

Neuvěřitelně hluboká sociální bída romského etnika způsobená především katastrofální hospodářskou situací na východním Slovensku se stala jedním z nejvýznamnějších problémů obnovené Československé republiky. Migrace romských rodin do průmyslovějších částí země a navrácení se k původnímu kočovnému životu prohlubovalo sociální, etnický i rasový konflikt ve společnosti.⁴⁸

---

43 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Z Brna do Auschwitz-Birkenau*. Brno: Muzeum romské kultury, 2000. ISBN 80-902476-3-6

44 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

45 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice: (1945-1998)*. Praha: Sociopress, 1999. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-7-8., str. 140.

46 Ibid.

47 ČERNÁ, Milena. *Černobilý život*, str.

48 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*. str 140

Nově příchozí romské rodiny se dostaly do zcela odlišného prostoru, na který nebyly do té doby zvyklé. Mužští členové, ve své snaze najít si práci, byli nejčastěji obsazováni do nekvalifikovaných průmyslových nebo zemědělských pozic, kterých po válce a odsunu německého obyvatelstva, vznikla celá řada. Větší problém byl s obsazováním bytů, kterých bych nedostatek.⁴⁹ V literatuře je možné se setkat s termínem „řešení tzv. Cikánské otázky“, který vystihuje snahu státu o najetí vhodného řešení pro nově vzniklou situaci.

Jako první se v řešení tzv. cikánské otázky angažoval Zemský národní výbor (ZNV) v Praze, který v souvislosti se zvyšujícím se počtem Romů v Čechách a v Praze požadoval, aby byla odstraněna „cikánská potulka, žebrota a krádeže“. Zasazoval se o to, aby byla obnovena evidence Romů, jejich zákaz příchodu do Prahy a jiných lázeňských měst, a chtěl zavést řádnou výchovu romských dětí. Migrace romských rodin za prací měla být organizována a po příchodu do Čech, měli být izolováni od ostatního obyvatelstva. Podobné vyhlášky vydával i Zemský národní výbor v Brně, samostatně si řešili své problémy tako okresy Hodonín, Mikulov nebo Krnov.⁵⁰

Jak je vidět, centrální úřady zůstávaly v této otázce nečinné a kroky, které učinily mezi lety 1945- 1947 v řešení romské migrace, se podobaly výnosům uvedených v platnost za protektorátní republiky. Jednalo se například o soupisy Romů a jejich daktyloskopování, vydávání kočovních listů nebo vytvoření speciálních táborů, ve kterých měla být prověřena způsobilost Romů k samostatnému životu. K soupisu potulných Romů došlo na základě vyhlášky Ministerstva vnitra ze 14. července 1947, mimo jiné na popud četných stížností ze strany obyvatel vyznávajících v tom smyslu, že se „cikáni potulují, žebrají, jsou nebezpeční cizímu majetku a dopouštějí se trestních činů“.⁵¹

V období mezi lety 1945-48 se o řešení tzv. cikánské otázky staraly spíše jednotlivé oblasti země dle vlastní potřeby. Reakce na nově příchozí romské obyvatelstvo totiž nebyly nijak nadšené, umocněné špatnými hygienickými podmínkami v cikánských táborech, či šířením zpráv o cikánském „řádění“. Pro toto období byly výnosy místních

---

49 Ibid., str. 141

50 Ibid., str. 142

51 Ibid., str. 144

nebo centrálních úřadů v českých zemích zaměřeny především na řešení kriminálně bezpečnostních problémů nově přistěhované menšiny.⁵²

Po únorovém převratu se stát začal zajímat nově také o sociální, zdravotní, vzdělanostní a kulturní otázky romského života. Komunistický stát udělal z Romů oběť kapitalistického režimu a zavedl pokus o převýchovu „Cikána“ v řádného, třídně uvědomělého, občana lidově demokratické republiky. V praxi tento přístup znamenal snahu o odstranění všech diskriminačních překážek, které by mohly bránit všestrannému vyrovnání romského obyvatelstva s okolní majoritní společností.⁵³

Důležitým bodem byla snaha o maximální zaměstnanost a převýchovu romského obyvatelstva. Paralelně s tím i „výchova“ ostatních obyvatel k toleranci a třídně správnému postoji, aby nadále nedocházelo k diskriminaci. Pro podpoření zrovnoprávnění romského obyvatelstva s ostatními byl v roce 1950 bez náhrady zrušen zákon z roku 1927 o potulných Cikánech a v roce 1951 byla přijata směrnice ministerstva vnitra s názvem „Úprava poměrů osob cikánského původu“, která ovlivnila politiku státu vůči Romům na několik dalších let. V praxi se mělo jednat o „zapojení osob cikánského původu do budovatelského úsilí naší lidově-demokratické republiky a postupnému zbavování cikánů následků zaostalosti, jako dědictví kapitalistického režimu“.⁵⁴

Převýchova měla vést k tomu, aby se z cikánského obyvatelstva stali řádní občané vlasti, „kteří pochopí, že jen usilovnou prací při budování socialismu si zajistí zvýšení životní úrovně a tím také šťastnou budoucnost bez ústrků, bídy a hladu“. Výkonu převýchovy se měly účastnit národní výbory všech stupňů, masové organizace a všechny ostatní instituce lidově-demokratického státu. Vždy měli jednat s Romy jako s občany, kterým sice nebyla za minulého období dána možnost stát se řádnými občany země, ale dnes se tato situace změnila, a všichni jsou připraveni jim v jejich nelehké situaci pomoci.⁵⁵

K řešení existujících problémů byl sestaven osmibodový program, který se týkal zapojení romského obyvatelstva do řádného pracovního poměru. V rámci programu jim měla být vyplácena mzda podle zásluhy jako jakémukoliv jinému pracovníkovi,

---

52 Ibid., str. 150-151

53 Ibid., str. 150-151

54 Ibid., str. 152-153

55 Ibid., str. 153

zajištění ubytování v místě pracoviště, úřady měly dbát na to, aby se nevhodným zacházením nepodporovalo jejich kočovnictví, mělo se dohlédnout na zajištění docházky cikánských dětí do školy a zároveň zajištění předškolní výchovy, aby děti mohly působit na své rodiče.⁵⁶

Dále měla být zajištěna agitační činnost mezi ostatním obyvatelstvem, měly být likvidovány zbytky rasové diskriminace, měla být odstraněna diskriminace ze strany úřadů, ve veřejném životě, při návštěvách biografů, divadel a hostinců. V neposlední řadě měla být odstraněna negramotnost romského obyvatelstva, měla být zavedena řádná evidence cikánského obyvatelstva a zároveň bylo hojně podporováno zapojování třídě uvědomělých Romů do převýchovných akcí. V rámci řádné evidence cikánského obyvatelstva měl být každý Rom opatřen průkazy a doklady o pracovním poměru. Národní výbory mimo tuto činnost měly za úkol hlídat, aby romské děti byly přednostně přijímány do mateřských a obecných škol a také zajistit, aby kočovným Cikánům byly přiděleny byty a řádná práce.⁵⁷

Směrnice „Úprava poměrů osob cikánského původu“ znamenala zásadní obrat v dosavadní státní politice k romské menšině. Vyhlášovala princip pomoci státu všem Romům a změnu jejich společenského postavení. V zájmu odstranění všech způsobů diskriminace cikánského obyvatelstva se rušila cikánská ghetta. Byla zde snaha zapojovat je do společenského života a zvyšovat tím jejich kulturní úroveň. Praktická realizace převýchovného procesu ale mnohdy neodpovídala původnímu záměru. Například v Ústí nad Labem, ve snaze zabránit Cikánům kočovat, úřady odebraly všem kočujícím koně, ze všech vozů jim odstranily kola, Romové i přes snahu úřadů z velké části stále nepracovali, neplnili vojenskou povinnost a své děti neposílali do škol. Tím se snaha o překonání negramotnosti a kulturní zaostalosti romského obyvatelstva značně stěžovala.⁵⁸

Kromě vysoké negramotnosti byla druhým těžko řešitelným problémem otázka hygienických a zdravotních podmínek. V osadách na Slovensku, kde stále žila početná romská část obyvatelstva, byly tragické podmínky pro život. Chyběla tekoucí pitná

---

56 Ibid.

57 Ibid.

58 NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Romové včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4

voda, chatrče se rozpadaly. Zároveň se množily zprávy o rozsáhlé trestné činnosti Romů a tím i požadavky na různé vyřešení „cikánské otázky“.⁵⁹

Proto o řešení cikánské otázky jednal ÚV KSČ na svém zasedání 8. dubna 1958, na kterém nejprve potvrdil správnost dosavadní politické linie orientované na sociální a kulturní vyrovnání Romů s majoritní společností. Nová hlavní linie byla definována jako „důsledná řízená asimilace etnografické skupiny Cikánů“. Vyřešení romské otázky bylo pro politickou linii velmi důležité, bez vyřešení takto hlubokého sociálního konfliktu nemohlo dojít k vybudování socialismu v Československu.⁶⁰

Kromě stále se opakujících cílů jako je například pracovní zapojení Romů, odstraňování kulturní a společenské zaostalosti, dosažení zapojení všech školou povinných dětí do vzdělávacího procesu a likvidování negramotnosti vybraných věkových skupin dospělých byl přidán jiný důležitý úkol, a to vyřešení bytové otázky Romů.

Cílem bylo trvalé usídlení kočujících osob. Program se prolínal se starším programem vyhlášeným na Slovensku o likvidaci cikánských osad. Na Slovensku se jednalo celkem o 1305 osad, jejichž likvidace měla probíhat se státem podporovanou výstavbou nových bytů, do kterých měli být Romové přesunuti z jejich starých příbytků, které byly následně zbořeny. Tento plán měl být dokončen v roce 1978. Nové řešení bytového problému romského obyvatelstva se týkalo především českých zemí.⁶¹

Řešení kočovného života Romů dostalo do správy Ministerstvo vnitra, které mělo vypracovat návrh, který povede nejpozději do roku 1959 k úplné likvidaci kočovného života. Původně teoretické plány začaly dostávat konkrétní praktickou podobu. Vytvářely se plány konkrétního pracovního zařazení a trvalého usídlení kočujících, pořádaly se bezplatné kurzy, prostřednictvím kterých bylo možné si zvýšit pracovní kvalifikaci. Zároveň vnikaly patronáty zkušených dělníků nad Romy, kteří mimo jiného, měli na nově usedlé spoluobčany pozitivně působit, aby dodržovali pracovní dobu a přivykli si trvalému zaměstnání.⁶²

---

59 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice: (1945-1998)*. Praha: Sociopress, 1999. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-7-8, str.160

60 Ibid.

61 Ibid., str 161

62 Ibid., str. 162

V návaznosti na kroky výše zmíněné byl v říjnu 1958 Národním shromážděním schválen zákon č. 74/1958 sb. o trvalém usídlení kočujících osob, který ukládal povinnost všem národním výborům, aby maximálně pomáhaly kočujícím obyvatelům v usídlení, a všem osobám, které žily kočovným nebo polokočovným způsobem života, nařizoval povinnost usadit se na stálém místě.⁶³

V tajné směrnici z prosince 1958 bylo specifikováno, na jaké osoby se zákon vztahuje, což bylo důležité vymezit, neboť „osoby žijící polokočovným životem“ mohou být definovány různě. Tento zákon je tedy charakterizoval jako ty osoby, které „jsou přihlášeny v některé obci k trvalému pobytu, pravidelně se však toulají z místa na místo a vyhýbají se poctivé práci nebo se živý nekalým způsobem“. Přičemž pojem „toulání“ byl vztažen nejen k dosavadnímu způsobu, při kterém se používaly vozy zažené koňmi, ale i například přeprava vlakem, traktory nebo pěšky. Národní výbory byly povinny zajistit prostřednictvím podniků, do kterých byly kočující osoby zařazeny do pracovního poměru, trvalé ubytování, přičemž měl být udržován maximální rozptyl těchto osob, aby se nepodporovaly dosavadní návyky kočujících.⁶⁴ Ti z kočujících, kteří se rozhodli setrvat v kočovném způsobu života, i přesto, že jim byla nabídnuta pomoc při trvalém usazení, měli být potrestáni pro trestný čin odnětím svobody v rozmezí 6 měsíců až 3 let.⁶⁵

Aby mohly být kroky výše jmenované uskutečněny, bylo potřeba udělat soupis lidí, kterých se zákon č. 74/1958 týkal. Ten byl podle předem vypracovaného plánu proveden pracovníky národních výborů ve spolupráci s bezpečnostními složkami. Soupis osob neprobíhal vždy v klidu a bez problémů a mnohdy se týkal i lidí, kteří již kočovným ani polokočovným životem nežili.⁶⁶

Cikánům byly brány otisky prstů a do občanských průkazů dostávali razítka. Převážně olašští Romové, kteří po republice skutečně kočovali, byli násilně přestěhováni do přidělených bytů, z jejich vozů byly uřezány kola. Právě v těchto případech a z této doby, jsou známy případy, kdy Romové z přidělených bytů vystěhovali zařízení a vařili venku před domem na všem, co se našlo, protože neuměli používat sporáky. Mimo jiné vznikaly četné spory s majoritní společností, které

---

63 Ibid.

64 Ibid.

65 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

66 Ibid.

se nelíbilo „divošské“ chování nových sousedů a protestovali proti lacinému přidělování bytů. Je přirozené, že málokoho z Čechů napadlo, v jaké situaci se nachází Romové, kteří byli násilně přinuceni se přizpůsobit životu, který neznali, a který pro ně nebyl přirozený.⁶⁷

Druhým důležitým bodem nového politického směru byla otázka vzdělanosti romského obyvatelstva, která se ukazovala stále velmi nízká. Snaha o maximální zapojení romských dětí do školní docházky nebyla tak úspěšná, jak se očekávalo. Stále mnoho rodin své děti neposílalo do škol. Podobně neúspěšně vyznívaly i snahy o likvidaci negramotnosti dospělých. Kurzy, které byly za tímto účelem pořádány, se nesetkaly s velkým zájmem ze strany cílové skupiny, což byli všichni dospělí mezi 15-45 lety.⁶⁸

Je patrné, že již v tomto období se začaly v majoritní společnosti zakořeňovat stereotypy, které se časem, a pak také připravovanou koncepcí násilného rozptylu romského obyvatelstva po českých zemích, prohlubovaly. Snahy o zapojení romské menšiny do společnosti bez ohledu na jejich zvyky, historii a potřeby byly v jádru dobře myšleny a měly vyřešit situaci migrujících osob po republice, ale v praxi se nesetkaly s tak dobrými výsledky, jak se očekávalo.

Jak bylo naznačeno výše, v následujícím období 60. let, vedoucí Komunistická strana se rozhodla pro další etapu řešení „cikánské otázky“ a tou měl být rozptyl Romů po českých zemích a likvidace jejich původních obydlí a osad. Tímto krokem se částečně ustoupilo od politiky převýchovy k politice násilné asimilace.⁶⁹

První kroky této etapy začaly na Slovensku, tedy na území, které nejvíce tížily chudé osady Romského obyvatelstva. Vlastní rozptyl se měl dít ve dvou etapách. V první etapě se jednalo o přestěhování romského obyvatelstva v rámci vlastních hranic krajů a okresů. V druhé etapě o přesun Romů ze Slovenska do českých zemí. Přesun měl být přísně organizován, přičemž počty přestěhovaných rodin do jednotlivých krajů měly být předem dohodnuty. Při těchto kvantitativních dohodách se dbalo mimo jiné i na to, aby rodiny z jedné osady nebyly přestěhovány společně do jednoho města. To z důvodu,

---

67 Ibid.

68 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str. 171

69 Ibid., str 175

aby si neudržovaly zaseté zvyklosti a lépe se přizpůsobily novému prostředí. Od rodin, které se měly stěhovat, se vykoupily jejich chatrče, které následně byly zbourány.⁷⁰

Odpovědnost za „rozptylované“ osoby měl slovenský okres, český odpovídal za přípravu podmínek pro realizaci přesunu a následné převýchovné působení. Centrální výbor, který byl pověřen řešením otázek cikánského obyvatelstva, doporučil uskutečnit přesuny následujícím způsobem: Z Východoslovenského kraje se měly romské rodiny přestěhovat do Severomoravského a Východočeského kraje, ze Západoslovenského do Středočeského a Jihočeského kraje a z kraje středoslovenského do kraje Jihomoravského. Kraje Severočeský a Západočeský byly přistěhovalecké vlně ušetřeny, neboť měly dostatek "vlastních" Romů.⁷¹

Ačkoliv celý program měl být velmi dobře připraven, rozptýl se s příliš velkými úspěchy nesetkal. Stát měl zajistit pracovní pozice a ubytování pro obyvatele zbořených osad, narazil však na tichou rezistenci řady místních úřadů, které odmítly nové Romy přijmout a zapojit je do společnosti. Navíc i metoda, že celé osady se nebudou stěhovat společně na jedno místo, se setkala se sociálními problémy, neboť kvůli ní byly zpřetrhány rodinné vazby mezi Romy. Tradiční Romská rodina tak byla zničena, došlo k rozpadu velkorodin a zažité rodinné hierarchie.⁷²

1.5 Romové po roce 1969

Ještě v první polovině roku 1968 se romská otázka dostala na přetřes v médiích a řešila se odbornou veřejností. Je to právě toto období, kdy v Československu vznikají první politické prezentace Romů tzv. Svazy Cikánů- Romů v Čechách i na Slovensku. Byly to vůbec první organizace složené z Romů samotných (a nejen jich), které vyjadřovaly své názory, vydávaly časopisy a vyvíjely společensky viditelnou činnost.⁷³

Vznik Svazu Cikánů-Romů mělo velký vliv na dosavadní všeobecné společenské chápání problému s romskou menšinou. Zjistilo se, že Romové, jakožto těžko uchopitelná skupina lidí umí mluvit na veřejnosti, že její členové mají vysokoškolské vzdělání a že mají své potřeby, zájmy, o kterých umí hovořit. K úspěchu Svazu zřejmě přispěla také doba, která byla nakloněna novým myšlenkám a touhou po společenské

---

70 Ibid., str. 174 a 178

71 Ibid., str. 178

72 *Romové radio* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

73 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*. str 187

změně. Dalo by se říci, že vznik Svazu Cikánů-Romů v Čechách a na Slovensku přispěl k lepšímu přijetí pozitivních řešení romské otázky dosud odmítavé majoritní společností.⁷⁴

K ukončení existence Svazu došlo v roce 1973, v době normalizace, kdy se likvidovaly všechny výdobytky, které přinesla doba před srpnem 1968.⁷⁵ I přes to existence tohoto svazu byla důležitým mezníkem ve vývoji vztahu romské menšiny s majoritní společností.

Romští aktivisté se ale znovu přihlásili o slovo na konci osmdesátých let, kdy vyvolali řadu jednání, ve kterých kritizovali dosavadní přístup v řešení romské otázky a prosadily si vznik několika romských organizací či vydávání vlastního časopisu pro Romy s názvem „Lačho lav“. Romská problematika se tedy znovu objevila jako aktuální téma, které je potřeba znovu řešit. Důležitým mezníkem byl fakt, že představitelé ÚV KSČ respektovali představitele Romů jako reprezentanty této minority a jednali s nimi na nejvyšší úrovni. Tato jednání legitimizovala aktivity těchto aktivistů při organizování dalších skupin Romů v jiných městech či okresech. Na konci osmdesátých let se romští aktivisté zasazovali o samostatné řešení svých problémů a bojovali za etnickou emancipaci. Tyto zkušenosti jim následně pomohli k rozvoji politických aktivit po roce 1990.⁷⁶

Po změně politického směru v druhé polovině roku 1968, kdy se reformní komunisté museli vzdát svých idejí, a za pomoci Sovětského svazu byl obnoven starý konzervativní řád, se udála ještě jedna důležitá událost, která bude mít vliv i na politiku vůči Romské menšině. Tou událostí byl 1. leden 1969, kdy se z Československé republiky stala federace dvou států- Českého a Slovenského.⁷⁷ Vytvořily se tak společné federální orgány, které měly společné a výlučné kompetence. Řešení romské otázky patřilo do první skupiny kompetencí. Úkolem federace bylo řešit koncepční otázky, úkolem republikových orgánů (Českého a Slovenského) bylo uvádět tyto koncepce do praxe.⁷⁸

---

74 Ibid., str 187-188

75 Ibid.

76 Ibid., str. 189-190

77 BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české*. 5. vyd. Praha: Paseka, 1998. ISBN 80-7185-164-7., str. 288.

78 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str 185

Zajímavým paradoxem této doby bylo postavení Komunistické strany. Již od roku 1945 existovala Komunistická strana Československa (KSČ) a Komunistická strana Slovenska (KSS). V období federace pak členové KSS byli automaticky členy KSČ, avšak nefungovala zde reciprocita, tedy to, že by členové KSČ byli zároveň členy KSS, což představovalo významnou výhodu pro členy Komunistické strany Slovenska, která se projevovala například při řešení romské otázky.⁷⁹

Toto politické rozdělení republiky na dvě centra mělo vliv v celé řadě oblastí, i v problematice romské otázky. Problematika Romů byla v této době odlišná na Slovensku a v Čechách. I přes to, že měli obě země spolu v tomto směru postupovat jednotně a spolupracovat, v praxi se tak nedělo. Slovensko řešilo otázku likvidace romských osad a jejich katastrofálních životních a hygienických podmínek, Čechy se musely vyrovnávat s přílivem Romů do republiky a řešením jejich integrace do společnosti, především jejich nepřipravenost na bydlení v běžných městských podmínkách.⁸⁰

Klíčovým dokumentem, který se stal základem politiky po roce 1968, bylo Usnesení vlády ČSSR č. 231/1972, kterým byly schváleny „Zásady celostátních sociálně politických opatření v péči společnosti o cikánské obyvatelstvo“. Cílem tohoto dokumentu bylo vytvoření předpokladů k integraci cikánského obyvatelstva s majoritní společností a jejich bezkonfliktní vzájemné soužití. V Usnesení byla také stanovena priorita a tou byla výchova cikánských dětí a mládeže, neboť integrace je dlouhodobý generační proces, pro který je potřeba vytvářet předpoklady už v nejranějším věku. Byly zde formulovány cíle, které měly pomoci k větší vzdělanosti mládeže a jejich následnému, pokud možno co nejvíce bezproblémovému, zapojení do majoritní společnosti na pracovním trhu i v oblasti kulturních a životních podmínek.⁸¹

Pro efektivnější práci s romským obyvatelstvem, a jejich lepší začlenění do společnosti byli v témže roce ustanoveni sociální kurátoři. Pro místní orgány byly problémy s devastací bytů, zanedbávání péče o děti, potulování dětí po ulicích a jejich absence ve škole těžko řešitelné problémy, ve kterých jim měli pomoci právě kurátoři, kteří plnili funkci jakýchsi prostředníků mezi oběma stranami.⁸²

---

79 Ibid., str. 186

80 Ibid., str. 192

81 Ibid., str. 191

82 Ibid., str. 201.

Kromě zprostředkovávání kontaktů romské menšiny s úřady a naopak, pořádali například různé výchovné a kulturní akce. Jednalo se o letní rekreačně výchovné tábory, sociální kurzy, zabezpečovali pro romské děti školní stravování. Jejich prostřednictvím jednaly školy o problémech školní docházky, pořádaly nejrůznější vzdělávací aktivity pro romské občany jako kurzy gramotnosti, vaření, hospodaření apod. Z kulturních akcí šlo například o pořádání romských plesů, zakládaly romské soubory.⁸³

Jejich práce nebyla jednoduchá, vyžadovala vysokou odbornost a houževnatost, neboť výsledky nebyly vždy patrné. Obě strany na ně vyvíjeli tlak, úřady kvůli stále neutěšené situaci Romů a Romové ze svých neuspokojených subjektivních potřeb. To také často vedlo k osobnímu vyhoření jednotlivých sociálních kurátorů, kteří tuto práci zanechali. I přes různé komplikace, a ne vždy zcela viditelné výsledky, ale byla úloha sociálních kurátorů velmi významným a účinným nástrojem řešení problémů okolo romské otázky. Především romské děti se tak mohly setkávat s prostředím majoritní společnosti i mimo formální prostředí školy.⁸⁴

Ke splnění priority dokumentu „Zásady celostátních sociálně politických opatření v péči společnosti o cikánské obyvatelstvo“ bylo potřeba stanovit předpoklady pro zvýšení počtu romských dětí zařazených do mateřských a obecných škol. Prvním předpokladem bylo zajištění investic na výstavbu školských zařízení, do kterých by mohli být romské děti zařazeny. Následně šlo o zlepšení školní docházky a prospěchu dětí, bylo potřeba zvyšovat procento romských žáků v mateřských a obecných školách a zároveň zamezit fluktuaci studentů mezi jednotlivými obory na vyšších stupních škol. Romské děti byly přednostně umísťovány do mateřských škol a jejich počet se zvyšoval. V roce 1977 bylo ve školkách zařazeno 30 procent všech romských dětí v předškolním věku, o necelých deset let později, v roce 1985, to již bylo 75,2 procent všech dětí. Tento výsledek byl velmi dobrý a přinášel řadu pozitivních důsledků a to i přes fakt, že romské děti byly finančně zvýhodňovány, aby se do školky mohly umístit.⁸⁵

V základním školství ale takový pozitivní výsledek nenastal. Podle šetření federálního ministerstva práce a sociálních věcí bylo zjištěno, že například v roce 1985 romské děti 14x častěji propadají, 30x častěji dokončí základní školu v nižším než

---

83 Ibid.

84 Ibid., str. 202 a 211.

85 Ibid., str. 204-205

závěrečném ročníku, 28x častěji jsou převáděny do zvláštních škol, ve kterých tvoří 24 procent všech dětí. Tyto výsledky nám zcela jasně ukazují, že úspěšnost státu ve zvyšování vzdělání romských dětí není příliš vysoká, a že se stále zvětšuje rozdíl mezi vzdělaností majoritní společnosti a Romů. Na druhou stranu je ale potřeba říci, že celková negramotnost romské minority během let značně klesla.⁸⁶

Tento cíl si stát kladl již těsně po konci druhé světové války v řadě programů, jak bylo nastíněno výše. Myslíme si, že i přes celkový neúspěch programů, očekávaly se podstatně lepší výsledky, se vzdělání Romů zvýšilo, což dopomohlo k trochu lepšímu pracovnímu a sociálnímu postavení některých skupin Romů.

Dalším důležitým cílem, který byl v romském problému vytyčen, byl problém zaměstnanosti mužů i žen. V minulém režimu mělo právo na práci podobu povinnosti, přičemž řada sociálních dávek byla podmíněna pojištěním, které bylo podmíněno právě prací. Proto bylo tak nesmírně důležité, aby byla romská menšina aktivně zapojena do pracovního procesu. Díky němu měli nárok na vyšší sociální dávky a tím hmotné zajištění rodiny, které je na společenském i ekonomickém žebříčku přiblíží členům majoritní společnosti.⁸⁷

Kvantitativní hledisko zaměstnanosti, tedy počet zaměstnaných romských mužů i žen, se časem podařilo splnit. Problém bylo kvalitativní hledisko. Většina Romů kvůli nízké kvalifikaci pracovala na pomocných pozicích. Muži byli zaměstnáni často jako kopáči, pomocní dělníci v zemědělství či stavebnictví. Ženy zase jako uklízečky, pomocné dělnice nebo pomocné síly v kuchyni. Druh zaměstnání samozřejmě také determinoval, s jakou skupinou majoritní společnosti se budou potkávat což v případě výkopových prací nebo na poli nebyla špice společenského žebříčku.⁸⁸

Po roce 1990 se povinnost pracovat ukázala jako problematická, neboť řada nejen Romů si zvykla bezstarostně nakládat se svým zaměstnáním, které vždy skýtalo jistotu, ale i požadovat po zaměstnavateli nereálné podmínky, které v nových podmínkách tržní ekonomiky nemohly být splněny. To vedlo k propuštění celé řady romského obyvatelstva a najmutí motivovanějších zahraničních dělníků.⁸⁹

---

86 Ibid., str. 206

87 Ibid., str. 207

88 Ibid.

89 Ibid., str. 207-208

Jak bylo řečeno na začátku kapitoly, federalizace Československé republiky způsobila diferenciaci přístupů k romské otázce na Slovensku a v Čechách. Týkalo se to tedy především řešení problému romských osad a jejich hygienických podmínek na Slovensku. To si dalo za cíl romské osady trvale vymýtit a obyvatele přestěhovat do jiných částí země. Řešení ubytování vystěhovaných romských rodin a tím tedy i nově příchozích migrantů ze Slovenska měly za úkol Čechy, do kterých byli migranti posíláni.⁹⁰

Právě po roce 1969 migrace zesílila a stala se trvalou překážkou v integraci Romů v Čechách. Jakékoliv pozitivní výsledky byly zastíněny nově příchozím obyvatelstvem, se kterým se muselo vše začínat znovu od začátku. Je potřeba ale připomenout, že mnozí Romové odcházeli do Čech dobrovolně, neboť v nich viděli reálnou možnost jak zabezpečit svoji rodinu. Nicméně neustávající transfery cikánského obyvatelstva byly předmětem řady sporů mezi Českými a Slovenskými úřady. České úřady tvrdily, že do Čech proudí nejzaostalejší romské obyvatelstvo z východního Slovenska, z osad plných starých chatrčí, které se bouraly. Slovensko oponovalo, že odcházejí naopak ti nejvyspělejší, kteří si uvědomili potřebu řešit svůj život a na Slovensku zůstávají jejich staří rodinní příslušníci a matky s dětmi.⁹¹

Byl tedy mezi úřady ujednáán postup, že při likvidaci osady na Slovensku se bude jednat s českými okresními národními výbory (ONV), které budou hledat cesty, jak budoucí migranty zapojit do pracovního procesu a především, kde je ubytovat. Dohody ale bohužel nebyly plněny. Mnohé osady na Slovensku byly likvidovány, chatrče zbořeny, původním obyvatelům byly vyplaceny náhradové částky a byli směřováni do Čech.⁹²

Nové byty v rámci Slovenského území nebyly stavěny v takovém množství, aby se v nich mohli ubytovat Romové ze zrušených osad. Dokonce se i objevily případy, kdy Slovenské úřady odmítly prodej bytů nebo rodinných domků Romským rodinám. Toto nařčení Slovenské úřady pochopitelně popíraly, nicméně šetření z poloviny roku 1985 ukázalo, že Slovensko mělo povinnosti během uplynulé pětiletky postavit 10 tisíc bytů, jako náhrada za zbořené chatrče. Postaveno jich však bylo pouze 2 tisíce. Tento fakt může směřovat k názoru, že Slovensko svůj problém s romskou populací řešilo na úkor

---

90 Ibid., str. 209

91 Ibid., str. 209

92 Ibid., str. 208.

Českých zemí. V nich ale často docházelo k výstavbě okrajových sídlišť, do kterých se sestěhovaly romské rodiny různých společenských úrovní a vazeb, a tím začala vznikat tzv. romská ghetta, ve kterých se do určité míry udržovala dosavadní sociální a kulturní úroveň.⁹³

Zároveň ale docházelo ke třenicím mezi starším romským obyvatelstvem sídlišť, tedy občanům již určitým způsobem integrovaných s vědomím povinností, které na ně kladla majoritní společnost, s nově příchozími, neznalými, neintegrovanými rodinami, které se těžko přizpůsobovaly novému, nezvyklému prostředí.⁹⁴

Hodnocení správnosti či úspěšnosti politických záměrů minulého režimu o integraci Romů do společnosti není jednoduché. Dle našeho názoru je přirozené, že se stát snažil vyrovnat s nově vzniklým problémem migrujících Romů, kteří žili na jiné kulturní a sociální úrovni než okolní společnost, která si navíc na přistěhovalce značně stěžovala. Je těžké říci, zdali by pro Romy nebylo lepší, kdyby byli ponecháni svému navyklému způsobu života na okraji společnosti, než aby byli násilně integrováni do majoritní společnosti, likvidovány jejich osady a rozrušeny rodinné vztahy vlivem přestěhování do různých koutů země.

Na druhou stranu je ale potřeba připomenout, že řada cikánských obyvatel se chtěla aktivně zapojit do majoritní společnosti. Domníváme se, že cíle státu byly často kladeny příliš vysoko na velmi krátké časové období. Máme pocit, že změny se očekávaly rychleji, než bylo v reálných silách všech zúčastněných. Je potřeba si uvědomit, že Romové byli kočovníci, se svojí danou kulturní a sociální úrovní, kteří začali být státem integrováni do majoritní společnosti, bez ohledu na jejich zvyky a kulturní zázemí. Měli se v relativně krátké době asimilovat, přijmout zvyky okolních spoluobčanů a zařadit se do života, který byl běžný a samozřejmý pro majoritu, která k němu ale také musela dospět kulturním a sociálním vývojem.

I přes značné komplikace, často špatně fungující komunikací mezi zeměmi, ne příliš citlivým přístupem k romské menšině ze strany státu i majoritní společnosti a nedůsledném plnění cílů deklarovaných v oficiálních dokumentech se sociální úroveň Romů přiblížila úrovni ostatního obyvatelstva. Z tohoto pohledu se nyní způsob života Romů nijak zásadně neliší od majoritní společnosti. Jsou integrováni do systému

---

93 Ibid., str. 208-210

94 Ibid., str. 208-210

sociální ochrany a rovnocenné zdravotní péče.⁹⁵ Přesto se nabízí otázka, do jaké míry jsou Romové vnitřně integrováni se společností. Co z toho, co jim bylo mnohdy násilně vnucováno, skutečně vnitřně přijali a jak velké procento Romů takto smýšlí? A co okolní spoluobčané, přijali romské přistěhovalce mezi sebe? Domnívám se, že není možné na ty to otázky zcela jednoznačně odpovědět, neboť odpověď se bude lišit v lokalitě od lokality.

Po roce 1990 se kromě problémů, které se řešily neustále, přidal ještě jeden podstatný problém a tím byl rostoucí násilný konflikt mezi romskou menšinou a majoritní společností. První vážné konflikty mezi Romy a příslušníky skupiny skinhead, jak se nazývali členové extrémní pravice, se objevily na začátku roku 1990 v severních Čechách. Proti rasistickým projevům bylo potřeba co nejdříve zasáhnout, neboť hrozilo riziko, že si členové rasistických skupin budou myslet, že jsou společností tolerováni nebo snad podporováni a násilné projevy vůči menšinám by se jen množily.⁹⁶

Ministerstvo práce a sociálních věcí proto vydalo opatření, které ukládalo především médiím zákaz zkreslování informací týkajících s života Romů. Zároveň se snažilo dbát o to, aby informace o projevech rasového násilí byly přesné a neumožňovaly dvojsmyslný výklad. Začaly se tedy vést dialogy mezi státem a romskou reprezentací, jejichž cílem měla být dohoda o řešení negativních projevů části romské menšiny, které poškozují celou romskou populaci a zároveň posilovat důvěru Romů ve stát, který se pokusí vytvořit takové podmínky v médiích, aby bylo možné prezentovat pozitivní stránky Romů okolní společnosti.⁹⁷

Bylo také potřeba připravit návrh takového opatření, které bude mít výchovný charakter pro obě strany konfliktu. Snahou mělo být minimalizovat negativní stereotypy a předsudky vůči Romům a výchova k toleranci a obecně lidským právům. Tyto kroky byly schváleny federální vládou v říjnu roku 1991 jako usnesení č. 619.⁹⁸

Po rozdělení České a Slovenské federativní republiky v roce 1993, se každá země vydala svojí cestou v hledání řešení k problematice romského obyvatelstva. V České republice bylo prvním komplexním pokusem usnesení č. 210/1993, ve kterém se

---

95 Ibid., str. 212-216

96 Ibid., str. 222

97 Ibid.

98 Ibid., str. 225

kontinuálně řešily hlavní otázky romské minority. V následujících letech došlo ze strany státních orgánů ke třem důležitým krokům.

Prvním důležitým krokem bylo odhalení památníku romským obětem druhé světové války v obci Lety u Písku⁹⁹, čímž byl oficiálně ze strany státu uznán romský holocaust a byla tím veřejně vyjádřena solidarita vůči obětem romského etnika.

Druhým významným krokem bylo jednání státu s představiteli romské menšiny o otázkách řešení romské problematiky. Sice tato jednání nepřinesla žádný významný posun ani řešení, ale už fakt, že představitelé státní moci jednali jako rovný s rovným s představiteli romského etnika je důležitý mezník v chápání romské otázky a k uznání Romů jako národ se všemi právy i povinnostmi.

Posledním bodem, který je dle našeho názoru potřeba vyzdvihnout, je vznik muzea romské kultury se sídlem v Brně.¹⁰⁰ Samotné muzeum se na svých internetových stránkách¹⁰¹ prezentuje jako prostor „pro setkávání kultur“, uchovávají „doklady romské historie jako součást evropského dědictví“ a vychovávají „mladou generaci k toleranci a interkulturnímu myšlení“. Zároveň otevírají „cestu ke kořenům romské identity a to vše pro vzájemné porozumění“.¹⁰²

Po roce 1998 se rozšiřuje působnost romských představitelů v řešení romské otázky. V jednotlivých ministerských rezortech se objevují Romové na postech tzv. odborných referentů. Kromě ministerstev jsou Romové zastoupení v Mezirezortní komisi pro záležitosti romské komunity na Úradě vlády.¹⁰³

V současné době se problematikou Romské otázky zabývá také Evropská Unie, v rámci které je Česká republika jednou z nejvíce kritizovaných států kvůli svému přístupu k Romům. Často vytýkané oblasti jsou ty, které se týkají marginalizace, sociálního vyloučení či územní segregace romské menšiny.¹⁰⁴

Jakákoliv zvolená vláda České republiky, si je zatím stále nevyřešeného problému s Romy vědoma, a snaží se najít určité východisko a řešení. V roce 2000 přijala vláda, v

---

99 Ibid., str. 234

100 Ibid.

101 *Romské muzeum* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.rommuz.cz/>

102 Ibid.

103 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str. 239

104 Strategie romské integrace do roku 2020, str. 7-8

jejímž čele byl současný prezident republiky Miloš Zeman, Konceptci romské integrace, která byla aktualizována v roce 2005 vládou Jiřího Paroubka a následně v roce 2009 vládou Jana Fischera, kdy byla přijata koncepce pro období 2010-2013. Doposud poslední aktualizace byla schválena vládou Bohuslava Sobotky v roce 2015 a nese název Strategie romské integrace do roku 2020.¹⁰⁵

Jedná se o obsáhlou strategii pojímající celé spektrum cílů od podpory Romů jako svébytné národnostní menšiny přes snížení rozdílů ve vzdělání, zvýšení zaměstnanosti, zajištění důstojného bydlení, až po zajištění rovného zacházení s Romy a bezpečného soužití s majoritní společností. Účelem této strategie je vytvořit rámec pro opatření, která povedou k nápravě negativní situace mnoha Romů a urychlí změny, které povedou k postupnému odstranění rozdílů mezi oběma částmi populace.¹⁰⁶

Jak je vidět, cíle nejnovější strategie se nijak zásadně neliší od cílů, které si kladly koncepce v minulém politickém režimu či minulých letech. Znamená to tedy, že se stále nedaří naplnit hlavní body v takové míře, aby se mohlo začít přemýšlet nad dalšími prioritami. Zdá se, že celý proces si vyžaduje ještě hodně času a oboustranné snahy a zájmu, než se problematika týkající se romské otázky vyřeší. Pokud je to ovšem reálné a může taková situace někdy v budoucnu nastat.

---

105 Ibid.

106 Ibid.

2. Program prevence kriminality

Na začátku této kapitoly se chceme nejprve zaměřit na sociální patologii romského obyvatelstva. Z jakých souvislostí je možné sledovat důvody zvýšené kriminality Romů, jestli je vůbec kriminalita romského obyvatelstva o tolik vyšší než kriminalita v majoritní společnosti a připomeneme několik stereotypů a předsudků, které se k této etnické menšině váží.

Následně se budeme věnovat Programu prevence kriminality, který zastřešuje Ministerstvo vnitra České republiky a legislativně ho uvedeme. Vysvětlíme, o jaký program se jedná, co je jeho cílem a proč vznikl. Celý teoretický podklad nám bude sloužit v následujících podkapitolách jako základ, ze kterého budeme vycházet, a na který se budeme odkazovat při popisu praktického uchopení programu v České Třebové.

2.1 Sociální patologie romského obyvatelstva

Důvodem, proč se chceme v této kapitole zabývat vztahem Romů a kriminality je fakt, že jsou Romové majoritní společností v České republice vnímáni jako osoby, které častěji tíhnou k páčání trestních činů, než jiné skupiny občanů. Domníváme se, že toto smýšlení o Romech má své kořeny v historii, kdy si část romských rodin na svých cestách po zemi přivydělávala drobnými loupežemi, podvody, krádežemi a jinými, společností neakceptovatelnými, metodami. Proto jsme se v předchozí části věnovali historii romského obyvatelstva.

Co se rozumí pod pojmem sociální patologie? Chceme-li zkoumat společnost, všímáme si základních prvků fungování vztahů ve společnosti, zabýváme se sociální stratifikací, ale také sledujeme jevy, které jsou pro správné fungování společnosti většinou hodnoceny jako nežádoucí nebo nepřijatelné. Jedná se o jevy, které ohrožují správný vývoj společnosti, narušují soužití jednotlivých členů a mohou způsobovat vážné komplikace v komunikaci mezi jednotlivými částmi společnosti.¹⁰⁷ Nejčastěji se jedná o různé druhy závislosti jako je závislost alkoholová či na omamných látkách. Ale také na automatických hrách (gambling), závislost na televizi, mobilních telefonech, může se jednat o domácí násilí, mobbing, stalking, ale i například sprejerství.¹⁰⁸

---

107 SEKOT, Aleš. Úvod do sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5261-1, str. 5

108 Ibid., str. 3-5

Některé osoby nebo skupiny osob jsou k těmto jevům náchylnější než jiné. Důvody mohou být vrozené nebo získané v průběhu života vlivem nesprávné socializace. My se v této práci nebudeme obšírněji zabývat příčinami vrozených předpokladů k patologickému chování, chceme pouze v hrubých rysech nastínit vliv společnosti a okolí na vývoj jedince, neboť je to podstatné pro správné pochopení jednání dotyčných osob.

V každé společnosti jsou nastavené normy, způsoby chování, jejich dodržování jsou daným systémem od jednotlivých členů očekávány či vynucovány, a to proto, aby nenastal společenský zmatek či anarchie. Tento konformismus neboli přizpůsobivost obecně přijímaným normám a hodnotám, je pro většinu lidí akceptovatelný. Je ale vázán na danou kulturu společnosti a na její hodnoty. Mohli bychom jmenovat celou řadu příkladů, na kterých bychom demonstrovali různé pojetí správnosti a nesprávnosti chování členů v různých společnostech.¹⁰⁹

Jestliže jedincův život vykazuje určité asociální rysy, je potřeba se začít ptát, co za tím stojí. Jaké má důvody takové chování, jak se dají tyto příčiny omezit nebo jim úplně zamezit. V naší práci se zaměřujeme na problematiku Romů, proto zprvu připomeneme několik hlavních předpokladů a stereotypů společnosti vůči Romům, které bývají nejčastěji uváděny v diskuzích majority, a které mají vztah k našemu tématu. Tyto názory jednoznačně ovlivňují pohled jak majoritní společnosti na tuto menšinu, tak i samotné členy romské menšiny na sebe samé a tím do určité míry i ovlivňují chování některých členů. Je důležité připomenout, že negativní vztah „české“ společnosti k Romům je nejčastěji založen právě na těchto názorech, nikoli na rasismu.¹¹⁰

Jedním z nejfrekventovanějších stereotypů majoritní společnosti je domněnka, že Romové páchají mnohem více kriminálních činů a přečinů než lidé z majoritní společnosti. V případě, že se dostanou kvůli trestnímu činu do vězení, je to pro ně ve své podstatě spíše výhra, neboť ve vězení se mají dobře.¹¹¹

Domníváme se, že tato domněnka je velmi podporována médii, ve kterých se častěji objevují zprávy o tom, že romský občan někoho přepadl, okradl, něco uloupil, než že ten samý trestní čin udělal člen majoritní společnosti. Přitom statisticky je

---

109 Ibid., str. 6

110 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str 419

111 Ibid., str 419

pravděpodobnější, že takových trestních činů se budou častěji dopouštět právě členové majoritní společnosti, než členové romského etnika. Myslíme si, že se mnohem více mluví o činech spáchaných Romy, než „běžnými“ občany. Tato naše domněnka vychází z vlastních zkušeností, ze situací, které se udály v našem rodném městě. Vždy když došlo k přepadení nebo krádeži, hýbaly tyto skutečnosti společností více ve chvíli, když se „rozkřiklo“, že pachatelem byl Rom, než když obdobný čin udělal Nerom.

Druhým často slýchaným předsudkem je předpoklad, že Romové se snaží vyhnout poctivé práci, žádnou nehledají a žijí z různých druhů sociálních dávek, ve kterých mají perfektní přehled a umí je šikovně využívat. V případě, že si nějakou práci najdou, tak jsou nespolehliví, líní, odborně nezpůsobilí (to souvisí s nízkým stupněm vzdělání), a proto tedy často „nepoužitelní“. Romové se tak tedy stávají do určité míry závislí na okolní společnosti, na výhodách, které jim tato společnost poskytuje a zároveň tyto výhody, dle mínění majority, zneužívají. Jako příklad můžeme uvést likvidaci bytů, které dostanou od obce, nebo využití finančních prostředků k jinému účelu, než ke kterému byly původně žádány apod.¹¹²

Posledním výrazným stereotypem, který bychom rádi uvedli, je nechut' Romů se vzdělávat. Žáci nedochází do školy tak, jak by měli, neučí se, neprojevují jakýkoliv zájem o vzdělání. Často navštěvují speciální školy pro žáky se studijními obtížemi, které sotva vychodí. Dívky velmi brzy otěhotní a začnou rodit děti, aby mohly pobírat co nejvyšší sociální dávky na dítě. K vysoké porodnosti i přispívá fakt, že nemalé procento dětí v dětských domovech je právě romského původu.¹¹³

Všechny výše uvedené stereotypy a předsudky majoritní společnosti vůči Romům byly dle našeho názoru podporovány médii (tento problém se ve velké míře řešil na začátku 90. let minulého století). Je také potřeba zdůraznit aplikaci tzv. kolektivní viny, kterou majoritní společnost již po staletí na členy romské populace aplikuje. Romové jsou jednoduše jen jedni, snědí, špinaví, hluční, nevzdělaní a nepracující lidé, kteří pouze parazitují na štědré společnosti, která se snaží všemožnými cestami jim pomoc a začlenit je mezi sebe jako plnohodnotné občany.

Již se neřeší, že existuje celá řada Romů, kteří jsou pravým opakem výše zmíněných charakteristik. Zároveň ale nechceme říci, že všichni členové majority mají na Romy

---

112 Ibid.

113 Ibid.

stejný názor. To bychom i my aplikovali princip kolektivní vinný, tentokrát vůči druhé straně, a to nechceme. Vždy je dle našeho názoru důležité zhlédnout více faktů a až teprve na základě nich hodnotit.

Není jednoduché se prosadit ve společnosti, když se člověk narodí s takovými předsudky aplikovanými vůči své osobě, aniž by je mohl ovlivnit. Uvedeme příklad: Pamatujeme si, že jsme se účastnili zhruba před dvěma lety přednášky na Pedagogické fakultě UK v Praze, kterou vedl jeden z hlavních autorů webu Romea.cz¹¹⁴. Tento autor nám říkal, že vždy když jede v Praze po jezdících schodech z metra, nechá si ujet 2-3 schody, než se zařadí za spolucestujícího, který stojí před ním. Nedělá to proto, že by se ho štítíl, ale proto, aby nebyl nařknut z kapsářství nebo jiné drobné krádeže. Můžeme namítnout, že v tomto případě se již jedná o krajní nedůvěřivost vůči majoritní společnosti, jeho argument ale byl dostačující: „Už se mi to stalo.“

Členové většinové společnosti mají vůči Romům zakořeněnou nedůvěru, která bývá bohužel posilována ve školních kolektivech, na pracovišti nebo v místech bydliště. V roce 1995 se dělal zajímavý sociologický průzkum, který výše zmíněné dokazuje. Průzkum se konal na 17 pražských školách, ve kterých byl žákům předložen dotazník týkající se oblasti lidských práv. Část z dotazů byl zaměřen na postoj respondentů vůči jiným rasám a národnostním skupinám. Jeden dotaz byl zaměřen na hodnocení hypotetické situace, že by v blízkosti bydliště respondenta bydlela rodina určité rasy či národnosti. Dotazovaný měl pak na třístupňové škále (tato rodina by mi vadila značně, vadila by mi trochu, nevadila by mi) rozhodnout, která z nabídnutých ras či národností, by byla, či nebyla vítaným sousedem. Z šetření vyplynulo, že 47,8 procent respondentů odpovědělo, že romská rodina by jim „vadila značně“ a dokonce 79,7 procent odpovědělo, že by jim romská rodina „vadila“ a „vadila značně“. Přičemž na druhém místě se umístila rodina vietnamská a na třetím arabská.¹¹⁵

Jsme si vědomi, že od doby průzkumu se situace ve společnosti proměnila. Je možné, že by se nyní o první příčku dělila rodina romská s rodinou arabskou nebo například ruskou. Faktem ale zůstává, že průzkum byl činěn mezi studenty, kteří jsou ve svých postojích do značné míry ovlivnění svojí primární socializační skupinou-rodinou.

---

114 Romea [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.romea.cz/>

115 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str 420-21

Když se vrátíme ke vztahu romské menšiny a kriminalitě, je nejprve potřeba se podívat, jaká je úroveň romské kriminality. K tomu nám pomůžou statistické údaje, které jsou vhodné jako základ pro další diskuze. Když budeme hovořit o zastoupení pachatelů z řad Romů, bude se jednat jen o ty osoby, které se podařilo obvinít či stíhat na základě rutinní práce orgánů ochrany práva. Nejsou tedy do následujících čísel zahrnuty domnělí pachatelé trestních činů. Následující data budou opět spíše demonstrativní, uvedeme je jako příklad, nebude se bohužel jednat o zcela aktuální situaci, neboť je poměrně těžké zjistit procentuální zastoupení Romů v trestních činech od doby zákazu vykazování Romů v statistické ročence kriminality, dostupné na stránkách Českého statistického úřadu^{116,117}.

Do roku 1997 se na celkové trestné činnosti podílelo v České republice zhruba 16 procent Romů. Z toho 22 procent všech trestních činů vloupání a 20 procent všech mravnostních deliktů bylo provedeno delikventy romského původu. Je třeba si uvědomit, že míra kriminality není rovnoměrně zastoupena po celém území České republiky. V některých pohraničních lokalitách, kde je největší koncentrace romského obyvatelstva, jsou trestné činy, jejichž pachateli jsou Romové, častější. Mezi často zastoupené trestné činy můžeme vyjmenovat například loupežné přepadení, krádeže nebo prostituci. Tak jako je tomu i v majoritní společnosti, nejvíce pachatelů tvoří recidivisté či mladiství.¹¹⁸ Právě na tyto dvě skupiny je zacílen program Prevence kriminality, o kterém budeme hovořit níže.

Co se týče motivů nebo osobnostních charakteristik romských delikventů ve srovnání s delikventy z majoritní společnosti, je potřeba se podívat z jaké výchovy a z jakých sociálních podmínek takový jedinec vychází. V tradiční romské výchově se nepoužívají zakazující a direktivní úkony jako tomu je ve výchově české. Romské dítě jí když má hlad, jde spát, když je ospalé. Nikdo ho v tomto smyslu nedrezíruje a nehlídá. Tento styl výchovy nejen že je pro členy majoritní společnosti těžko pochopitelný a z jejich pohledu zaostalý, ale především skýtá i určité nebezpečí. Romské děti jsou totiž touto výchovou zvyklé ukájet své potřeby ihned. Mám teď hlad, tak se teď hned najím. Nejsou tedy odolné proti případným společenským

---

116 *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-06-29] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/27-soudnictvi-kriminalita-nehody>

117 LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice*, str. 425.

118 *Ibid.*, str. 427

normám, zákazům a pravidlům, které vyžadují určitý stupeň sebeovládání a pozornosti.¹¹⁹

S tím také souvisí otázka trávení volného času. Málo mladistvých se ve volném čase věnuje intelektuálním činnostem jako je například četba či kreslení. Nezávládnutý volný čas, například bezcílné chození po ulicích, se pak stává nebezpečným pro případné kriminální jednání.¹²⁰

Ke špatnému zvládnutí volného času se ještě dle odborníků přidává jeden faktor, a to neznalost zacházení s finančními prostředky. Stále existuje množství romských rodin, ve kterých se střídají dny hojnosti a bídy. Nezávládnutí práce s financemi, s jejich rozvrstvením na určitou dobu a zároveň účelným využitím odkazuje taktéž k tomu, že se jedinci uchýlí k nějakému druhu kriminální činnosti. I z toho důvodu je většina romských kriminálních činů majetkové povahy. Přičemž ale je důležité říci, že málokdy jsou tyto činy předem plánovány. Zřídka dochází k vytipování bytů či sklepů a k jejich následnému vyloupení. Ke krádežím dochází nejčastěji pod tlakem řešení určité materiální (finanční) tísně, anebo jednoduše ve „vhodné příležitosti“. Trestná činnost je tedy zpravidla vykonávána bez hlubší přípravy, bez domýšlení důsledků a bez materiální podpory.¹²¹

Žádný z výše zmíněných trestních činů nebývá konán jednotlivcem. Jedním ze specifíků romské kriminality je, že se vždy jedná o skupinovou akci. Ať už se jedná o promyšlený sehraný scénář scény, jejímž účelem je okrást například okolní spolucestující nebo momentální využití situace v obchodě nebo na ulici. Vyplývá to z rodinných vazeb v romské komunitě a mezi jednotlivými velkorodinami. Romové rozlišují členy společnosti na vlastní a cizí, přičemž „vlastní“ nemusí být bezpodmínečně členové rodiny nebo nejbližšího okruhu přátel. „Vlastní“ členy skupiny jsou ostatní připraveni podpořit materiálně, fyzicky (pomůžou kamarádovi při rvačce), křivou výpovědí nebo nastrčením méně trestného člena společnosti (například dítě). Při porušení pravidel velkorodiny pak hrozí jedinci vyobcování ze skupiny a zbavení podpory, což bývá v mnoha ohledech pro postiženého jedince horším trestem, než samotný akt orgánů veřejné moci.¹²²

---

119 Ibid., str. 429-430

120 Ibid.,

121 Ibid., str. 433

122 Ibid., str. 433-34

Z tohoto pohledu je evidentní, že většina kriminálních činů je páchána vůči majoritní společnosti, nikoliv vůči vlastním lidem. To samozřejmě přispívá k prohlubování nedůvěry ze strany většinové společnosti vůči Romům a k udržování zažitých předsudků.

Nicméně i majoritní společnost svým chováním přispívá k romské kriminalitě. Je známým faktem, že člověk, ač mnohdy ne zcela vědomě, se svým chováním snaží naplňovat očekávání společnosti. Takže pokud se společnost na jedince dívá jako na inteligentního, schopného a slušného člověka, s velkou pravděpodobností se dotyčný bude chovat právě tímto způsobem a to i přes to, že neoplývá takovými schopnostmi, jaké mu společnost přisuzuje. Totéž ovšem platí i naopak.

Romové jsou neustále podezříváni a společnost na ně hledí jako na nebezpečné. V případě, že se objeví jedinec, který odporuje vžitému stereotypu, bývá spoluobčany vnímán jako světlá výjimka. Pokud se objeví jedinec, který tyto názory podporuje, tak se společnost utvrdí ve svých názorech, že takoví jsou všichni. Romové se pak snaží přesvědčit majoritu, že stereotypy o nich kolující nejsou pravdivé a že nechtějí být souzeni podle činů několika jedinců.¹²³

Jestli doopravdy chceme, aby se bariéry mezi majoritou a Romy skutečně prolomily, je potřeba pro to vytvořit podmínky. Tyto podmínky jsou především vzdělanostní a pracovní. Je důležité si uvědomit, že Rom nerovná se delikvent, a že nelze aplikovat kolektivní vinu na všechny členy romské společnosti. Je to dlouhodobý proces vytváření si vzájemné důvěry, ve které se majoritní společnost nebude cítit ohrožena ze strany Romů, a Romové se nebudou cítit podezřívání z kriminality.

K tomuto procesu integrace by měly pomáhat státem podporované programy, jejichž úkolem je sblížit majoritu s romskou menšinou. Jedním z takových programů, který se sice svým obsahem nezaměřuje výhradně na Romy, ale na celou společnost, je program Prevence kriminality, kterému bychom se rádi věnovali v následujících kapitolách.

2.2 Legislativní vymezení programu

Prevence kriminality v České republice jako systémově pojatá činnost začala fungovat po roce 1993. Od této doby začalo Ministerstvo vnitra pracovat na strategii projektu. První takový plán

---

123 Ibid., str. 438-443

byl zpracován až v roce 1996 a počítal se čtyřletou realizací. Postupem let se přidávali další strategie, které obsáhly celou škálu opatření, přístupů a aktivit v oblasti prevence kriminality.¹²⁴

Vytvořené dokumenty vždy čerpají z předcházejících projektů a zkušeností s nimi. Zároveň i respektují mezinárodní doporučení a poznatky, především ze strany OSN, které přijala a potvrdila na svém 12 kongresu o prevenci kriminality a trestní justici v roce 2010 v Salvadoru.¹²⁵

Každá nová strategie reaguje na aktuální trendy a vytváří pro všechny subjekty systému prevence kriminality věcný a finanční rámec na následující období. V naší republice o jednotlivých strategiích rozhoduje vláda. Každé 4 roky přijme soudobá vláda nový dokument, ve kterém definuje cíle a úkoly. I přesto že vize stavu prevence kriminality je dlouhodobá, naplňuje se takto po jednotlivých krocích.¹²⁶

Odpovědným orgánem je Ministerstvo vnitra, ovšem těžištěm jsou obce, na jejichž území se projekt realizuje. Ony samotné prevenci kriminality vykonávají a jsou v úzkém spojení s občany, policií a institucemi veřejné správy.¹²⁷ Bez této spolupráce by projekt byl pouhou teorií.

Prevence kriminality je podporována dotačním systémem, který spravuje Ministerstvo vnitra. Ovšem potřebné finanční prostředky uvolňuje každý rok Vláda České republiky ze státního rozpočtu. Získá-li nějaká instituce tyto peníze na realizaci místního programu prevence kriminality, musí veškeré výdaje řádně evidovat a dodat hodnocení výsledků a dopadů zrealizovaného projektu.¹²⁸ Stát prostřednictvím těchto výkazů jednak provádí kontrolu toho, jak byly finanční prostředky obcí či jiným subjektem použity, co za ně nakoupili a jakým způsobem s jejich pomocí zrealizovali cíle projektu. Výkazy ale také slouží jako zpětná vazba, zda-li vše funguje jak má, zda-li se zvolily vhodné prostředky k dosažení stanoveného cíle, co je potřeba zlepšit, nad jakými problémy je potřeba se do budoucna zamyslet apod.

V naší práci se budeme zabývat pouze poslední strategií prevence kriminality, kterou přijala Vláda ČR v roce 2011 a platí pro období 2012-2015. Domníváme se, že není

---

124 Česká republika. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. In: 2011. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>, s. 4.

125 Ibid.

126 Ibid., s. 5.

127 Ibid., s. 6.

128 Ibid.

potřeba detailněji rozebírat starší strategie, pro naše účely je dostačující a zároveň nejvhodnější ta poslední, protože reaguje na aktuální problémy.

2.3 Cíle a principy programu Prevence kriminality

Každý nový projekt, který vejde v platnost, má své principy, cíle a priority, které jsou v souladu s vizí cílového stavu v prevenci kriminality. Tato strategie pro léta 2011-2015 bude založena na následujících principech a bude sledovat tyto cíle.

Hlavním cílem aktivit je „snižování míry a závažnosti trestné činnosti, jejich příčin a následků a zvyšování pocitu bezpečí občanů“.¹²⁹ Z této definice vyplývá, že se projekt snaží postihnout především obecnou kriminalitu, která ohrožuje občany, a kvůli které se mohou domnívat, že stát a jeho obranné složky nedokáží zajistit svým občanům dostatečnou ochranu před kriminálními živly.

Pokud chce stát účinně snižovat kriminalitu a zvyšovat bezpečí svých občanů, je potřeba používat všech dostupných metod, které vedou k tomuto cíli. Znamená to tedy, že by se stát měl kromě represivní stránky zabývat především otázkou prevence. Kriminalita by neměla být pouze trestána, mělo by se jí předcházet. K tomu slouží programy sociální prevence, které si kladou za cíl podporu začleňování okrajových skupin či snižování příležitostí a podnětů k páčání trestné činnosti.

Vzhledem k tomu, že na trestnou činnost má vliv více faktorů, je velice důležitá spolupráce všech složek, které mají možnost snižovat vznik kriminálních živlů a tím i snižovat náklady spojené se systémem trestní justice- provoz věznic, náklady spojené s ochranným léčením apod.

Cíl projektu je vždy stanoven v Programovém prohlášení vlády České republiky: „Vláda bude věnovat pozornost boji proti kriminalitě, zejména extremismu, drogové kriminalitě, kriminalitě nezletilých a kriminalitě páchané na dětech a ženách, se zaměřením na koordinaci odpovědných orgánů a včasné poskytování informací o rizikových stavech.“¹³⁰ Toto je samozřejmě obecný cíl, který je naplňován postupně v jednotlivých dílčích krocích. Každý takový krok má své priority, které směřují k jejich nejlepšímu naplnění.

---

129 Ibid., s. 5.

130 Ibid.

Čtyři základní cíle a priority, tak jak je formuluje Strategie prevence kriminality, schválená vládou v roce 2011:

1. „Snižování míry a závažnosti trestné činnosti a zvyšování pocitu bezpečí občanů.“ Konkrétní priority v této oblasti jsou snížit rizika a výskyt protiprávní činnosti na území obcí a krajů, včetně snahy oslabit rizikové faktory, které mohou přispět k trestnímu jednání.¹³¹ Obce a regiony mají tedy vynaložit maximální úsilí, aby nedocházelo k trestním činům na území jejich působnosti a zajistit maximální bezpečí pro své obyvatele. V tomto směru mohou obce například zřídit veřejné osvětlení v rizikových oblastech či upravovat obecní zeleň.

2. „Snížení výskytu delikventních činností u cílových skupin definovaných ve Strategii, nebo jejich ochrana.“ V tomto bodě je důležitá integrace prevence kriminality do výkonu práce Policie ČR.¹³² Měli bychom ale také definovat, jaké jsou cílové skupiny, na které se program především zaměřuje.

Jednak to jsou děti a mladí dospělí, u kterých je šance, že se trestního jednání budou v budoucnu dopouštět.¹³³ Zde se může například jednat o děti z dětských domovů. Vyplývá to z tvrzení, které poskytl Martin Lněnička, ředitel Dětského domova v Dolních Počernicích, pro internetové zpravodajství Novinky.cz.¹³⁴ Proto je zde snaha a předpoklad, že v případě, že se dostatečně brzy a vhodně začne s aktivitami, které se zaměřují na prevenci kriminality, může se nejen u nich situace zlepšit.

Dále do cílové skupiny patří rodiny, u kterých se předpokládá vyšší riziko kriminálního chování některého z jejich členů¹³⁵ - například romské rodiny bydlící ve vyloučených lokalitách, rodiny pod dohledem sociálních pracovníků apod. Dle našeho názoru, je ekonomická situace rodiny nejčastějším důvodem následné kriminality některých z jejich členů.

Další skupinou jsou recidivisté, tedy lidé, kteří již jednou byli trestáni za spáchání úmyslného trestného činu, a předpokládá se u nich zvýšené riziko, že se trestného činu dopustí opakovaně. Za rizikovou skupinu je ale potřeba také vnímat oběti trestních činů.

---

131 Ibid., s. 8.

132 Ibid.

133 Ibid.

134 *Novinky* [online]. [cit. 2015-12-29] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/356353-deti-si-v-domovech-ziji-jako-vyssi-stredni-trida-odchod-ale-nezvladaji.html>

135 Česká republika. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015

Ačkoli to zní neuvěřitelně, právě oni jsou ohroženi, neboť v záchvatu vzteku, nepřičetnosti, touze po pomstě či z jiných osobních důvodů mohou požadovat odplatu za způsobené škody.¹³⁶ Domníváme se, že tato touha pramení nejen z osobní antipatie a touze po morální spravedlnosti a odplatě, ale především z nedůvěry občanů v policejní a soudní aparát. Někteří občané mohou mít pocit, že Policie ČR není dostatečně schopná, aby jejich problém vyřešila, našla zločince a soudní aparát není tak přísný, jak by měl být, tudíž trest by neodpovídal jejich měřítku morální odplaty. Proto raději vezmou „zákon do svých rukou“ a tím se z nich stanou kriminální živly, kteří mohou ohrozit veřejné bezpečí. Z toho důvodu je jedním ze základních cílů podpoření a znovunavázání důvěry mezi Policií a občany České republiky.

Poslední cílovou skupinou jsou komunity (nejen romské), které se mají především naučit spolupracovat s Policií ČR, vzájemně se informovat a všítat si svého okolí.¹³⁷ Právě spolupráce s Policií ČR je velice důležitá. Obyvatelé různých komunit by si měli uvědomit, že strážníci či členové státní policie zde jsou také pro ně a nebudou (respektive neměly by být) v jejich jednání patrné žádné rasistické, xenofobní či jiné prvky, které by mohly ovlivnit jejich rozhodování. Samozřejmě nic není jednostranné a to je potřeba si uvědomit. Pokud se občané mají s důvěrou obracet na příslušníky městské nebo státní policie, měla by se i Policie podle toho chovat a její zaměstnanci by ve svém jednání skutečně neměli mít žádné diskriminační rysy.

3. „Efektivní a koordinovaný systém prevence kriminality“ s důrazem na podporu národních specifických projektů a programů. Jako příklad zde můžeme uvést program Úsvit, který se zaměřuje na prevenci kriminality a extremismu v sociálně vyloučených lokalitách. Cílem Úsvitu je zlepšení veřejného pořádku a bezpečnosti v rizikových částech země, bránění útoků extremistických skupin a zároveň se snaží podporovat nerepresivní metody práce Policie ČR. Hlavní zásadou tohoto programu je angažování obyvatel sociálně vyloučených lokalit na zlepšení situace.¹³⁸

Jako příklad můžeme uvést vznik dobrovolných městských hlídek v problémových lokalitách v Děčíně. Členové těchto hlídek jsou Romové, kteří chodí ve dvojici, a patronem jejich počínání je místní městská Policie.¹³⁹

---

136 Ibid.

137 Ibid.

138 Ibid.

139 *Romské hlídky v Děčíně* [online]. [cit. 2015-12-29] Dostupné z: http://usti.idnes.cz/romske-hlidky-v-decine-061-/usti-zpravy.aspx?c=A140730_161048_usti-zpravy_alh

4. „Komplexní přístup v komunitách postavený na spolupráci obce, Policie ČR a dalších subjektů.“ Zde je kladen důraz na vytvoření efektivního a stálého systému sběru dat, předávání informací v oblasti prevence kriminality mezi všemi úrovněmi subjektů tohoto projektu.¹⁴⁰ K tomuto účelu byl i vytvořen portál www.prevencekriminality.cz¹⁴¹, který slouží mimo jiné jako databáze koncepcí prevence kriminality a úspěšných projektů. Dále vychází měsíčník s názvem Prevence do každé rodiny, který je výhradně v elektronické podobě, dostupný například na zmíněných stránkách prevence kriminality.¹⁴² Cílem tohoto měsíčníku je upozornit občany na možná nebezpečí, která na ně v běžném životě čekají a dosáhnout zvýšení jejich odpovědnosti za vlastní bezpečnost. Kromě toho se také snaží o navazování důvěrnějších vztahů občanů s Policií ČR. Je to důležitý úkol, neboť Policie ČR je jedním z orgánů garantující veřejný pořádek a bezpečí. Pokud by neexistovala důvěra občanů v tuto instituci, nebylo by jednoduché efektivně postupovat proti kriminálním živlům.

2.4 Struktura prevence kriminality

Každý projekt, má kromě cílů a principů také svoji strukturu. Není tomu jinak ani u projektu Prevence kriminality. Ten je strukturován podle jednotlivých dílčích cílů, tedy podle toho, jaký konkrétní problém či okruh problémů spojený společným jmenovatelem bude řešen. Kromě obecného cíle se i jednotlivé prevence zabývají určitou cílovou skupinou. Je to logické, protože jeden projekt se nemůže zároveň zabývat recidivisty a žáky základních škol. Respektive může, ale je mnohem praktičtější a účinnější, když se pravomoci rozdělí a v rámci každé z nich se potom projekty specializují.

Prevence kriminality je strukturována do pěti částí, každá se zabývá konkrétní skupinou osob, každá disponuje určitými metodami a každá sleduje svůj cíl, kterým naplňuje cíle obecné.

Prvním z pěti částí je sociální prevence. Ta představuje aktivity, které se snaží o snadnější začleňování lidí do společnosti a o odstranění příležitostí k páčání trestné činnosti. Ovlivňují proces socializace a zaměřují se na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za klíčové k páčání

---

140 Česká republika. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015, str 8.

141 *Prevence kriminality* [online]. [cit. 2016-07-04] Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/>

142 *Zpravodaj prevence kriminality* [online]. [cit. 2016-07-04] Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/zpravodaj/2013/>

trestné činnosti. Na realizaci sociálně-preventivních aktivit se podílejí především obce a neziskové organizace. Ty pořádají různé volnočasové aktivity, zřizují nízkoprahová, poradenská a krizová zařízení, ale i rekvalifikační programy, azylové bydlení a další. Hlavní cílovou skupinou je mládež, která je vystavena nežádoucím sociálním jevům. Prevence ale není odepřena ani ostatním občanům či skupinám, u kterých se předpokládá náchylnost ke kriminálnímu jednání.¹⁴³

Situační prevence staví na zkušenosti, že určité druhy kriminality se objevují v určité době, na určitých místech a za určitých okolností. Úkolem tohoto druhu prevence je minimalizovat podmínky, které vedou k trestné činnosti. Tento úkol je nejčastěji plněn prostřednictvím různých legislativních dokumentů, které zavádějí určitá pravidla, kterými se mají občané daných obcí řídit anebo realizací různých technických opatření. Druhý jmenovaný příklad je v praxi zrealizovaný v podobě rozšířeného kamerového systému v obcích.¹⁴⁴ I přesto že široká síť kamerového systému může být mnoha lidem trnem v oku, její základní úkol je hlídat a kontrolovat bezpečí obyvatel dané obce.

Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování. Jejím hlavním úkolem je včasné informování společnosti o rizikovém chování, o nejčastějších typech trestné činnosti a o způsobech, jakými jsou páčány. Může se jednat o skupinové nebo individuální poradenství, o trénink v obranných strategiích nebo o propagaci různých možností ochrany před trestnou činností.¹⁴⁵

K tomuto účelu také slouží již jednou zmiňovaný portál¹⁴⁶, který upozorňuje na možné problémy, na situace, na které by si měli občané dávat pozor, radí jak předcházet trestné činnosti, respektive jak se nestát obětí kriminálního jednání a další. Domníváme se, že tato prevence by měla být více rozšířena mezi širokou veřejnost. Čas od času jsou na internetu k vidění články, které se zabývají prevencí kriminality, varují před násilníky a radí, jak se v inkriminované situaci správně a co nejefektivněji zachovat. Myslíme si ale, že by podobných článků mělo být více, například i v regionálních

---

143 Česká republika. Konceptce prevence kriminality Pardubického kraje na léta 2013-2016. 2012.

144 Ibid., str. 119

145 Ibid.

146 *Prevence kriminality* [online]. [cit. 2016-07-04] Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/>

listech, aby se občané dostávali se správnými informacemi více do styku. Konkrétní příklad zmiňovaných článků na internetu je například na portále „extra.cz“.¹⁴⁷

Cílem primární prevence je předcházet zločinnému jednání. Zaměřuje se na kořeny delikvence a zabývá se příčinami kriminálního jednání. Proto na základě adekvátní kulturní, sociální a hospodářské politiky se snaží o položení stabilních základů, na kterých by docházelo k úspěšné socializaci a která by odpovídala představám majoritní společnosti. Oblasti primární prevence jsou například volný čas a oddech, bydlení a práce, výchova a socializace a další. V těchto oblastech jsou zahrnuty vzdělávací, výchovné, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity, které se zaměřují především na širokou veřejnost s důrazem na děti a mládež. Účastníci projektu, vycházející z cílů primární prevence, se učí jak využívat volného času či jaké existují možnosti sportovního vyžití. Je důležité připomenout, že všechny aktivity fungují jako prevence, to znamená, že se odehrávají před spácháním trestného činu.¹⁴⁸

Sekundární prevence se zaměřuje na konkrétní rizikové jedince či skupiny obyvatelstva, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti. Snaží se rozpoznat podmínky, které vedou ke kriminálnímu chování a ovlivnit je. Osoby, které jsou považovány za možné pachatele nebo oběti jsou například ti, co jsou závislí na alkoholu či drogách, gambleři, povaleči, vandalové, osoby které dlouhodobě nemohou najít stálé zaměstnání nebo také záškoláci.¹⁴⁹

Terciární prevence se vztahuje na boj s recidivou. Znamená to tedy, že už předpokládá spáchání trestného činu a má zabránit dalším. Snaží se o to, aby osoby, které spáchal trestný čin, nebo se staly jeho obětí, se mohli navrátit do běžného života a aby je společnost přijala za svoji součást. Terciální prevence k naplnění svého cíle používá například rekvalifikační kurzy, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání obydlí apod.¹⁵⁰

---

147 *Extra* [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.extra.cz/brante-si-svuj-zivot-tipy-jak-predejit-napadeni-a-co-delat-kdyz-na-vas-nekdo-zautoci>

148 Koncepce prevence kriminality Pardubického kraje na léta 2013-2016., str. 120.

149 *Ibid.*

150 *Ibid.*

3. Realizace projektu v České Třebové

V předchozích kapitolách jsme na základě vládních strategií charakterizovali projekt Prevence kriminality. Tento krok byl důležitý k pochopení cíle a smyslu projektu, který se každý rok v České republice uskutečňuje.

Nyní se zaměříme na realizaci projektu skrze Dům dětí a mládeže v České Třebové, neboť jsme se ho osobně účastnili. V první části kapitoly se zaměříme na popis lokality sídliště Borek, na její základní zeměpisné zařazení a následně nastínění sociální situace uvnitř místní komunity. Vycházet budeme především ze znalostí pracovníků centra Naděje, kteří zde mají svou centrálu, a proto znají místní poměry nejlépe. Naše vzájemná schůze se konala v polovině ledna roku 2015, a rozhovory, které mezi námi probíhaly, jsme nahrávali na mobilní telefon a jejich přepis je přiložen k této práci.

3.1 Charakteristika místa

Česká Třebová se nachází ve východních Čechách na pomezí Čech a Moravy. Katastrálně spadá do Pardubického kraje, v rámci kterého je se svými 16.117 obyvateli čtvrtým největším městem, hned po Svitavách¹⁵¹ Město leží v údolí řeky Třebovky, která se vlévá do Tiché Orlice a je součástí Orlického podhůří. Z hospodářského hlediska není město v dnešní době příliš významné, i přesto, že je zde řada nových podniků. Největší význam města proto stále tkví v železnici, neboť Česká Třebová je železničním uzlem, kde cestující mohou přestoupit na vlaky jedoucí z Prahy směr Ostrava nebo Brno a dále potom do Vídně, Bratislavy, Košic či Varšavy.

My se v této práci zaměříme na jednu městskou část s názvem sídliště Borek. Toto území ležící mezi Českou Třebovou a obcí Semanín je vyhlášené jako romské ghetto. Dle našich osobních zkušeností, které ovšem nejsou nijak statisticky podložené, vycházejí z rozhovorů s lidmi, které známe či potkáváme, mnoho obyvatel města do této části nejezdí. Může to být dáno i faktem, že to je odlehlé sídliště, ve kterém, až na několik malých firem, nic není. Na druhou stranu, téměř každý občan České Třebové ví, že zmíněné sídliště je místo, kde bydlí valná část romské menšiny tohoto města a proto se o Borek nezajímají a mohou se mu i záměrně vyhýbat. Tento názor nám potvrdil i terénní pracovník centra Naděje, který se domnívá, že lidé ve městě mají vůči

151 Vychází to z výsledků sčítání lidu v roce 2010. Více na: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-02-06] Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/bilance_poctu_obyvatele_ve_mestech_pardubického_kraje_v_roce_2010

romskému obyvatelstvu předsudky především proto, že mají naprosto jiný styl života, než jaký vedou Češi¹⁵²

Nyní se pokusíme celou lokalitu sídliště Borek charakterizovat. K tomuto účelu jsme v lednu roku 2015 navštívili neziskovou organizaci Naděje, která zde působí od roku 1997. Pobočka střediska Naděje poskytuje v České Třebové terénní sociální služby. Je v provozu neustále, proto je také schopna zajistit pomoc osobám sociálně vyloučeným nebo ohroženým kdykoli je zapotřebí. Kromě poradenské činnosti, která se skládá z pomoci při uplatňování práv, vytváření životopisů pro úřad práce či motivací k udržení si stabilního zaměstnání a řešení nepříznivých situací, se také snaží vést svěřence k zodpovědnosti za svá rozhodnutí, řešení své finanční situace včas a tím předcházet rizikovému chování. Snaží se také, aby lidé ze sociálně vyloučených oblastí získávali dovednosti, nezbytné pro běžný způsob života a tím se lépe začleňovali do majoritní společnosti.¹⁵³

Původně bylo centrum Naděje zřízeno proto, aby bylo jakýmsi prostředníkem mezi lidmi na Borku a městem nebo různými institucemi jako je lékař, policie, škola. Zároveň město chtělo, aby zde byl někdo, kdo by neustále dohlížel na společenskou situaci na sídlišti a v případě potřeby zasáhl. Paneláky, které se zde nacházejí, byly původně vystaveny pro ruské vojáky, kteří zde bydleli až do roku 1991, kdy museli odejít. Po jejich odchodu se sem začali stěhovat občané České Třebové, protože zde bylo bydlení o trochu lacinější. Kromě nižších nájmu bylo sídliště zajímavé také svojí polohou, neboť leží v blízkosti lesa, tudíž se jedná o klidné místo se snadným přístupem do přírody, což z něj dělalo v tu dobu velice žádané místo k bydlení pro rodiny s dětmi. Mimo to, jeden panelák vlastnila Primona, dnes již neexistující textilní závod, a České dráhy, tudíž zde mohli být ubytováni i jejich zaměstnanci. Postupně ale začala vznikat nová bytová družstva uvnitř města, kam se stěhovalo čím dál tím víc obyvatel sídliště. Na tuto situaci reagovalo město i firmy tak, že se bytů na Borku zbavovali, protože náklady na jejich údržbu byly příliš vysoké.¹⁵⁴

Jelikož o byty na sídlišti přestal být zájem, jejich cena klesla a stalo se z nich levné bydlení. Na sídlišti se proto pomalu začali stěhovat lidé, jejichž ekonomická situace

---

152 Viz Příloha Rozhovor

153 *Naděje Česká Třebová* [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/ceska_trebova/terenni_program1

154 Viz Příloha Rozhovor

nebyla příliš dobrá. Cíleně šli za levnějším ubytováním a to byl počátek problémů, které zde nakonec vznikly. Počet romského obyvatelstva na sídlišti rapidně stoupal, přímou úměrou tak klesala hodnota sídliště a bytů. Původní obyvatelé se stěhovali více do města a místo nich přicházeli další sociálně slabší rodiny, z nichž většina byla romského původu. Zde je velice důležité zdůraznit, že romské obyvatelstvo, se na sídliště stěhovalo dobrovolně, nebylo sem úmyslně vysídlováno. Upozorňujeme na to především proto, že neinformovaný pozorovatel by mohl nabýt dojmu, že Romové byli přestěhováváni na Borek právě z toho důvodu, že to je sídliště na konci města, tudíž dostatečně daleko od majoritní společnosti. V žádném případě se nejedná o záměrně vyloučenou lokalitu.¹⁵⁵

Ne všechny paneláky ale byly obsazeny, některé začaly chátrat, a proto se město rozhodlo, že poslední dva domy nechá rekonstruovat a zřídilo zde z posledního bloku bydlení pro sociálně znevýhodněné obyvatelstvo. Takovíto lidé museli podat na městském úřadě Česká Třebová žádost, aby sem mohli být umístěni. Na úřadě byla k tomuto účelu zřízena komise, která posuzovala, zda-li žadatelé splňují podmínky pro udělení bytu nebo ne. Pokud podmínky splnili, mohli se přestěhovat, ale pouze na dobu určitou. Po nějaké době se jejich situace přehodnocovala a v případě, že si ekonomicky polepšili a jejich životní úroveň se zvedla, museli odejít, aby neblokovali místo dalším žadatelům. Tyto pravidla jsou platné i v současné době.¹⁵⁶

Dnes je celá lokalita sídliště Borku pomyslně rozdělena na dvě části- dolní část sídliště obývají převážně lidé, kteří nejsou sociálně slabí a ani nejsou romského původu. V horní části převažují romští obyvatelé a na samém konci je ten již zmíněný panelový dům určený pro sociálně slabé rodiny. V tomto domě, jako v jediném, panují zcela jiná pravidla. Obyvatelé si zde topí dřevem, které si musí nanosit, mají rozdělené úklidové povinnosti vevnitř i vně paneláku, které musí dodržovat. Pokud by některá rodina své povinnosti zanedbávala, mohla by o byt přijít a musela by si najít nové bydlení bez sociální pomoci. Vzhledem k faktu, že většina obyvatel sociálních bytů nemá žádné pracovní místo, učí se prostřednictvím povinností v domě zodpovědnosti, pravidelnosti a obecně práci.

---

155 Ibid.

156 Ibid.

Pokud bychom se měli detailněji zaměřit na rozdělení sídliště, tedy na část, jež je obývaná především Romy a na část, ve které žijí rodiny neromského původu, musíme zdůraznit, že dělení není patrné, je to sídliště jako každé jiné. Neinformovaný pozorovatel by nepoznal, že celá lokalita je takto pomyslně rozdělena na dvě části, které ovšem mezi sebou nemají žádné konflikty. Jsou to spoluobčané na jednom místě, vzájemně se tolerují, komunikují spolu a nepanuje mezi nimi žádné významnější napětí. Je samozřejmé, že určité kulturní rozdíly zde existují, ale to je zcela přirozené, pokud na jednom místě bydlí dvě odlišná etnika.

Větší problémy zde byly zaznamenány před několika lety, kdy jeden panelový dům vlastnila developerská firma, která do nich nastěhovala romské občany z jiných lokalit, využívali je jako zdroj pro příjem sociálních dávek a poté je odvezli na místo jiné. Tito občané nerespektovali zavedená a fungující pravidla vzájemného soužití obyvatel na sídlišti, přinesli s sebou jiné zvyklosti a tím vyvolávali početné konflikty se starousedlíky. Je důležité zdůraznit, že tyto konflikty byly nejčastější mezi Romy navzájem, nepanovaly výhradně mezi Neromy a Romy, jak by mohlo být mylně interpretováno. Původním obyvatelům sídliště Borek se nelíbilo chování nově přistěhovaných obyvatel a vzájemné neshody často eskalovaly do větších konfliktů, které musela řešit městská policie.

Podobnou situaci bylo možné vidět i na jaře roku 2015 v Litvínově na sídlišti Janov. V posledních měsících je zde situace velmi napjatá, problémy s největší pravděpodobností pramení z privatizace městských bytů. Tedy ze stejného důvodu, jako před několika lety v České Třebové. I přesto, že v pořadu České Televize s názvem 168 hodin, proběhla reportáž, ze které nám vyplynulo, že hlavní třecí plochy jsou mezi starousedlíky Neromy a nově příchozími Romy, není to tak jednoznačné. Rozhovory byly sice vedeny vesměs s lidmi neromského původu, nicméně nepřizpůsobivost nově příchozích občanů vadí všem starousedlíkům (tedy i Romům), kteří jsou zvyklí na určitá pravidla.¹⁵⁷

3.2 Práce centra Naděje

V této části práce se chceme věnovat činnosti zaměstnanců Naděje v České Třebové, aby byla zřejmá jejich úloha v projektu prevence kriminality. Nejprve bychom rádi tuto

---

¹⁵⁷ 168 hodin [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/215452801100315/>

neziskovou organizaci stručně charakterizovali, představili její poslání a účel a následně bychom se zaměřili na konkrétní náplň práce pobočky Naděje, která má své sídlo na sídlišti Borek v České Třebové.

Naděje je „křesťanská misijní charitativní iniciativa, jejíž posláním je praktické uplatňování evangelia v životě a jeho šíření“. K tomuto účelu a cíli slouží soustava jejich služeb provozovaných v síti poboček po celé České republice, kterých je celkem 23. Mimo již zmíněnou pobočku v České Třebové sem patří ústředí v Praze nebo pobočka v Brně, Plzni, Vsetíně či Liberci. Tyto pobočky nejsou samostatné právní osoby, nejedná se o franchising. Jsou nedělitelnou součástí Naděje jako celku a o jejich zřízení nebo ukončení činnosti rozhoduje předsednictvo v ústředí v Praze.¹⁵⁸

Organizace vznikla 21.8.1990 z osobní iniciativy lidí, v jejichž čele stál Ilja Hradecký s manželkou Vlastimilou, kteří se rozhodli založit vlastní organizaci, která by pomáhala potřebným na základě křesťanské víry. Počátky jejich činnosti souvisí s vlnou rumunských imigrantů, kteří se snažili z kraje roku 1990 dostat do NDR, ale nebylo jim to dovoleno. O uprchlíky se začali aktivně starat, snažili se jim zajistit ubytování a stravu. Následně začali pracovat na vytvoření vlastní organizace, ve které by propojili misijní a charitativní činnost.¹⁵⁹

Jejich hlavní činností jsou služby duchovní, zdravotní, sociální, vzdělávací ale také výchovné, osvětové a poradenské. Svoji pozornost zaměřují na lidi osamělé, bez domova, zdravotně postižené, na rodiny s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit nebo jinak znevýhodněné.¹⁶⁰ Náplní práce Naděje není aktivní vyhledávání osob, které by mohli potřebovat jejich odbornou pomoc, ale nabízení služeb, které v případě zájmu mohou tito lidé využít. V praxi to tedy vypadá tak, že například dlouhodobě nezaměstnaný muž romského původu se zastaví na pobočku Naděje s žádostí, že by potřeboval pomoc při hledání práce. Zaměstnanci mu pomohou sepsat životopis, v případě že dotyčný jedinec nevlastní počítač může se na ně obrátit i s žádostí o odeslání či vytisknutí životopisu. Pracovníci jsou schopni takovému člověku pomoci i psychicky formou podpory, pochopení a ujištění, že se nakonec vše obrátí v dobré.

---

158 *Naděje stanovy* [online]. [cit. 2015-12-03] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/img/content/files/docs/2014_stanovy.pdf

159 *Naděje je boží dílo* [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://dingir.cz/cislo/14/1/nadeje_je_bozi_dilo.pdf

160 *Naděje stanovy* [online]. [cit. 2015-12-03] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/img/content/files/docs/2014_stanovy.pdf

Kromě poradenské činnosti se věnují materiální pomoci, existují sociální šatníky, ve kterých si mohou lidé bez domova najít potřebné oblečení (jeden takový sociální šatník je například na Praze 2 v ulici Na Slupi), existují prádelny, kde je možné si za poplatek 30 Kč vyprat a vysušit své oblečení. Terénní pracovníci pořádají tábory pro děti a mládež anebo poskytují zdravotní služby.¹⁶¹

Jak již bylo řečeno výše, všechny pobočky centra Naděje jsou svázány stejnými zásadami, posláním i cílem. Neznamená to ale, že by se všechny zaměřovaly na stejnou cílovou skupinu. Centrum Naděje v České Třebové zaměřuje svoji činnosti především na sociálně slabé rodiny a Romskou menšinu na sídlišti Borek.

Všem obyvatelům jsou na sídlišti k dispozici tři základní objekty. Prvním z nich je hlavní centrála střediska Naděje, jež má své sídlo přímo v domě se sociálními byty. Ta je k dispozici neustále a pracovníci zde vykonávají správcovskou službu. Dohlížejí především na pořádek v domě se sociálními byty, aby nebyly nájemníky nijak ničeny, dohlížejí na dodržování úklidu, plnění povinností nájemníky nebo slušné chování. Vykonávání správcovství je nejdéle trvající služba centra Naděje na sídlišti Borek. Je to ta služba, která sem byla zavedena v roce 1997 a kvůli které organizace Naděje mohla vzniknout.¹⁶²

Dále je zde nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, které je v provozu od roku 2011 a je určené pro děti ve věku od 6 do 18 let. Otevírá se každý den ve 13 hodin a zavírá se v 18 hodin odpoledne.¹⁶³ Dvě pracovnice, které mají „nízkopraháč“, jak se mu zde slangově říká, na starosti se celé odpoledne věnují dětem, které buď přijdou dobrovolně, nebo je sem pošlou rodiče. Pomáhají jim s úkoly do školy, doučují je, ale jsou zde pro ně připraveny i různé aktivity jako je stolní fotbal, výuka tance, rukodělné činnosti apod.

Vzhledem k velikosti nízkoprahového zařízení, které připomíná tělocvičnu, neboť je to jeden velký prostor, ve kterém se hlasy velmi rozléhají, jsou zde zavedena speciální pravidla, která mají děti a mládež motivovat ke slušnému chování uvnitř budovy. Ti hodní, kteří se chovají ukázněně, poslouchají výzvy a nařízení odborného dohledu, mají možnost v čase od 16 do 18 hodiny zůstat v budově a účastnit se speciálního programu,

---

161 Ibid.

162 Viz Příloha Rozhovor

163 *Naděje Borek* [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z:
http://www.nadeje.cz/ceska_trebova/nzdm_borek

který je pro ně připraven (například již zmiňované rukodělné činnosti, hraní stolního fotbalu nebo tančení aktivity). Je to doba, kdy se pracovnice intenzivněji věnují svěřeným dětem, pro které je to za odměnu. Toto pravidlo ale neslouží pouze jako motivační faktor, je zde zavedeno i ze zcela praktického důvodu. Ve chvíli, kdy je v místnosti třicet dětí, tak se s nimi nedá vcelku nic moc dělat, protože je velice těžké vymyslet takovou aktivitu, která by bavila všechny. Navíc je zde pouze dvoučlenný personál, který není schopen zajistit hladký průběh jakékoli společné aktivity. ¹⁶⁴

My jsme se šli do nízkoprahového centra na Borku podívat a strávili jsme tam odpoledne, během kterého jsme viděli, jak probíhá volná zábava dětí, jakou práci vykonává dohlížející personál, jak celý chod nízkoprahového centra vypadá v praxi.

Obě pracovnice nízkoprahového centra jsou zaměstnány na hlavní pracovní poměr v Naději. Jedná se o mladé ženy ve věku zhruba dvaceti let, které mají vystudovanou vyšší odbornou školu zaměřenou na sociální práce. V dopoledních hodinách, kdy je nízkoprahové centrum zavřené, je jejich náplní práce připravování programu na daný den a vyplňování pracovních výkazů ze dne předešlého. Dokumentace je nezbytná, neboť výstupy činností centra mohou být vyžadovány krajem k nahlédnutí. ¹⁶⁵

Ve chvíli, kdy jsme vešli dovnitř místnosti, všechny pohledy dětí se na nás obrátily. Dle slov pracovnic se všichni přítomní okamžitě zklidnili, neboť nevěděli, kdo jsme, za jakým účelem jsme přišli a jak se to dotýká jich samotných. Domníváme se, že není příliš obvyklé, aby v pátečních odpoledních hodinách někdo „cizí“ tedy člověk, který nežije na sídlišti, místní obyvatelé ho neznají a nemají jeho osobu spojenou s žádnou institucí, která pořádá pro místní děti různé aktivity“ zavítal na sídliště, natož do nízkoprahového centra.

Od našeho příchodu tedy bylo patrné, že se děti snažily být více klidné, hodné, reagovaly na příkazy dozoru, chodily se ptát, zda si mohou určitou hru zapůjčit a podobně. Na dětech byla patrná určitá nervozita, nejistota až naučená opatrnost a obezřetnost.

Po 16 hodině odpolední jsme měli možnost sledovat činnost pracovnic s vybranými, zhruba deseti, dětmi. Na programu bylo doučování menších žáků, přičemž část z nich

---

164 Viz Příloha Rozhovor

165 Ibid.

seděla kolem stolu a nahlas četli pohádkovou knížku, druhá část počítala příklady napsané na tabuli, zbytek se věnoval psaní domácích úkolů. Tyto děti si o doučování buď sami řekly, nebo byly vybrány na základě slušného chování a s programem souhlasily. Nikdo zde není držen proti své vůli, je na dětech, zda zde chtějí trávit volný čas.

Dle zkušeností pracovníc bývá o tyto více individuální hodiny poměrně velký zájem. Děti mnohdy přicházejí samy s žádostí o pomoc při studiu, ve kterém jim často pomáhají i samotní starší spolužáci.

V hodinách, kdy je přístup do nízkoprahového centra umožněn všem dětem na sídlišti, je uvnitř budovy poměrně rušno. Zvláště, je-li venku nepříznivé počasí, uchylují se děti si sem hrát a často je sem i posílají jejich rodiče. Jak již bylo řečeno výše, výchova romských dětí je trochu odlišná od výchovy českých dětí. Pro romské rodiče je zcela přirozené, že děti volný čas netráví doma, nýbrž venku s kamarády.

Poslední činností, které se Naděje věnuje, jsou terénní práce vykonávané terénními sociálními pracovníky, kteří v přidělených obcích (jedná se o Českou Třebovou, Semanín vesnici, Dlouhou Třebovou) nabízejí pomoc při práci s problémovými dětmi. Navštěvují například různé školy, ve kterých prezentují svoji činnost a školy se na ně mohou následně obrátit v případě vzniklého problému. Navazují také přímý kontakt s rodinami, to znamená, že pokud jim škola zavolá, že se vyskytl určitý problém mezi dětmi, tak terénní pracovníci jsou schopni se spojit s rodinami těch dětí a motivovat je k lepší spolupráci se školou, k řešení situace prostřednictvím rozhovoru a podobně. Mimo tuto činnost se snaží vytvořit i systém, který by propojoval školství, úřady, různé instituce s romskou komunitou. Snaží se jim tak pomáhat ve vzájemném kontaktu, který je velice důležitý pro úspěšné začlenění menšiny do majoritní společnosti.¹⁶⁶

Obyvatelé sídliště Borek, zvláště ti sociálně znevýhodnění, si jsou vědomi faktu, že centrum Naděje bylo vždycky v první řadě pro ně a proto se na pracovníky Naděje začali sami obracet. Pokud si to místní rodiny vysloveně nepřáli, tak k nim do domu nikdo nechodil, nikdo se jim nevnucoval. Obyvatelé věděli (a stále ví), že když se na centrum Naděje obrátí s nějakým dotazem, požadavkem či prosbou, bude jim

---

166 Ibid.

vyhověno, pomůženo. Proto si získali k lidem z této organizace důvěru, která je velice důležitá a ceněná, neboť bez ní by tento projekt nefungoval a neměl by žádný smysl.¹⁶⁷

Rádi bychom na závěr této kapitoly podotkli, že důvěra, kterou obyvatelé sídliště mají v zaměstnance centra Naděje je skutečně směřována jen na ně a byla vybudována usilovnou prací. Lidé z Naděje mají důvěru Romů, protože jim soustavně a nezištně pomáhají. Nedá se říci, že by díky jejich práci romské obyvatelstvo více důvěřovalo lidem mimo svou komunitu potažmo lokalitu sídliště Borek. To, že se na místě objeví člověk párkrát za rok, ještě neznamená, že vznikne vzájemná důvěra. Tento názor vychází z našich osobních zkušeností.

V den, kdy jsme se jeli podívat do nízkoprahového centra, jsme také pořizovali několik fotodokumentačních snímků¹⁶⁸ panelového domu se sociálními byty, nízkoprahového centra a sídliště. Při této činnosti nás zahlédla jedna žena, která na nás začala z balkónku v jednom ze sociálních bytů křičet, že si nepřeje, abychom cokoli zde fotili a už vůbec ne děti, které se k focení přichomýtlly. Situace byla pro nás velice nepříjemná a překvapivá. Po příchodu do nízkoprahového centra nám pracovnice vykonávající dozor vysvětlily, že jsme neznámá osoba, jejíž zevnějšek připomíná pracovníci ze sociálního úřadu. Proto na nás matka na ulici reagovala agresivně, když nás viděla, že fotíme okolí a domnívala se, že fotíme děti. Tato zkušenost se samozřejmě nedá zobecňovat a aplikovat na všechny obyvatele sídliště. Nicméně určitá odtažitost a nedůvěra z jejich strany je cítit.

Je patrné, že ve vzájemných vztazích je stále co zlepšovat. Na obou stranách funguje ta samá nedůvěra. Majoritní společnost musí poznat Romy a Romové musí poznat Čechy a vzájemně se ujistit, že jedni nejsou „ti druzí“, ale že jsou stejně „naši“. Což samozřejmě není jednoduché a bude trvat ještě desetiletí, než se vzájemnou tolerancí a akceptací dosáhne společenské změny.

3.3 Pět pátečních odpolední

Po té, co jsme popsali sociální problematiku na sídlišti Borek v České Třebové, zaměříme svoji pozornost na projekt Prevence kriminality, který je ve městě realizován pod názvem Partnerství. Realizace probíhá především skrze Dům dětí a mládeže Kamarád. Zdůrazňujeme zde slovo „především“, neboť DDM Kamarád není jedinou

---

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Snímky jsou vloženy v příloze této práce

institucí, která je do projektu zapojena. Působí zde mimo jiné centrum Naděje, Muzeum Česká Třebová, knihovna Česká Třebová, hasičský záchranný sbor, Český červený kříž nebo Policie ČR.¹⁶⁹ Všechny tyto instituce jsou do projektu zapojeny dobrovolně a ne vždy se ho účastní všechny.

Každý rok se realizuje celkem 5 pátečních odpolední, během kterých se zaměstnanci a brigádníci DDM Kamarád věnují dětem z praktické školy a nejen jim. Je potřeba říci, že ačkoliv nejvíce žáků praktické školy je právě romského původu, nejsou zde pouze oni. Základní škola praktická je zřízená pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, jsou sem tedy posílány i neromské děti, které potřebují speciální přístup ve výuce.

První dva pátky probíhají nejčastěji během října a ne odpoledne, ale místo školního vyučování. Pokud to počasí dovolí, odehrávají se venku, z toho důvodu jsou zaměřeny spíše sportovně, vyžadují po dětech alespoň minimální fyzickou aktivitu. Jedno dopoledne je věnováno například „pohádkové cestě“, nebo jinak tematicky zaměřené vycházce, při které jsou žáci praktické školy rozděleny do skupinek a obcházejí jednotlivá stanoviště, kde řeší připravené úkoly. Může se jednat například o přiřazování pohádkových postav k sobě, házení předmětu do označeného cíle nebo sbírání určitého druhu listí, šišek, květů. Žáci soutěží za svoji skupinu, učí se tak spolupráci, domluvě a koordinaci řešení zadaného problému.

Druhé dopoledne se zpravidla odehrávalo na dvorku praktické školy, kde jsou pro děti opět připravena stanoviště, ve kterých řeší sportovně zaměřené úkoly. Mohou tady soutěžit v běhu, ve slalomu, v házené nebo v chůzi na chůdách. Za nepříznivé počasí jsou soutěže přesunuty do tělocvičny v budově školy. Tyto úkoly rozvíjí motorické učení a trpělivosti, neboť řada z nich je zaměřená na úspěšnost než na rychlost. Hodnoceni jsou opět jako celá skupina, aby se podpořil smysl pro týmovost. Na konci dne všichni žáci získávají drobnou odměnu.

Poslední tři setkání se konají skutečně odpoledne, přímo v budově praktické základní školy, kde jsou pro návštěvníky připravena stanoviště s různými činnostmi. Tyto aktivity nejsou omezeny pouze na žáky školy, ale mohou sem přijít i jejich rodiče,

---

169 FIŠEROVÁ, Zlata. Projekt Partnerství: Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů občanského sdružení Naděje a dětí Základní školy praktické v České Třebové. Olomouc, 2012. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Hana Milerová.

známí. Proto je zavedeno i symbolické vstupné, které pro jednotlivce činí 15 Kč a pro rodinu 30 Kč. Po zaplacení dostávají návštěvníci na ruku razítko, to proto, aby bylo na první pohled zřejmé, kdo již platil a kdo ne.

Po dobu čtyř let, kdy jsme se aktivně projektu prevence kriminality účastnili, byli na škole dva druhy stanovišť: stálé a obměňující se. Mezi stálá stanoviště patřily výtvarné dílny (které jsme měli na starosti my), v nich si návštěvníci mohli za pomoci odborného dozoru ozdobit svícen na svíčky technikou leptání na sklo, talířek s nesmývatelnou dekorací, smaltovaný šperk, gelovou svíčku a mnoho dalších velice pěkných výrobků. Toto stanoviště se časem rozšířilo ještě o jedno, neboť o výrobky byl veliký zájem.

Dalším stálým stanovištěm, tedy takovým, které se objevovalo každý týden, bylo vaření. V kuchyni školní jídelny měly děti možnost pod dohledem vařit a péct různé pochutiny dle receptu, který dostaly. Kromě vaření se i staraly o úklid kuchyňky, mytí nádobí a následné servírování výrobků ostatním návštěvníkům. I toto stanoviště bylo vždy velmi oblíbené. Časem se vytvořila stálá skupinka dětí, které vyhledávaly právě vaření a jiná stanoviště je tolik nebavila. Musíme zde také říci, že zvláště dívky se chopily závěrečného úklidu zcela samozřejmě, a na náš dotaz, zda doma také pomáhají, nám sdělily, že je k domácím pracím rodiče vedou, tudíž pro ně umývání nádobí a jiný úklid není nic neznámého.

Do druhé skupiny aktivit patří takové, které se objeví jen jednou za daný rok, o to víc jsou ale oblíbené. Nejpopulárnější jsou služby kadeřnice, kosmetický salón a lakování nehtů. Dále je možné navštívit kurz první pomoci, který pořádají lékaři z Českého Červeného Kříže, čtení pro nejmenší s knihovnou Česká Třebová nebo zábavnou hru Kufř, při které děti hádají, k čemu sloužily předměty, jež přinesly pracovnice městského muzea. Za příznivého počasí přijedou dobrovolní hasiči, kteří předvádějí hasičský vůz a povídají o zásazích.

Smyslem všech výše zmíněných aktivit je prevence kriminálního jednání. Tento druh aktivit řadíme do primární prevence, jejíž smyslem je přecházení kriminálního jednání mládeže. Aktivity domu dětí a mládeže by měly řešit problém dětí romského etnika a tím je způsob trávení volného času mimo domov. Na sídlišti Borek je běžné, že když se děti vrátí ze školy domů, rodiče je pošlou ven, nebo do nízkoprahového centra. Celé odpoledne se proto po okolí potuluje několik skupinek dětí, které různě chodí nebo

běhají po sídlišti bez žádného smysluplnějšího cíle. Dle pracovníka centra Naděje je toto jednání jejich způsob života. Nejsou zvyklí na to, aby po příchodu ze školy zůstali sedět doma a ani rodiče jim to nedovolují.

Proto je důležité jim ukázat, jakými dalšími způsoby se dá trávit volný čas, že existuje řada kroužků, na které se mohou přihlásit a docházet do nich. Je důležité je upozornit, že existují i jiné aktivity, kterými se mohou zabývat venku i doma. Například rukodělné dílny představují jednotlivé výtvarné techniky, pedagogický dohled je návštěvníky učí používat. Mnohdy stačí pouze nastínit možnosti využití různých materiálů, způsoby práce s nimi. Pohybové aktivity slouží jako ukázka různých sportů, sportovního náčiní, soutěží, které je možné hrát venku ve větších či menších skupinkách. Zároveň rodiče, kteří přijdou a aktivně se zapojují do připravených činností, jsou nenásilnou formou informováni o tom, co vše je dětem nabízeno, co se s nimi dá dělat, jak je zabavit, případně do jakých zájmových kroužků je mohou zapsat.

Dům dětí a mládeže je po domluvě s ředitelstvím praktické školy či nízkoprahového centra schopno organizovat kroužky i přímo na sídlišti Borek, což může být pro místní rodiny přijatelné řešení. V minulosti již tímto způsobem probíhaly hodiny Street Dance.

Rádi bychom ještě před samotným hodnocením projektu zdůraznili naše vědomí faktu, že pět pátků v roce situaci nevyřeší. Pokud by se mělo jednat pouze o těchto několik dní za celý rok, prevence kriminality by zákonitě nemohla být úspěšná. Proto i my, když jsme se tohoto projektu účastnili, jsme měli velice rozporuplné pocity. Z toho důvodu jsme se o danou problematiku začali více zajímat a zjistili jsme, že tento projekt probíhá soustavně po celý rok, jen ne pod taktovkou Domu dětí a mládeže, ale zcela přirozeně pod dohledem centra Naděje.

Tato organizace, kromě již výše popsaných aktivit, které jsou spíše sociálního charakteru a pomineme-li činnost nízkoprahového centra, které má dle našeho názoru funkci určitého edukačního média, se snaží pořádat různé aktivity, v rámci kterých se účastníci učí spolupráci, zodpovědnosti. Jako příklad aktivity, která je pořádaná každý rok, je možné uvést akci „Uklid’ svoje sídliště“, která je součástí celorepublikového jarního uklízení sídlišť¹⁷⁰. Každý rok několik desítek dětí uklízí pod dohledem pracovníků Naděje a ve spolupráci s firmou EkoBi, která má na starost odvoz odpadu v

---

170 *Orlický deník* [online]. [cit. 2015-10-21] Dostupné z: http://orlicky.denik.cz/zpravy_region/jarni-uklid-v-borku-naplnil-kontejner-20150415.html

České Třebové, sídliště Borek a okolí od odpadků. Smyslem úklidu je zútlunít své životní prostředí, které se současně stane i bezpečnějším pro děti, které se zde velmi často volně pohybují. Tato aktivita mimo jiné napomáhá k občanské odpovědnosti za své okolí.

Pokud bychom měli na závěr zhodnotit úspěšnost projektu, nevyhneme se určitému druhu kritiky. Nejprve bychom ale rádi zdůraznili, že hodnocení bude založeno na našich subjektivních názorech, pocitech, které nás doprovázely v průběhu projektu a postojích. Hodnotit budeme pouze realizaci projektu skrze Dům dětí a mládeže, tedy ta již zmíněná páteční odpoledne, nikoli činnost centra Naděje. Dle našeho názoru je důležité tyto dvě formy realizace prevence kriminality od sebe odlišit, neboť i přes to, že sledují stejný cíl, dosahují ho různými prostředky.

Nejprve je důležité znovu připomenout to, co zde již jednou bylo napsáno: pět pátků je málo. Za tak krátký časový úsek není dle našeho názoru možné zásadním způsobem přispět k řešení otázky, jak romské děti tráví svůj volný čas a to i přes to, že se akce opakovala každý rok. Na druhou stranu je lépe zorganizovat alespoň pět pátků než neudělat vůbec nic.

Nemyslíme si, že by dle našeho názoru nízký přínos do řešení vzdělání a kriminality Romů byl dán nevhodnou realizací projektu ze strany Domu dětí a mládeže či pasivitou ze strany účastníků, tedy dětí a následně i jejich rodičů. Spíše kombinací obého. Místy jsme měli pocit, že to co děláme, nemá žádný velký smysl, přínos. Člověk se ze sebe snažil vydat maximum energie, aby předal co nejvíce znalostí, zkušeností ale přístup dětí a rodičů nám připadal často až laxní. Projekt, který se opakuje každý rok, byl pro ně samozřejmostí, stejně jako školní výlet nebo třídní schůzky. Všichni účastníci věděli, o co se jedná, co se bude odpoledne konat, co je čeká.

Na druhou stranu, ale dle slov ředitelky ZŠ magistry Fikejsové se děti každý rok na tuto akci těší, mluví o ní a projevují o ní zájem. Z jejího pohledu se jedná jednoznačně o smysluplnou činnost, která přináší romským rodinám nový pohled na trávení volného času.¹⁷¹ A i my můžeme tento názor potvrdit, neboť na řadě z dětí byla vždy patrná určitá napjatost a pozitivní nervozita.

---

171 Viz Příloha Dotazník

I přesto jsme si ale občas nemohli nevšimnout rozčarování účastníků akce v případě, když stanoviště nebyla z jejich pohledu dostatečně lákavá a zajímavá. Jako příklad bychom zde rádi uvedli naše stanoviště výtvarných technik.

V naší místnosti se vždy vyráběly dva druhy výrobků. Jeden druh byl zpravidla pracnější a dal by se hodnotit jako hodnotnější a to z toho důvodu, že na jeho výrobu bylo potřeba zakoupit speciální pomůcky, které jsou k prodeji ve specializovaných obchodech. Jednalo se například o zdobení svícňů, zdobení nádobí, tvorba šperků a podobně. Tyto výrobky bývali vždy početně omezeny, aby si každý návštěvník mohl vyrobit jeden kus. Ne zřídka se stávalo, že na všechny se nedostalo, neboť odhadnout počet příchozích návštěvníků nebylo jednoduché.

Druhým druhem byly výrobky z papíru, které bylo nutné omezit pouze na vystřihávání, lepení, zdobení raznicemi, glitry či jinými nalepovacími ozdobami. K omezení došlo z ryze praktických důvodů, neboť bylo nutné vymyslet takovou činnost, aby ji zvládali návštěvníci i nižšího věku, kterých bylo poměrně dost. Mimo jiné se léty zkušeností ukázalo, že děti mají problémy s držetím nůžek, neuměli vystřihávat a ukázalo se, že i prosté obkreslování jednoduchých tvarů může přinést značné komplikace.

Z těchto důvodů byly papírové výrobky skutečně jednoduché a zcela logicky nebyly tak lákavé jako zdobení svícnu. Musíme ale přiznat, že i přesto nás mrzelo, když se opakovaně stalo, že se děti i rodiče celkem nelichotivě vyjádřili k faktu, že již není možné si vyrobit nic jiného než právě papírové ozdoby, neboť materiál na „lepší“ výrobky došel.

Abychom se ale vrátili ke smyslu a uchopení projektu Partnerství. Domníváme se, že některá stanoviště by se dala pojmout i jiným způsobem. Například naprosto zbytečné nám přišly služby kadeřnice nebo manikérky. Návštěvníky takové stanoviště ničím neobohatilo, pouze se nechali takřka zadarmo ostříhat či si dali upravit nehty. Odnegli si sice příjemný zážitek ale proč investovat čas, energii a peníze v rámci projektu do něčeho, co v tomto pojetí nemůže přispívat k dosažení cíle? Jak služby kadeřnice a manikérky, pojaté jako služba, nikoli jako určitý druh prezentace, praktických činností, pomáhají v prevenci kriminality? Nechceme zde říci, že by jejich schopnosti nebyli užitečné, jen se domníváme, že by se měl najít jiný způsob jejich využití. Manikérka

může dívky například učit jak si nehty správně ošetřit a nalakovat, aby si samy vyzkoušeli práci s lakem a jinými ozdobami na nehty. Je možné, že tato práce některou dívku osloví natolik, že se bude chtít vyučit právě manikérkou.

Dle našeho názoru, se Dům dětí a mládeže tohoto projektu prevence kriminality účastnil především proto, aby prezentoval sám sebe, své kroužky, představil pracovníky DDM v České Třebové a přesvědčil děti i jejich rodiče, aby se zapsali do některého ze zájmových kroužků, které jsou nabízeny. To je zcela v pořádku, nemyslíme si, že by s ohledem na své možnosti mohl udělat cokoli jiného. Domníváme se, že je důležité rodinám představit škálu možností, jak mohou jejich děti trávit volný čas a tento projekt k tomu vybízí. Dospěli si mohou „prohlédnout“ zaměstnance DDM, trochu je poznat a přesvědčit se, že jejich děti by byly v dobrých rukou. Žáci naopak dostanou možnost si některé nabízené aktivity nanečisto vyzkoušet a může se stát, že se pro některou nadchnou a budou se jí chtít více věnovat.

Nicméně musíme zde vyjádřit naše pochybnosti o úspěšnosti této snahy. Dle našich zkušeností, nemůžeme říci, že by se zvýšil počet romských dětí, které navštěvují zájmové kroužky v DDM. Zároveň si myslíme, že tato akce ani nezmění názor rodičů na výchovu svých dětí v tom smyslu, že si výchova přiblížila k výchově dětí v majoritní společnosti. Nemyslíme si, že by romští rodiče začali se svými dětmi trávit více volného času například výrobou jakýchkoli ozdob, popřípadě že by nutili své děti, aby si vybraly nějaký zájmový kroužek, kterým by vyplnily svůj volný čas tak, jako to často dělají rodiče většinové společnosti. I nadále budou děti trávit volný čas mimo domov volným procházením po okolí či návštěvou nízkoprahového centra a to takřka za jakéhokoli počasí.

Tento stav ale může být také dán nevhodnou lokalitou, kterou sídliště Borek bezesporu je, neboť leží celkem daleko od centra města. Řešením by tedy mohlo být zavedení více kroužků, které se budou odehrávat na sídlišti Borek. To by ovšem znamenalo, že by tyto kroužky byly vedeny pouze pro děti ze sídliště, neboť jiní žáci z města by na konec města nedojížděli.

Pokud by romské děti chtěli navštěvovat jakýkoliv ze zájmových kroužků, který Dům dětí a mládeže nabízí ve svém katalogu, musely by dojíždět do města. Předpokládáme, že by k tomuto účelu nejčastěji využívali autobusové linky městské

hromadné dopravy. Jízda autobusem stojí peníze, které rodina musí vynaložit nad rámec svých základních výdajů. Za předpokladu, že by rodiče nevozili své děti do kroužků vlastním autem, museli by jim platit cestu autobusem tam a zpátky, což stojí 5 Kč za jednu cestu.¹⁷²

V případě, že by si žák vybral výtvarný kroužek v DDM Kamarád, rodič průměrně zaplatí za školní rok 600 Kč na jedno dítě¹⁷³. Sportovní kroužek stojí zhruba 700 Kč¹⁷⁴. Pokud by měla rodina tři děti, které by byly ve věku, kdy by mohly dojíždět na kroužek, jsou to již nezanedbatelné výdaje v rodinném rozpočtu, zvláště pokud přihlédneme k faktu, že některé rodiny jsou sociálně slabší, tudíž si kroužek nemohou dovolit. Navíc i samotné dojíždění je problematické, může nastat situace, že dítě by muselo čekat více než půl hodiny na spoj domů¹⁷⁵, což v zimě a za tmy je jednak nepříjemné, ale hlavně nebezpečné. Proto se domníváme, že je pro rodiny jednodušší, když se jejich děti pohybují v okolí svého bydliště, mají své potomky více pod kontrolou a nemusí se obávat, že se jim cestou něco stane. Kromě toho ušetří za dopravu a kroužek.

Dojíždění do města je i jeden z hlavních důvodů, proč téměř všechny děti ze sídliště Borek docházejí do místní praktické školy. Nezainteresovaný pozorovatel by mohl nabýt dojmu, že veškeré romské děti jsou úmyslně umísťovány do praktické školy. Pravdou ale je, že je tam rodiče hlásí dobrovolně a záměrně. Důvod je prostý, je to škola, která se nachází na sídlišti, kde rodiny bydlí. Proč by měli své děti posílat každý den autobusem do školy do centra města, když mohou docházet do té, kterou mají za domem? Zvláště, když do té samé chodí jejich sourozenci, bratřenci, kamarádi či známí. Navíc se znají s učiteli na škole, mají již s nimi zkušenosti. Dle našeho pozorování se domníváme, že romským rodinám nezáleží na tom, zda se jedná o školu určenou pro děti, které mají obtíže s učením nebo o školu „normální“. Je to místo, kde se děti učí číst, psát, počítat, na názvu a zaměření nezáleží.

---

172 Dle aktuálního ceníku dostupného na webových stránkách dopravce url: <http://www.oredo.cz/tarifni-kalkulator-jizdneho/?PHPSESSID=9c038dbdfbf111174ebbc5c9785f0f46>

173 Dle nabídkového ceníku na stránkách DDM Kamarád Česká Třebová, *DDM Česká Třebová, kroužky Výtvarné výchovy* [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/index.php/krouzky/vytvarne-krouzky>

174 Dle nabídkového ceníku na stránkách DDM Kamarád Česká Třebová, *DDM Česká Třebová, kroužky sportovní* [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/index.php/krouzky/sportovni-krouzky>

175 *Oredo* [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.oredo.cz/tarifni-kalkulator-jizdneho/?PHPSESSID=9c038dbdfbf111174ebbc5c9785f0f46>

Tím se dostáváme ještě k jednomu tématu, kterého bychom se rádi dotkli, a to je vztah romských dětí k učivu. Všimli jsme si, že většina z těch, se kterými jsme měli možnost pracovat, neaspiruje na dosažení vyššího vzdělání a to i přes to, že dle našeho názoru by na to měly dostatečné schopnosti. Je smutné, kolik dětí a jejich rodičů podceňuje své schopnosti. Myslíme si, že na toto pojetí sebe samého může mít vliv představa většinové společnosti o Romech a jejich úrovni inteligence.

Mluvili jsme o tomto tématu výše v kapitole věnující se Sociální patologii romského obyvatelstva: „člověk, ač mnohdy ne zcela vědomě, se svým chováním snaží naplňovat očekávání společnosti. Takže pokud se společnost na jedince dívá jako na inteligentního, schopného a slušného člověka, s velkou pravděpodobností se dotyčný bude chovat právě tímto způsobem a to i přes to, že neoplývá takovými schopnostmi, jaké mu společnost přisuzuje“. Řekli jsme, že tato teorie funguje také obráceně, tedy tak, že v případě že i společnost o jedinci myslí, že je hloupý, neschopný a nevychovaný, budete se tak také chovat, neboť tuto myšlenku přijme za svou a bude jí věřit, že je pravdivá.

Uvedeme zde dva příklady, se kterými jsme se během své praxe na projektu setkali.

Během pátečních odpoledních jsme vyzorovali, že jeden chlapec velice tíhne k vaření a ke kuchyni obecně. Dalo by se říci, že nenavštěvoval jiné stanoviště než jen to, co bylo ve školní kuchyni, kde se připravovaly dle zadaných receptů různé sladké i slané pochutiny. Zeptali jsme se ho tedy, jestli se nehlásí na nějakou hotelovou školu, kde by se mohl vyučit kuchařem. Žák navštěvoval devátý ročník základní školy a již před tím jsme s ním na téma vaření mluvili, věděli jsme tedy, že ho baví a má o něj zájem. K našemu zklamání nám ale sdělil, že se na střední školu hlásit nebude, protože je hloupý a nezvládl by ji vychodit.

Se stejnou reakcí jsme se setkali u jedné z matek (je nutné podotknout, že se jednalo o velmi mladou matku, odhadem 20 let starou), která s sebou měla své malé děti. Ta žena měla nádherně ostříhané a upravené vlasy. Všimly si toho i jiné maminky, které se jí zcela automaticky začaly ptát, k jaké kadeřnici chodí a kolik zaplatí za střih. Dotyčná mladá žena odpověděla, že se stříhá sama doma před zrcadlem. Její talent byl nesporný, proto jsme se s ní dali do řeči a snažili se jí přesvědčit, aby se přihlásila do nějakého rekvalifikačního kurzu na kadeřnici, po kterém by se mohla nechat zaměstnat na

živnostenský list jako kadeřnice. Jsme přesvědčeni, že klientelu by si zcela určitě našla, zvláště pokud by si kadeřnictví otevřela na tomto sídlišti. Nicméně její odpověď byla téměř totožná jako odpověď chlapce z kuchyně. Nikdy by jí nenapadlo, že by mohla mít jakékoli vyšší vzdělání než dosažené základní, protože na to není dostatečně schopná či inteligentní.

Bohužel i reakce okolo přihlížejících osob byly spíše výsměšné než motivující. U žáků nás to ani nepřekvapuje, ti se neustále různými způsoby shazují nebo se pošťuchují. Ale ani ze strany dospělých nebyla zaznamenána žádná pozitivní odezva. Okolní matky se mému návrhu jen smály a jedna druhou doplňovala argumenty, proč není možné, aby si dotyčná šikovná maminka doplnila vzdělání. Potvrdilo se nám, že v případě, kdy nemají v rodině nebo ve svém blízkém okolí nějaký pozitivní příklad, vzor, u kterého by bylo neoddiskutovatelné, že je reálné dosáhnout vyššího než základního vzdělání a že studium může přispět k lepšímu životu (alespoň co se ekonomické stránky týče), tak nemají motivaci do dalšího studia.

Z rozhovoru se zaměstnanci centra Naděje vyplynulo, že většina obyvatel sociálních bytů (a nejen jich) na sídlišti Borek má naprosto nedostačující životopis.¹⁷⁶ Jejich nejvyšší dosažené vzdělání je základní, přičemž se zpravidla jedná o praktickou základní školu, která je určená pro žáky, kteří potřebují zvýšenou pozornost a pomoc při učení. Pracovní zkušenosti mají nulové, tudíž sepsání takového životopisu nezabere příliš mnoho času. Ačkoli se pracovníci Naděje maximálně snaží, není možné na takovém základě postavit dostatečně dobrý životopis, který by byl schopný obstát v konkurenci jiných, taktéž nezaměstnaných občanů. Z toho samozřejmě plynou již zmíněné ekonomické problémy mnohých rodiny, neboť trh práce samozřejmě o nevzdělané zaměstnance nemá zájem.

Celkově ale nemůžeme říci, že by projekt prevence kriminality v podání Domu dětí a mládeže byl neúspěšný nebo snad zbytečný. Určitě není zbytečná jakákoliv projevená snaha, která si klade za cíl snížit kriminalitu nejen romského obyvatelstva, zvýšit vzdělanost a zlepšit integraci Romů do majoritní společnosti. Tento projekt se koná především pro děti, které se na něj celý rok těší, mluví o něm a baví je. Domníváme se, že v dětech určitě rozvíjí schopnost spolupráce, komunikace a tolerance. Žáci mají pravidelnou smysluplnou činnost, kterou mohou rozvíjet v místě svého bydliště v

---

176 Viz Příloha Rozhovor

přátelské atmosféře. Kromě nových vědomostí a zkušeností, které mohou nabýt v jednotlivých stanovištích, mají možnost se setkat s pozitivními vzory jednotlivých lektorů, které mohou být podstatné pro jejich další vzdělanostní rozvoj.

Závěr

Otázka vzdělání a vzdělávání Romů je státem řešena již téměř sto let. Politici si uvědomují, že v případě, že se nezlepší vzdělání Romů, nezlepší se ani jejich sociální a ekonomická situace, nesníží se tedy jejich kriminalita a tím se i nezlepší vztahy s majoritní společností, vůči které jsou trestní činy nejčastěji konány. Pakliže se majoritní společnost nepřesvědčí o tom, že se členů romského etnika nemusí bát, že jsou stejně slušní, čistotní a pracovití jako kterýkoliv jiný jedinec většinové společnosti, tak se bariéry mezi těmito dvěma skupiny nesníží.

Cílem této práce bylo ukázat, jak může vybraný projekt státu být pojat v praxi. Konkrétně jsme si vybrali projekt Prevence kriminality, který jsme nejprve teoreticky vymezili a následně jsme se věnovali jeho praktickému využití ve vybrané lokalitě. Touto lokalitou byla Česká Třebová a její část sídliště Borek, což je místo, ve kterém je největší koncentrace romských žáků ve městě. V podstatě by se dalo říci, že sídliště je romské ghetto a to i přes to, že k tomuto účelu nebylo vystaveno a Romští občané tam nebyli nedobrovolně přestěhováni.

V této práci jsme se pokusili propojit vliv vzdělání na kriminalitu prostřednictvím výše zmíněného projektu. Ačkoliv projekt jako takový je zaměřen především na prevenci proti všeobecné kriminalitě a je určen všem členům společnosti, není tedy zaměřen pouze na romské etnikum, je v našem případě více zaměřen na romské žáky. Důvod je především ten, že realizace projektu se konala ve spolupráci s praktickou školou na sídlišti Borek, do které chodí převážně romské děti. Proto je celá práce zaměřena výhradně na Romy, na jejich vztah ke vzdělání a kriminalitě.

Ještě před tím, než jsme se věnovali Prevenci kriminality, považovali jsme za důležité připomenout historii Romů v českých zemích. Podstatné je to především proto, abychom si uvědomili na jakých historických souvislostech je založeno postavení Romů v České republice. Historie vždy ovlivňuje současnost, ať už se nám to líbí nebo ne, je vždy chytré se podívat na to, jak se určité věci dělaly v minulosti, jak se řešily problémy a zda li to řešení bylo účinné. Ve vztahu k romské menšině to platí dvojnásob. Řada stereotypů, které o Romech kolují, má své historické důvody. Mnoho přístupů státu k začlenění nově vzniklé menšiny do společnosti způsobilo řadu problémů, se kterými se musíme vyrovnávat do teď.

V první části jsme vycházeli z publikací a článků, které psali odborníci na romskou tematiku. Z Českých autorů je nejvýznamnějším autorem prof. PhDr. Ctibor Nečas, DrSc., který se dlouhodobě věnuje Romům v Českých zemích. Jeho texty jsou dle našeho názoru velmi dobře srozumitelné, jeho pohled nezaujatý.

Kromě historie Romů jsme si také z počátku definovali, jakou terminologii budeme v práci používat. Jednalo se o to, zda li je správné nazývat členy tohoto etnika Romy nebo Cikány a jaký z těchto výrazů budeme v práci užívat my. Toto vymezení nám připadalo podstatné, neboť ve společnosti se neustále diskutuje o tom, zdali je přesnější a původnější označení Cikán nebo Rom. Obě názorové skupiny mají své důvody a argumenty proč je správný zrovna jejich názor a ani na akademickém poli tomu není jinak. Profesor Nečas upřednostňuje pro určité období používat slova Cikán, jinak se přiklání spíše k termínu Rom, jakožto společensky přívětivějšímu označení. Oproti tomu M. T. Salo dává přednost výrazu Cikán, neboť je to obecné označení celé etnické skupiny. Rom je pak dle jeho názoru jen konkrétní vymezení jedné podskupiny celého národa.

V druhé části práce jsme se nejprve zaměřili na problematiku kriminality Romů v České republice. Stručně jsme se zabývali stereotypy, které v této oblasti o Romech kolují v majoritní společnosti, zabývali jsme se faktory, které ovlivňují kriminalitu Romů, a také jsme popsali, jaké druhy delikvence jsou v této menšině nejčastější a proč. Tento krok byl podstatný proto, abychom si uvědomili proč je projekt prevence kriminality důležitý a jakou má souvislost se vzděláním Romů. V části věnované samotné realizaci projektu jsme se totiž s několika stereotypy a aktuálními problémy setkali.

Po teoretickém uvedení projektu Prevence kriminality jsme na základě rozhovoru s pracovníky centra Naděje popsali situaci v České Třebové na sídlišti Borek, tedy v místě, na kterém realizace probíhala. Lidé z Naděje jsou v tomto ohledu nejzajímavějšími a nejzkušenějšími lidmi, jaké bylo možné oslovit. Někteří členové pracují na sídlišti Borek od samého začátku, kdy se z této lokality stalo romské ghetto. Řeší s místními obyvateli běžné problémy, pomáhají jim nacházet práci, komunikují s úřady a výchovně působí na celé rodiny.

Konec práce je věnován popisu samotného průběhu projektu prevence kriminality, tak jak ho pojímal Dům dětí a mládeže v České Třebové ve spolupráci s dalšími institucemi jako je městská Knihovna Česká Třebová, Český Červený Kříž či Muzeum Česká Třebová. V této části jsme prezentovali vlastní zkušenosti, které jsme nabyli aktivní několika letou účastí na tomto projektu. Provedli jsme také vlastní hodnocení realizace, zdůvodnili jsme, z jakých důvodů nám projekt přišel přínosný a z jakých ne, co bychom udělali jinak a proč.

Vyslovili jsme zde názor, že některé nabízené aktivity nebyly zcela vhodně pojaty a plnily spíše více smysl zábavní než výchovný. Jednalo se například o kadeřnici a manikérku, jejichž smysl jsme postrádali. Abychom pouze nekritizovali, navrhli jsme možnost, jakým způsobem by bylo možné tuto jinak velmi zajímavou a poutavou aktivitu vylepšit.

Celkově ale hodnotíme projekt jako zdařilý. Domnívám se, že v možnostech, které nám daná lokalita a situace nabízí se Dům dětí a mládeže snažil udělat maximum pro to, aby byly cíle z programu Prevence kriminality co nejvíce naplněny. I přes to, že se nezdá, že by více romských dětí ze sídliště Borek využívalo možností DDM a navštěvovalo kterýkoliv z nabízených zájmových kroužků a stále se místo smysluplnějších aktivit potulují po okolí svého bydliště, má projekt s názvem Partnerství smysl. Žáci i jejich rodiče vidí kromě nových možností trávení volného času a vzdělání také pozitivní přístup pracovníků, kteří nejsou Romy, ale členy majoritní společnosti. Vidí zájem a snahu o vytvoření pozitivních podmínek pro lepší přijetí Romů mezi ostatní obyvatele. Nesetkávají se s pohrdáním, strachem nebo výsměchem, ale s rovnocennými partnery. Myslíme si, že právě toto je na celém realizaci projektu to nejpodstatnější a kvůli tomu má smysl projekt prevence kriminality i nadále rozvíjet.

Použitá literatura

Legislativní dokumenty

Česká republika. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015. 2011. Dostupné z [\url{http://www.mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d}](http://www.mvcr.cz/clanek/programy-prevence-kriminality.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d)

Česká republika. Koncepce prevence kriminality Pardubického kraje na léta 2013-2016. 2012. Dostupné z: [\url{http://www.pardubickykraj.cz/prevence-kriminality}](http://www.pardubickykraj.cz/prevence-kriminality)

Sekundární literatura

BĚLINA, Pavel. Dějiny Prahy I.: 1. vydání. Praha: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-142-6

ČERNÁ, Milena. *Černobílý život*. Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-37-6.

FIŠEROVÁ, Zlata. Projekt Partnerství: Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů občanského sdružení Naděje a dětí Základní školy praktické v České Třebové. Olomouc, 2012. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Ing. Hana Milerová.

FRASER, Angus M. *Cikáni*. Překlad Marta Miklušáková. Praha: Lidové noviny, 1998. Dějiny národů. ISBN 80-7106-212-X.

JAKOUBEK, Marek (ed.). *Cikáni a etnicita*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-105-5.

LISÁ, Helena (ed.). *Romové v České republice: (1945-1998)*. Praha: Sociopress, 1999. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902260-7-8.

NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Holokaust českých Romů*. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-022-2

NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Romové včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0497-4

NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. *Z Brna do Auschwitz-Birkenau*. Brno: Muzeum romské kultury, 2000. ISBN 80-902476-3-6

SEKOT, Aleš. Úvod do sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5261-1

Periodika

NEČAS DrSc., prof. PhDr. Ctibor. Cikáni a „cikáni“ v Letech. Živá historie. 2011, 3(04), 3

Internetové zdroje

168 hodin [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10117034229-168-hodin/215452801100315/>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-06-29] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/27-soudnictvi-kriminalita-nehody>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-06] Dostupné z: http://www.czso.cz/x/redakce.nsf/i/bilance_poctu_obyvatel_ve_mestech_pardubickeho_kraje_v_roce_2010

DDM Česká Třebová [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/>

DDM Česká Třebová, kroužky sportovní [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/index.php/krouzky/sportovni-krouzky>

DDM Česká Třebová, kroužky Výtvarné výchovy [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.ddm.ceskatrebova.com/index.php/krouzky/vytvarne-krouzky>

Extra [online]. [cit. 2015-11-28] Dostupné z: <http://www.extra.cz/brante-si-svuj-zivot-tipy-jak-predejiti-napadeni-a-co-delat-kdyz-na-vas-nekdo-zautoci>

Když se Rom pere s Cikánem [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/lukas-houdek-kdyz-se-rom-pere-s-cikanem>

Naděje Borek [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/ceska_trebova/nzdm_borek

Naděje Česká Třebová [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/ceska_trebova/terenni_program1

Naděje je boží dílo [online]. [cit. 2016-05-12] Dostupné z: http://dingir.cz/cislo/14/1/nadeje_je_bozi_dilo.pdf

Naděje stanovy [online]. [cit. 2015-12-03] Dostupné z: http://www.nadeje.cz/img_content/files/docs/2014_stanovy.pdf

Novinky [online]. [cit. 2015-12-29] Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/356353-deti-si-v-domovech-ziji-jako-vyssi-stredni-trida-odchod-ale-nezvladaji.html>

Oredo [online]. [cit. 2015-12-21] Dostupné z: <http://www.oredoc.cz/tarifni-kalkulator-jizdneho/?PHPSESSID=9c038dbdfbf111174ebbc5c9785f0f46>

Orlický deník [online]. [cit. 2015-10-21] Dostupné z: http://orlicky.denik.cz/zpravy_region/jarni-uklid-v-borku-naplnil-kontejner-20150415.html

Prevence kriminality [online]. [cit. 2016-07-04] Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/>

Romea [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.romea.cz/>

Romové radio [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>

Romské hlídky v Děčíně [online]. [cit. 2015-12-29] Dostupné z: http://usti.idnes.cz/romske-hlidky-v-decine-06l-/usti-zpravy.aspx?c=A140730_161048_usti-zpravy_alh

Romské muzeum [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z: <http://www.rommuz.cz/>

Zpravodaj prevence kriminality [online]. [cit. 2016-07-04] Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/zpravodaj/2013/>

ZŠ *praktická* [online]. [cit. 2016-06-28] Dostupné z:
<http://zsprceskatrebova.webnode.cz/>

Seznam příloh

Rozhovor s pracovníky centra Naděje

Dotazník vyplněný magistrou Fikejsovou

Fotografie sídliště Borek a nízkoprahového centra

Přílohy

Rozhovor s pracovníky centra Naděje na sídlišti Borek v České Třebové, 19.1.2015.

Konkrétní jména nebudou v přepisu uváděna. Jedná se o doslovný přepis rozhovoru, se všemi nespisovnými výrazy a nesprávným syntaxem, mnohdy nesmyslným slovosledem. Přepis je veden neformálním rozhovorem, kdy Otázka je kladena autorkou této diplomové práce a Odpověď je reakce někoho ze zaměstnanců.

Otázka: No a tady teda co, vždycky sem ráno přijdeš a?

Odpověď: To jsou v podstatě tři takový činnosti, nebo služby který tady jsou. Jedna je tady, to je správcovská, která je nonstop 24 hodin, vlastně tady tyhle ty 3 vchody a ten barák za námi, až tam dozadu, tam se můžeme podívat, tak to je vlastně, to je sociální bydlení města. To je budovaný po povodních v 97 nebo tak nějak, když byly povodně tak spousta Romáků bydlelo tam někde v benátkách, tak se jim postavili tyhle náhradní byty, museli si tam sami topit, shánět dřevo a tak dál.

Otázka: Tam se topí dřevem?

Odpověď: Ano, to musí sami, tam mají kůlny takový. Musí vyvinout nějakou činnost, aby prostě se jen tak tady neflákali jakoby v paneláku

Otázka: Takže oni tam platí nějaký minimální nájem za to.

Odpověď: Platí minimální nájem, když to vezmem, jak říkám tyto tři vchody jsou města. Ony to jsou bývalé kasárny, a tady, to je vlastně sociální bydlení města, které vlastně funguje- tady co byl kolega už nějaký pátek, 18 let. Tady se dostali sem lidi, kteří jsou v nějaký nevýhodný sociální situaci, když přijdou o práci, mají problémy, já nevím, ztratí bydlení, takže zažádají město o udělení bytu, když je volnej. To se dostává podle nějakého bodového ohodnocení, takže když mají třeba děti, tak mají větší možnosti, když jsou bez dluhu v tom městě, tak mají body k tomu, aby dosáhly toho bydlení je to tady levnější, ten nájem je oproti ubytovněm. Ty další paneláky, kde to střilej tady byly ty mafiánský praktiky nájem 10 000 a prostě stát to doplatil.

No a vlastně když se bavíme tady o týchle činnosti, tak ta je tady 24 hodin a vlastně tady jsou správčové. Je to takový půl na půl, je to takový netypický, na druhou stranu to funguje, je to příklad, že k nám jezdí různorodý zařízení se inspirovat.

Otázka: Takže vy tady vlastně hlídáte tu situaci na sídlišti, chápu to správně?

Odpověď: No spíš hlídáme. Tak jedna práce, jakoby ty co jsou tu správčové, tak hlídají tady ty vchody, a tady, aby se to tady nevybydlelo, musejí uklízet, je tady nějaký systém na udržování, že mají uklidit, když neuklidí tak se jim to započítává vždycky do té další komise, když si prodlužují bydlení. Pokud nesplní ty podmínky, tak se jim třeba neprodlouží smlouva, takže to je taky takový motivační, aby se tady jen tak neflákali. Aby je to prostě nakoplo, aby se o sebe postarali líp a hledali si lepší ubytování.

No a pak tady máme ještě další dvě sociální zařízení. Což je vlastně nízkoprahové zařízení tady, to je od 6 do 18 let, tam jsou různé aktivity, doučuje se s dětmi, dělají se tam takový ty aktivity, fotbálek... se tam pak můžeme podívat. Různý prostě terapeutický nebo aktivační činnosti se vytváří s nima. Tam jsou dvě pracovnice.

No a pak to jsem my dole, což je individuální plánování, terénní práce, je to na určitou dobu, je to projekt Pardubického kraje. Už je to jakoby druhý projekt a naše činnost, náplň naší činnosti, je právě to, že máme lokalitu Semanín vesnici, pak i Dlouhou Třebovou a Českou Třebovou. V Semaníně tam bydlejí nějaký Romáci, ale ty jsou spojený tady jako s rodinami, takže ty většinou známe. Ale také navštěvujeme základní školu kde jim nabízíme možnosti toho, když je nějaký problém s dětmi oni nám zavolají a my jsme schopní tady po sídlišti nějak motivovat ty rodiče, vést rozhovor s nima. A byli jsme i na dalších školách, jako je nádražka, červenka, snažíme se, aby jako ta spolupráce, i s úřadem práce, snažíme se vytvořit nějaký systém, abychom spolupracovali, věděli o všech možných neduhách.

Otázka: A funguje to, když se potom takhle bavíte s rodiči, že jim jakoby domlouváte, nebo...?

Odpověď: Je to je hodně individuální, záleží jak to rodiče mají nastavený. Jako více méně jo, protože oni si uvědomují, že když už najednou se do toho pustíme my, že po nás tady většinou chtějí, tady mám služby fakultativní, že máme tady telefony za 2 koruny na pevnou, na mobil, pak máme tady taky poradenskou činnost, problémy s

dluhovou neschopností a tak dále. Tady známe většinu, takže jsme schopni i motivovat ty lidi, ale když prostě mají ze sídliště problém a je nám to sděleno od školy, tak i oni tady pak chtějí něco po nás, tak my jim to řekneme a oni si pak uvědomují, že se snažíme vyjít vztříc.

Otázka: Jak to dlouho trvalo než jste si vybudovali takovýhle vztah s těma lidma.?

Odpověď: Tak já si myslím že to záleží individuálně jak je člověk nastavenej. Pokud někomu nesedí práce s tady romskou menšinou naší, někomu nesedí práce se závislejma, někomu se seniorama, pokud člověk nemá problém jako bavit se s Romákama, naučí se pár figlů, aby do toho nezapadl, jako aby ho nezneužili, tak...

Otázka: A jaký to jsou figle třeba?

Odpověď: Že se člověk naučí říct ne, to je takový psychologický, že to člověka nesemele. Ale na druhou stránku, když se to člověk naučí a umí říct ne hlavně to je to nejdůležitější.

Příchod pana ředitele: Dobrý den, koukám že se Vás tady kolegové ujali, to je hezké.

Otázka: No a mě by hlavně ještě zajímalo, jak si ta populace tady zvykla na vás, že jim jakoby radíte do života a tak. Jestli... já, když si to představím jen na nás, že by nám na sídlišti někdo přišel a snažil se nám pomáhat, tak by to z naší strany byl ze začátku asi odpor...

Odpověď: Historicky, když to vezmem, tak tady starousedlíci, těm co je kolem 60, ty jsou jako ze Slovenska, jak tady ničili jim ty osady na Slovensku, tak je posílali sem do těch panaláku, tak to už je tady pomalu 3. generace, k tomu jak to vypadalo to začlenování, tak to ví Martin, tys začínal, viděl jsi to...

Rozhovor pokračuje s kolegou Martinem, který byl u zrodu Naděje v České Třebové

Odpověď: Z té historie to je takový že, bych začal asi kolem roku 95, 96 kdy město Česká Třebová získalo dotace na opravu bytů se sociálním zaměřením. To ještě nebylo něco co je v dnešní podobě. A chtěli, aby tady byl někdo jako správce, někdo, kdo tady bude 24 hodin denně s tím, že pokud bude něco, oni nevěděli co, tak tady bude ten styčnej důstojník, který bude takovým prostředníkem mezi městem a lidmi a různýma institucema, jako je třeba lékař, škola, policie, že bude takovej... my jsme nevěděli,

potom později jsme zjistili, že jsme takový mlýnský kámen, že jsme uprostřed toho dění. No takže město dostalo tu dotaci, tohle to bylo ruský sídliště, po tom, co ruská armáda odešla, tak tenhle dům po sovětské armádě opravavila nákladem asi 20 milionů a úplně do nového domu začala stěhovat nájemníky. Tak, jak už asi řekl kolega Seifert, tak ti lidé se k nám dostali tak, že podali žádost a na Městském úřadě je komise, která schvaluje jestli se sem ti lidé dostanou nebo ne. Jestli jsou dostatečně sociálně potřební nebo já nevím jak to nazvat. Takže jestli sem půjdou nebo ne. Takže dům se postupně zaplnil, ti lidé tady žijí na dobu určitou, potom se to jejich ten jejich stav přehodnocuje a buď zůstanou nebo odejdou. Jako, že by zbohdali nebo se postavil na vlastní nohy tak pak odejdou. A co se týče toho proč ti usedlíci, a jestli vůbec ti lidé, proč nás jako berou nebo ne to, bych řekl asi tak, že jsme tady byli vždycky v první řadě pro ně a v první řadě oni chodili k nám, ne my k nim, to bylo asi nejdůležitější. Věděli o nás a věděli, že jakým způsobem ten pán co tady sedí, potažmo pán nebo slečna, nějakým způsobem jim může pomoc v nějaké situaci, ve které jsou, nějaké takové nevyrovnané dobré situaci.

A tím to začalo a postupně se ta práce jako rozrůstala. Tak si myslím, že to získání té důvěry bylo spíše na těch lidech, než nás, že bysme na ně tlačili. Takže věděli, že když něco potřebujou, takže jim bude pomoheno. Někakým způsobem se jejich problém vyřeší

Otázka: No takže to tady nějak funguje, pokud vím, tak to sídliště se docela zlepšilo, to znamená, že jsou tady lepší vztahy, nebo co je tady jinýho, než že dokoce, my jsme teď měli ve škole přednášku, já si teď nevzpomenu jak se ten Rom jmenuje, ARARA se jmenuje ta nezisková organizace, a on právě věděl tady o té lokalitě, věděl Semanín, věděl sídliště Borek v Český Třebový...

Odpověď:..My jsme známý o celém světě

Otázka. ... a byly kdysi i různé novinový články o tom jak to tady je hrozný, tak co to jako způsobilo, že to je, mě to přijde, že to je tady docela normální sídliště, nic...

Odpověď: To bude asi v rukou božích tady, já nevím jak to jinak nazvat, asi jinak, chce se mi říct poctivou prací, ono to zní blbě. Víte co, já jsem tady od roku 97 když se ta služba tady otvírala, byli jsme tady s tím že tady budem tak na dva roky, a potom se ta služba přehodnotí a uvidí se, co bude dál. Potom taky, to je potřeba zmínit, jsme

hrazeni, jsme neziskovka, jsme hrazeni z různých zdrojů z velké části jsme hrazeni samotným městem Česká Třebová, a tak nějak jaksi se zodpovídáme tomu městu za to, co se tady děje a neděje, pokud se to městu nebude zdát, líbit, pokud město nebude spokojeno, tak může naši práci dát výpověď a během tří měsíců to tady můžeme zabalit. Na základě toho, že to je nejisté a ta práce může kdykoliv skončit, jsme si říkali, že ji budeme dělat tak jako dobře, poctivě, že se budeme snažit vyjít těm lidem vstříc, že se budeme snažit komunikovat s městem a když už máte tu příležitost tady být. A tak nějak se to osvědčilo, bylo to dobré, přežili jsme, jedny volby, druhé volby, jednoho starostu, druhého, třetího a jsme tady 18 let, takže asi tak. Začali jsme ve třech a teď nás je tu 9,5 jestli se nepletu, takže. Služba se rozšířila, dostali jsme nějaký peníze navíc a ono se to tak nějak jako rozjíždí. Nevím jak přesně to vystihnout než co jsem řekl no.

Otázka: No a tady ta lokalita, ono to je docela vyloučený od města, to bylo schválně daný takhle dozadu, aby se ti Romové schválně vyloučili...

Odpověď: NENENENEne, to bylo úplně jinak

Otázka: ... nebo se to vybralo jen proto, že se to uvolnilo po ruských vojácích a bylo to vhodný.

Odpověď: To sídliště má svůj vývoj. To je dobrá otázka, protože mnozí by řekli, nojo vystěhujete Cikány na konec města, aby jste měli klid. Tak to vůbec nebylo, ale ten výsledek, který dneska je by na to mohl ukázat a je to docela špek pro novináře nebo pro bulvár nebo pro někoho kdo by se v tom chtěl šourak, a těžko se z toho bude vykrucovat, protože ta situace byla poněkud složitější. Potom co odešla ruská armáda

Otázka: To bylo...

Odpověď: ... to bylo 1992, tak nějak postupně se to vyklidilo, pozůstatek těch kasáren tady jsou, a postupně se z toho stala taková zóna jakoby komerční, jsou tu různé sklady, vznikly tady spíš takové jako továrny, je tady velká prádelna, je tady Bohm plast, prostě mají tady své závody, které jsou odděleny pouze tady tou silnicí a sídlištěm. Takže tady byli ty Rusáci a potom co odešli, tak do těch domů se začali stěhovat normální rodiny. Je to tady o něco levnější, město pronajímalo 3 paneláky, pak tady měla Primona, České dráhy tady měli, takže to vlastně tady bylo normální sídliště s tím, že postupem času jak Primona tak České dráhy tak město se začalo bytů zbavovat,

protože je nechtěli udržovat. Založilo se bytové družstvo, ty byty najedou měly majitele, vlastníky a systém, který stát umožnil, vlastně začali pronajímat, tím pádem se sem přestěhovali lidé, kteří jaksí šli za levnějším ubytováním. Před X lety se tady normálně bydlelo, když to teda pojmenuju, tak před X lety tady bydlelo 80 procent bílých, 20 procent Romů. Teď bych řekl, že ta situace je přesně obráceně. Je tady vlastně ještě jedna věc a to je to, že je tady dost bytů, i volnejch, a spíš se mluví o našem baráku, než o celým sídlišti. Je pravdou, že se to tak nějak teď rozdělilo. To sídliště se rozdělilo

Otázka: No a ty v úvozovkách bílý co tady bydlí, tak to jsou prostě spíš jakoby sociálnější rodiny, nebo to jsou klasický, přijede rodina, rozhodne se, že bude bydlet v České Třebové, tak s dětma jde bydlet sem. Protože mě teda osobně, kdo zná to sídliště, nechci aby to znělo špatně, tak by sem tady bydlet nechtěl, protože se bojí ty romský většiny, která tady v tuhle chvíli je.

Odpověď: Když někdo hledá podnájem, tak si napíšu mimo Semanínský nebo Lhotky.

Otázka: Sídlíště Lhotka taky?

Odpověď: Ta Lhotka je to proto, že to je relativně daleko.

Otázka: Ale tam je to hrozně hezký, tam jsem já.

Odpověď: Já zase bydlím na Semanínský, v těch prvních dvou panelákách a ty jsou kompletně, paneláky každý po 4 vchodech a v každým vchodě je 12 bytů, a tam bydlí tak 4 romský rodiny v těch dvou spodních panelákách. To je zase úplně jinej svět tam dole.

Otázka: Takže spodní a horní sídliště tady?

Odpověď: Dá se to tak říct, protože spousta Třebováků se sem třeba ani nejde podívat a má v hlavě takovou tu představu, že je to tady Sodoma Gomora. Přitom to tady tak není, protože když se sem člověk podívá, tak oni mají svoje způsoby žití, jsou venku, nejsou zavřený jako čecháčci doma, tak jo, ale zase tady to není jako v Chánově.

Otázka: V Chánově, to jsem chtěla říct, jak jsme měli teď tu přednášku od toho Roma, co má tu nezskovku, tak hodně poměrně dělá do vzdělávání Romů, a ten nám

právě říkal, že učí, a že vzal své studenty do Chánova a že studenti byli sami překvapeni, že to je normální sídliště, ba hezčí než kdejký jiný pražský sídliště. Že vzal pražský děti, že byli překvapení, že tam byli mnohem lepší podmínky, než na těch pražských sídlištích. Nevím jestli jste tam někdy byli, tam jsou šílený sídliště, tak když se to srovná, že tam čekali přesně Sodomu Gomoru, nějaký polorozpadlý baráky, vatra uprostřed a právě...

Odpověď: Předsudky naší společnosti, která si myslí že za jejich špatný životy můžou Cikáni...

Tak ten Chánov se změnil, do toho šli peníze a ty nejhorší paneláky se zbourali. Tam byli paneláky, kde nebyly skla, kde se člověk koukal takhle skrz panelák, ale to zbourali , protože tam šli nějaký prachy do toho že jo.

Jedna věc je, že to hodně bylo dotovaný penězma, druhá věc je, že média jsou takový jaký jsou a psát o tom, že je to fajn a že se tam něco děje, to by nikdo asi nečetl, takže je potřeba psát asi trochu jinak. No a další věc je to, že tam asi se fakt něco děje a že ty lidi jaksi šli třeba trochu do sebe, jsem asi trochu naivní, ale vidím to i tady, že se vždycky najde někdo kdo, který cejtí, že kdyby jako nedělal nic, tak že skončí třeba na ulici tak dělá. Dobrým příkladem je tady pán o paneák níž, který ještě před X týdnů vypadal že spadne a pak se toho chopil a byl schopnej místní Rom, který prostě vymaloval, který se chopil takové té správcovské činnosti, veškerý ten chod toho domu jde přes něj, ví o tom co se tam děje v tom baráku a to je tak jako prvotní impulz, aby se děli nějaké změny.

Jak jsem se bavili, jak tady před pár lety byl ten byznys s těma nájmana, který povolil stát, tak tady migrovali různý rodiny, a pak začal být problém mezi těma usedlýma, co tady bydlí už nějakou dobu a mezi těma novýma, co si mysleli, že to tady není jak na divokým západě. Můžou si dělat co chtěj, ale to bylo špatně pro ty místní, ti už byli zvyklí na nějaký způsob života a najednou dělali problémy ti noví, a pak najednou házeli všechny do jednoho pytle. Pak i mezi sebou měli nějaké rozepře, spoustu lidí pak odešlo, spousta lidí odchází, zjistili, že to tady není pro ně dobrý, takže je to teď tady taková snižující tendence.

Že ten zákon bude fungovat na ty sociální byty, fakt to bylo vymyšlený pro ty máfoše no.

Otázka: Tak to bývá často, že se na koleni něco vymyslí a v praxi to potom nefunguje. To jsme se vlastně dostali k té prevenci kriminality. Já jsem na to načítala, navíc jak jsem psala, tak z DDM jak se dělá tady na praktický škole, takový aktivity vždycky v pátek, od září zhruba do poroince to bývá, tak jak jste zmínil toho správce, tak jsem právě četla, že se to poměrně často zavádí v těchhle lokalitách, že třeba s policajty chodí Rom, že to tam sami dobrovolně hlídají, že i chtějí, myslíte, že jako by pomáhá ta prevence, i co se snaží z toho státu a tady jak dělají hry pro děti, jestli to jako má nějaký účinek, jestli to je k něčemu nebo není.

Odpověď: Oni problém dělají děti- oni se nudějí, tak pak vymyšlejí nějaký takový věc, z kterých pak jako vznikají ty problémy, který musí řešit městská policie. Třeba ty odpoledne v té praktický škole, tam chodí spousta dětí a to je dobře, protože tady nemají, dá se říct, žádnou zábavu. A jejich den vypadá tak, že přijdou ze školy a pak celý den chodějí po sídlišti a dá se říct, že nic nedělají. Protože rodiče je vyhodí z domu a pustí domů až večer. Je to strašně o tom přístupu rodičů, že se jim nikdo nevěnuje. Takže jakákoliv aktivita, která se tady dělá pro ty děti je dobrá.

Otázka: Akorát mě teda přijde, ono těch pátků je 5 celkem, že to není samospasitelný. Že 5 pátků tady něco budou dělat a co ty ostatní dny, jestli to na ně má vliv, jestli jste to třeba vy vyzozorovali, já se sem pak zpětně nikdy nedostala, ani mě to nenapadlo a nepoznám to, když tady nebydlím, jestli pak ty děti sami začnou prostě „hele já bych chtěl chodit aspoň do ddm na kuchařské kroužek, protože mě to bavilo tam vařit“. Nebo jestli se jakoby změnil ten přístup k volnočasovým aktivitám u nich, nějak. Jestli to má vůbec smysl něco takovýho dělat, protože mě to na jednu stranu bavilo, na druhou stranu jsem v tom úplně neviděla, neviděla smysl, protože to bylo jen 5 pátků. A říkám si 5 pátků z celého roku, jestli to prostě k něčemu pomůže.

Odpověď: 5 pátků z celého roku to je málo, to jako zase jo, ale je to dáno podmínkami toho projektu, který je dělaný od září od prosince, takže tohle jako ty v praktické škole co byly teď tady před týdnem nebo 14 dny, tady bylo jednání o tomhle projektu. Budeme se snažit aby se dělo něco v červnu, protože od toho září do toho prosince to je pak všechno docela nahuštěný.

Otázka: No ale pak jsou tam taky hlavně školy odpoledne, že mají odpolení vyučování, že o prázdninách by to bylo lepší, že by se zabavili o prázdninách, když jsou dva měsíce doma. Než potom.

Odpověď: Ten nízkoprahák, tam nějaké aktivity jsou, ten program navíc tomu projektu je prevence kriminality, to běží celý rok, to není jen těch 5 týdnů. Za prvé tady fungovala, a snad ještě trochu funguje, dobrovolnická činnost nějaká, to znamená, že sem před tím chodila mládež z kostela- katolíci, kteří tady každý pátek něco dělali pro děti, funguje tady pro nejmenší děti MC Rosa, 3x týdně tady pro ně má program. Skauti tady mívali letní tábor. Fotbalový kemp tady byl, prostě to není jen těch 5 týdnů za rok. Není to program na každý den, není to na každý týden, každý den je ale otevřeno nízkoprahové zařízení. Tím pádem volnočasový program tady nějaký je a nelze říci, že prostě nemá. Navíc my nechceme dělat na tom sídlišti program tak abychom je urželi tady, protože volnočasových aktivit a kroužek ve městě, takže k tomu slouží takový to zaštitování, co teď s kolegou Fajtem děláme, že tím způsobem oslovovali ty školy, protože i ty školy dělají volnočasové aktivity a kdyby se ty děti chtěly do škol podívat a chtěly se zapojit do těch aktivit tam.

Otázka: Jak je to s dětma? Tady na tu praktickou chodí docela dost Romů a už se začínají, když to řeknu blbě, dostávat do normáních škol, tady to tak trochu působí. Já jsem třeba neměla žádnýho spolužáka romskýho, ale co tak sleduju když občas jedu ráno, tak nemám pocit, že by na Parníku, bylo až na jednu nebo na dva, co bydlí na sídlišti nebo na Července, nějak moc romských žáků. Mám spíš pocit, že všichni chodí sem, na tu praktickou školu.

Odpověď: Děcka chodili do tý praktický, protože měli sestřenky, bratrány, rodinný příslušníky a jako by by lo to pro ti rodiče jednodušší, měli je tady za barákem, nedocházelo třeba k nějakému napadání. Ty děti, bylo to pro ně lepší, spousta těch romských dětí je na Nádržce třeba, ale to jsou děti, které mají vyšší IQ, když to tak řeknu a tady jsou fakt takový ty co jsou trochu pomalejší, a teď se obává, že praktická, že bude mít míň žáků a že skončí. Pak je otázka, jak to funguje na těch školách, když ty děti, který jsou jako nějakým způsobem budou fungovat mezi těma svýma, přijdou do normální třídy do normální školy, a jsou třeba chytří. Oni jsou většinou chytrý, nejsou to žádný postižení, ale mají své návyky. A začnou tu třídu nějak měnit.

Je otázka, pak to řeknou doma, rodiče hned naběhnou, že to je špatně. Tady v tý naší společnosti je uměle vyživovaná nesnášlivost, je to já nevím, je to nějaký trend poslední doby. Myslím si, že pro spoustu Čechů by bylo jednoduchý, kdyby se Romáci stali muslimama a odešli někam támhle na východ.

Otázka: Ale není to zase všude no. Vím že v Brně, jak měl být pochod proti romům, tak tam několikanásobně větší maSa lidí se postavila, že se jim to nelíbí.

Odpověď: Těhlech lidí je ale pár, co se dokáží podívat skrz všechno.

Otázka: Tal ono je to těžký, mediální masáž je docela silná. Ten Rom co měl u nás přednášku měl docela dobrý argument, řekl, že bychom si měli vzít článek a říct si, že bílý člověk okradl bílýho člověka a tímhle způsobem to celý přeříkat a pak nám to přijde absurdní, protože, když čteme že Rom udělá něco a přitom u nás se to děje mnohem častěji, akorát o tom tolik neslyšíme. Když to udělá Rom, tak je to všude v novinách, každej to ví.

Odpověď: Je to menšina a je to vidět, je to viditelnější, je to zajímavý.

Otázka: A tím že jsou temperamentnější, to si myslím, že nám vadí nejvíc. Tím že jsme takový celkem klidný, konzertativní a oni jsou moc tempretamentní na nás a myslím, že nám je to nepříjemný.

Odpověď: Je to možný no, já osobně jsem divokej člověk.

Otázka: Ono stačí jen ty projevy.

Odpověď: Myslím si, že ta situace tady se uklidňuje.

Ta situace v republice, různé přeušky média, takový to co si lidí velmi snadno předávají přes mail o tom ,že někdo bere dávky 100 tisíc a tak ty lži bohužel na tu většinovou společnost ovlivňují, myšlení a zaměstnanost a prakticky tu situaci zhoršují. Někdo vidí Roma a který ještě ho ani nezná, neví jak se jmenuje, ale vidí za ním ty problémy a raději jim tu práci nedá i když se o ní hlásí. Proč taky.

Otázka: Ještě by mě zajímalo, tady ty praktický školy, začínaly vznikat v 90 letech, že se sem schválně nahrnovali děti romského etnika. Je to pravda nebo je to zase jen fáma?

Odpověď: Nene, to už tady zaznělo, tehdy se žádné praktické, před tím zvláštní školy ničím nenaplnovali. Můžu uvést příklad tady na sídlišti borek. Bylo to to, že 1) do školy chodili příbuzný, 2) pokud bydlím na sídlišti Borek a mám školu přes silnici, tak nebudu posílat dítě na 4 km vzdálenou školu, kde budu muset platit jízdný a kde dítě bude samo mezi většinou, když to tady mám po ruce. Oni ani nebrali ten rozdíl mezi tou základní školou praktickou a základní školou zvláštní, viděli prostě že je to to samý a proč by měli přemýšlet nad tím, že mají dávat dítě někam 5 km daleko.

Otázka: Já se ptám právě proto že po městě kolují takové ty fámy, že učitelka měla ve třídě romské dítě, nezvládala ho a tak se ho zbavila do praktické školy. Prostě doporučení, chlapec nezvládá učivo a už jel.

Odpověď: To už je věc, co vám asi neokomentuju, to jestli se to tak dělo. Pravdou je, že s některými dětmi jsou problémy a my jsme to chtěli s kolegou Seifertem zmapovat, že se třeba teď vrací některé děti do normálních škol, tak jaký s nima, co se týče učiva, jsou problémy nebo nejsou. K tomu se každá škola postaví sami nějak. Každopádně pokud nestíhá učivo a propadne, tak pan ředitel na Nádražce říkal, že prostě propadne, jednou dvakrát, třikrát, ale že by měl zvláštní péči, to mít nebude. A pak je na těch rodičích aby rozhodli, jestli na to má, nebo půjde zpátky na tu praktickou. Jestli ty síly skutečně nejsou přeceněny a jestli ten žák na to má. Je to i o přístupu rodičů, jestli se s nimi doma učí, jak jsou na tom rodiče jaksi mentálně vyspětí, jestli jsou schopný se s ním doučovat, vést ho, motivovat, to všechno jsou faktory, který ovlivňují, že to dítě na tu školu má, nebo skončí na tý praktický.

Většina rodičů ten přístup k dětem má velice špatný, protože nemá zájem o to, aby děti chodily do školy a nevěnujou se jim. Proto tady docela aktivně probíhá doučování v nízkoprahu.

Sami rodiče mají vychozenou jen praktickou školu a po vychození 9 let praktické školy se přihlásí na úřadu práce pro podporu. A vlastně co se týče ženského osazenstva, tak přijde do jiného stavu a mají ten život osazený trochu jinak, než, že najedou na dodělám si školu, dodělám si vzdělání, najdu si práci, vydělám peníze. Tak to myšlení u nich je od malička vedený k tomu že, mám ZŠ praktickou, úřad práce zalepí nějakou moji díru a potom se uvidí, že jo.

Otázka: Nám bylo vysvětlováno, že oni nevidí smysl v učení, v sám sebe ve vzdělávání, jsou zvyklí na to, že prostě žena se má postarat o domácnost, jakmile je schopná reproduce a starat se o domácnost, takže má děti a domácnost a muž chodí případně vydělávat peníze a že nevidí ve vzdělávání... Proč by chodili do školy, když můžou vydělávat peníze, nějakou práci. Právě ten Rom nám říkal, že oni musí mít v rodině nějaký vzor, někdo kdo má už nějaké vyšší vzdělání, třeba jen střední školu, výční list, nebo obyčejnou SOU bez maturity, tak i ti další sourozenci vidí, že to jde a snaží se.

Odpověď: Tak tohle určitě musí nějak fungovat, protože my jsem rádi za každou osobu, která jde do učiliště, tam chodí nejvíc do Chroustovic a hlavně ho dodělá jo.

Otázka: A co se tam učí v Chroustovicích?

Odpověď: No určitě tam je zedník, kuchařka, cukrářka, prodavačka, pečovatelka, tydle takový ty základní trojletý obory.

Otázka: A to mají s výučním listem bez maturity. Nebo s maturitou?

Odpověď: No většinou jdou bez maturity, ale tam asi nejde s maturitou v Chroustovicích, to je střední odborné učiliště no...

Otázka: No a potom to je teda poznat na jejich mladších sourozencích, že taky chtějí? Fakt to funguje s tou rodinou?

Odpověď: Jo. Když to vydrží. Máme tady pár lidí a když to vydrží tak rostě oni viděj, že chodí ty školy, že přijde..

Hlavně se dostane ten člověk do úplně jiného prostředí. Ty děti co tráví celý život tady na sídlišti tak pak nevědí, že svět je úplně jinej. Jsou docela svázaný k té rodině a vlastně ten sourozenec, který se zbalí, přes týden je na internátě a přijde sem a úplně jinak působí, takže určitě určitá motivace tam je.

Záleží, jaké faktory mají doma. Jaký mají potřeby, jestli mají peníze na to aby chodili, dojížděli, musejí mít podporu rodičů. Funguje tam systém určité romské rodinné podpory. Jenomže ty děti musí splnit určité podmínky aby dostali tu romskou podporu

Otázka: Takže oni mají možnost čerpat ještě nějaké finance jakoby od státu na to vzdělávání?

Odpověď: To je romská podpora, to tam mají přeně nastavený a to teda já přesně nevím. Víím, že musí splnit určitou docházkou, to jo. Ale určitě se dá na to podívat jako na maslowovu pyramidu potřeb, tak když nemají to základní, tak se nebudou sebevzdělávat.

Otázka: Jasně když jsou nezaměstanný a nemají pořádně na jídlo, tak si nebudou platit internát. Já jsem tady často potkávala že opravdu hodně mladých holek který vyjdou praktickou školu, tak jsou třeba v 16, 17 těhotný.

Odpověď: Je to tak jak to je, všichni mezi sebou tak jako, co se nuděj se venku tak co... my tady můžeme zkoušet nějakou, že jim budeme rozdávat prezervativy, ale oni ti řeknou hahaha, strčej si to na hlavu a nafouknou to nosem, že jako, ale to je všude. Když to vezmeš všechny ty mladáky. Když si vezmu, mě když bylo třicet, tak mi taky řekli tohle nedělej, ale člověk s nimi nehne. Ale tady jsou ty party a vždycky někdo vymyslí blbosti a strhávají se mezi sebou. A ti co jsou vždycky chytřejší a chtějí jim něco dokázat tak ty jsou většinou jakoby z té společnosti z té party vyloučený.

Otázka: Takže jsou tak jako mezi. Nepatří ani do té romský komunity ani do té majoritní protože pro ty jsou to zase romové.

Odpověď: No a ta romská komunita má zase takový názor, že jako že jsou divný, že chodí do školy a chtějí se něco naučit. Ale tohle si myslím, že se taky postupně mění. Že ta potřeba toho vzdělávání trochu jako, že jim dochází. Ale tohle půjde strašně pomalu tohle předělat.

Otázka: To nám taky říkal na té přednášce, vysvětloval, že se často srovnávají Romové a Vietnamci v naší republice a říkal nám, že Vietnamci mají vzdělávání, přehnaný příklad, že tady se pomalu lezlo ještě po stromech a oni už věděi co je to vzdělávat se a Romové to začali mít od 60 let 20 st, když se přestěhovali sem a museli začít chodit do školy. Že to před tím neznali a že to je pro ně těžký ten vývoj v tom vzdělávání, aby se ta mentalita předělala na to, že vzdělání je důležitý.

Odpověď: Pak některý jako co se jako vyučej, tak mi pak argumentujou že stejně práci neseženou. Pak je těžký jim vysvětlovat, že to je dobrý se vyučit a pak když sem

některý přijdou že chtějí napsat životopis, tak životopis je na dva řádky, protože tam není co napsat že jo. Napíšu základní škola praktická a tím většina lidí končí. Manuální práce, že umí kopat někde nějaký výkop a já mu pak říkám, že když tam v tom životopise budeš mít napsaný, že jsi vyučený zedník, tak máš větší šanci, že najdeš tu práci. Samozřejmě že von když je Rom vyučený zedník, tak ta šance tam je, ale zase není tak velká. Ale určitě to je pro ně lepší. Snad to některý pochopěj no.

Otázka: No je pravda, že asi by to chtělo taky trochu víc snahy z naší strany. Já si to neumím představit my nejsme tady menšina, že bych se do takové situace dostala já, že bych si nemohla najít třeba v Africe práci jen proto, že sem bílá.

Odpověď: Tak já mám třeba kamarádku Lucku H. Ona je z Pardubic. Je to Romka, má vystudovanou vejšku a její rodina byla vedená jinak. Ale měla problém s tím, že chodila na vejšku, makala ještě jako po škole, a to a prostě, i když se snažila všelijak, tak měla problém. Když jde do tramvaje tak hned schovávali věci před ní a myslím si, že většina lidí, kteří takhle nadávají na romáky, tak by si měli vyzkoušet být jeden den cikán, aby pochopil, že i když jsi normální akorát jinak vypadáš a házej tě do jedny...

Otázka: Ale je to jen na Romy, na černochoy to takhle není u nás, nebo aspoň co jsem odpozorovala, tak v Praze jsem potkala řadu černochoů, ne teda nějak velký množství, ale člověk nemá strach a nemá ani žádný předsudky vůči nim.

Odpověď: U černochoů je to spíš takový že většinou jsou ve velkých městech, tam je to takový multi kulti, Praha Brno, ale kdyby jich bylo tady ve Třeboví já nevím 20 černochoů tak taky začnou asi všichni šílet. Je to strašně někdy jsou ti naši spoluobčané takový jednodušší.

Otázka: To nám ten Rom taky říkal, že vždycky když má jet po jezdících schodech, tak počká až odjedou 3 a potom teprve jde na ně, aby nestál za nějakým bílým člověkem který ho nenařknul, že mu chybí 500 Kč a on zrovna měl 500 Kč u sebe a už by byl problém. A už si začíná víc hlídat, aby nebyl nařknut z nějakého zločinu jen proto, že to je Rom.

Odpověď: S těma menšinama je to u nás takový, že třeba Vietnamci, tam je jeden velkej táta, když přijedou že jo, tak ten jim říká co mají dělat, jak mají chovat. Oni jsou vlastně komunita. Ty mladáci se teď taky začínají trhat, aby jim nikdo neřikal, že budeš

ve volnu ve vobchodu a nebudeš s kámošema. A dalí takový věci no. Je to rozdílný, Romáci jsou s náma taky už pár století a je potřeba si uvědomit, že jsou součástí. Neřeknu kdyby sem přijeli nějaký, někdo jiný, ale přijde mi to kolikrát kdyby ty lidi to trochu víc pochopili, tak by to Romáci byli rádi, že se s nimi někdo baví. To že jsou zlí nebo házejí machry tak to je proto, že cítí, že jsou méněceny a tak se chováš trochu jinak, tak jsou překvapení, jsou slušní a tak. Ale jejich ochrana je, že začnou křičet, dělat velký ramena, přesně jako v přírodě. Začnou roztahovat křídla...

Otázka: Máte tady návrhy, že by někdo z romů se chtěl zapojit, třeba jako dobrovolník, že by vám tady chtěli sami od sebe pomáhat svým spoluobčanům? Že by se zapojil. Třeba v nízkoprahovém centru, že by vedl nějaké kroužky nebo něco...

Odpověď: To jako se tady moc neobjevuje.

Otázka: A nezvažovali jste to třeba, že by to mohlo být dobrý? Že by to asi neměli moc placený, ale že by to dělali prostě...

Odpověď: Tam je otázka, co oni by za kroužek mohli víst jako. Já tady pamatuju časy, kdy tady byl třeba fotbalovaje kroužek, kdy chlapi tady hráli fotbal, ale ta generace, která toho byla schopná, tak ta už jako vyrostla a už to jako zaniklo. A jinak jako...

Otázka: Tak já nevím hoky něco umí, třeba nějaký tančení nebo...

Odpověď: To se hodně předvádějí.

Otázka: Že by si šli tancovat organizovaně, že by se něco učili, v čem by mohli vynikat...

Odpověď: To už tady taky bylo, ale zase ty lidi, který toho byly schopný, tak už na to nemají čas.

Otázka: Já, když jsem byla na tý praktický, tam byla nějaká, teď už je teda dospělá, maminka, možná dvě, a že vedly street dance. Já vím že Hanka J. a Klára J. to tady vedli a říkaly, že maminky před nima to tady měly. Pak když měli děti vystoupení tak na těch maminkách bylo vidět, že to dělali a že je to baví. Tak ty už asi nezvažujou nic takovýho... Je tady spousta šikovných rodičů co jsem viděla, ta jedna je zase přes vlasy,

tu jsem zase přesvědčovala aby šla na kadeřnici. Nevím, nemám žádný konkrétní nápad, ale kdyby přišli, že by to chtěli, jestli byste to přijali.

Odpověď: Jako s tímhle problémem není jako. My jim v žádné aktivitě bránit nechceme. Ale tyhle aktivity většinou vyjdou ze strany dětí, kterým ještě není 18, že by chtěli mít taneční kroužek, jenomže já po nich chci, aby si našli někoho, komu je víc než 18, aby za ně zodpovídal. Jenomže oni nikoho nenajdou. Kdo si na sebe veme tu zodpovědnost za ty děti jako, ty se tohodle boje.

A když je to akce, tak ať je to delšího trvání. Pak když je tady 20 lidí a nevydrží to...

to co tady teď je, tak nízkopraháč využívá jedna kapela, která tam chodí hrát a pak mají koncerty třeba Na Horách.

Otázka: A co se teda všechno v tom nízkoprahovém centru dělá? Nějaké tančení nebo jsou tam přímo vypsáné nějaké kroužky, nebo je na dveřích vypsáné od kdy do kdy se co dělá?

Budou mi odpovídat dívky, které mají nízkoprahové centrum na starosti

Odpověď: Každý den je tam otevřené do 6, s tím, že v pondělí a úterý má program Terka od 4 do 6, že se jim věnujeme intenzivněji. Že si vybereme nějaký děcka, který nezlobili, spíš takový ty hodnější, že se jim věnujeme intenzivněji

Otázka: Takže to mají potom za odměnu, když jste hodní tak se vám budeme víc věnovat...

Odpověď: No, když je tam najednou 30 dětí, tak se tam s nima nedá relativně nic dělat, proto oni to mají uzavřené od 4 do 6, s tím, že se to stáhne na skupinku dejme tomu 10 dětí, se kterými se dá pracovat. Nějaká ta výtvarná činnost, nebo tam mají Xbox, tak hrajeme Xbox nebo prostě vím, že i čtení máme a nebo když chce někdo doučko tak se snažíme i doučko. A většinou to chodí že otevřeno v 1, oni chodí s domácím úkolama a někdy se stane že až do těch 4 ty úkoly píšeme. Někdy se stane že se pak v ty 4 dopíšu úkoly a zavře se a vyberou se ty děti. Ale zase, snažíme se měnit aby se prostřídali, ale někdy to nejde. Ti zlobiví, pak stačí když je tam jeden zlobivej a pak zlobí všichni a od těch 4 do 6 pak s těma děckama vůbec nic neuděláte že jo.

Otázka: Oni tam teda mají nějaký stoly, u kterých můžou psát ty domácí úkoly a učebnice, vy tam nějaké máte nebo si přinesou svoje a vy jim pak vysvětlujete třeba?

Odpověď: Řeknou nám třeba čemu nerozuměj a z těch domácích úkolů to protáhneme třeba na to doučování rovnou a prostě jedeme třeba příklady. Žádný učebnice tam nemáme, to bychom museli mít od první třídy a hlavně každá škola je jina že jo...

Hlavní nevýhodou nízkopraháče je, že to je jeden velký prostor. Je tam hlavně všechno hrozně slyšet, takže když ječí tak se to všechno rozlívá a je tam zima no...

Otázka: A vy jste tady docela brzo teda, teďka máte čas...

Odpověď: Máme čas na nějakou tu přípravu, evidenci, zapisujeme do počítače co se s těma dětma dělo, kdo tam byl, co tam dělali a takhle no

Otázka: Takže si tam děláte i docházku?

Odpověď: No.

Otázka: A tohleto celý se teda potom posílá na město aby to byla evidence?

Odpověď: Město to relativně po nás moc nechce, spíš pardubické kraj to chce, nějakou statistiku vykazovat. Kolik dětí tam chodí, co se tam s nima dělá za aktivity, kolik minut, kolik hodin a tak no.

Nebo individuální plán.

Otázka: To děláte vy? Já myslela že si to dělá učitelka sama.

Odpověď: No ale to není individuální plán na učení, ale děláme plán, co jsme tam měli, že neuměla hodiny třeba, no takže docházela k nám, učili jsme jí to no a pak co se týče jednoho kluka, který se s nikým moc nebavil, nemluvil tak se snažit ho nějak zapojit. Tak takhe no. Vyjímečně to je skrz to učení, ale nejsme tam úplně od toho, bych je učila úplně od začátku všechno že jo.

Otázka: A chodí ty děti sami jakoby dobrovolně, hele já neumím tohle.

Odpověď: S učením moc ne, to je velká výjimka, když přijde a řekne „chci se naučit tohle protože píšeme prověrku“, to už musí být fakt velká... teď si navykli hrozně i maminky s těma úkolama. „jdi napsat do budovy úkoly!“ V budově jsou vždycky všichni od tý jedny až do šesti, takže to je spíš takové že musíme hodně ty děcka tak jako, že teď nemůžeš, můžeš až druhý den, protože jich tam je moc těch dětí.

Otázka: No a nebo opravdu potom ta motivace, buď hodnej, nebo nepujdeš.

Odpověď: No ale tak oni se buď vyškrtaj nebo pak se stává že ani nepřijdou. Strašně hrr hrr hrr chceme a pak... no ale kdyby tady tahleto zařízení nebylo tak nevím. Protože oni tam jsou už od jedny a klepaj. Rodiče je tam daj a řeknou „budeš tady až do večera a neotravuj“.

Oni jsou rády i malý děti a nikdo je nehledá.

Otázka: No ale zase ty byty jsou tady malý. Tady tohleto je 1 plus KK pomalu?

Odpověď: Tohle je 1 plus 1, tohle je klasická jedna jednička tohle

Otázka: A jsou tady i větší byty? Zase jestli o jeden a pokoj a jestli tam jsou dva rodiče a 3,4 děti, já se jim ani nedivím, že je nechtějí mít v bytě teda.

Odpověď: Dva rodiče a 8 dětí máme například. To je asi nejvíc no. A to už nedělá dobrotu jako jo. Tolik lidí na hromadě, z toho jsou akorát problémy.

Otázka: Já se jim ani nedivím, že je vyženou ven. Mít takhle doma otravující dítě, tři děti, no...

Odpověď: Když ale vyženou i ty malinkatý, tak je to potom takový. Pak přijdou bez ponožek, bez slipů bez všeho a běhá nám tam pomalu takový... Ono je to od 8let do 16, ale chodí nám tam i právě tyhleto malý. Právě se nám stalo, že tam byli i ,kolik jim bylo? Tak tři a povídá jim, tady nemůžete být, je to až od 8 let a my tady nejsme mateřská školka abychom se tam o ně takhle jakoby starali. No jenomže oni jsou venku a maminka není doma...

Otázka: No to je pak těžký, je tam nevzít co, když je to malý dítě.

Odpověď: To je pak zralý na to dát potom informovat sociálku, jaký tam je přístup těch rodičů.

Otázka: Stává se to tady často, že jste nucený informovat sociálku? A nebo spíš máte jedno oko zavřený a druhý přimhouřený abyste to neviděli nebo jak je to tady častý?

Odpověď: No ono to s tou sociálkou je tady takový složitý no. Sociálka by sem měl jezdit častěji na nějaký takový to šetření těch rodin, ale oni podle mě sem jezděj srašně málo

Otázka: Že nechtějí teda.

Odpověď: Ani k rodinám, o kerých vědí že jsou spokojený.

Tak, že se bojej trošku řešit nějakej ten probém jako no. Prostě se jim do toho nechce si myslím. Po nás jako občas chtějí abychom jim podali nějký to vyjádření o nějaký tý rodině, protože my jsme jako těm rodinám nejbliž, ale já si myslím, že oni by si tohle měli tak trošku zařizovat sami no. Měli by se jet podívat jak to v tý rodině funguje. A hlavně dělat přepadovky, ne se ohlásit den dopředu.

Otázka: Pak je otázka, jestli můžou dělat přepadkovky. Sociální pracovníci.

Odpověď: To můžou.

Otázka: To já právě nevím. A vy teda na to máte nějakou speciální pedagogiku nebo?

Odpověď: Vyšší odbornou školu jako obor sociální práci.

Otázka: Je dobrý že se najdou lidi, kteří dobrovolně jdou dělat tuhle práci, když vědí, že nebudou vydělávat desetitisíce.

Nemíváte z toho někdy jakoby syndrom vyhoření? Že už toho máte plný zuby? Jak to pak řešíte?

Odpověď: Kvůli tomu s váma dneska nemluvim, já bych k tomu řekla svý a to nechci.

Otázka: Tak mě zajímá jakýkoliv názor.

Odpověď: Je to tam někdy takový, že přijdu domů a říkám si, že na mě nesmí nikdo mluvit. Oni jsou strašně uječený a teď někdy se stane, den aby na vás někdo mluvil a pak najednou „a já chci papír a já chci tohle, já chci tohle“ . Když na vás řvou, tak se pak stane že jsem i na ty hodný ošklivá, že se k nim chovám jako že to... ale ono to někdy nejde no.

Otázka: Já vám moc děkuju, mě za chvíli pojede autobus na nádraží, pak mi odsud nic nepojede. Já vám moc děkuju za cenné informace.

Dotazník vyplněný magistrou Fikejsovou.

1) Myslíte si, že má projekt prevence kriminality smysl? Vidíte nějaké pozitivní změny? Pokud ano, proč? Pokud ne, proč?

Ano, má smysl, žáci mají pravidelnou smysluplnou činnost, na kterou se těší.

2) Tak, jak probíhají "páteční odpoledne" na vaší škole, jste s pojetím spokojeni? Je něco, co se vám nelíbí a chtěli byste to změnit? Nebo naopak, existuje v rámci projektu cokoliv, co se vám líbí, má podle vás smysl a pomáhá?

Ano, jsem s pojetím spokojená . Líbí se mi, že si zájemci mohou vybrat z pestré nabídky. Přínosem je možnost navštěvy akcí přímo v místě bydliště.

3) Co odezvy od rodičů? Jsou nějaké? Reagují na tuto činnost? Jak ji vnímají?

Reakce rodičů jsou pozitivní. Někteří se sami zúčastňují.

4) Jaké jsou reakce dětí? Mluví o projektu? Máte pocit, že by je někam posunul?

Děti o "pátcích" mluví rády. Zvykají si tak na smysluplnou činnost, mají možnost pozitivních vzorů v lektorech. Mají i možnost kontaktu se zahraničními dobrovolníky v kamarádské atmosféře.

5) Vnímáte jakékoliv (pozitivní, negativní i žádné) změny mezi dětmi, rodiči na základě tohoto projektu? Například zvýšený zájem o nějakou činnost, o zájmový kroužek apod.

Mají zájem, ptají se už od prázdnin. Přínosem je ukázka, jak trávit volný čas jinak než zevlováním popřípadě zavadnou činností.

6) Vnímáte spolupráci se všemi institucemi (DDM, knihovna ČT, český červený kříž, hasiči, atd), které jsou zapojené do projektu jako přínosnou? Je spolupráce bezproblémová?

Naprosto přínosné, není jediné mínus.

Fotografie sídliště Borek a nízkoprahového centra.

Panelák se sociálními byty v horní části sídliště Borek

Dolní část sídliště s byty, ve kterých žije převážně Neromské obyvatelstvo

Horní část sídliště Borek

Základní škola praktická

Vchod do nízkoprahového centra

Provoz uvnitř nízkoprahového centra, levá část

Provoz uvnitř nízkoprahového centra, pravá část

Vybraná skupinka dětí pro aktivity mezi 16-18 hodinou.